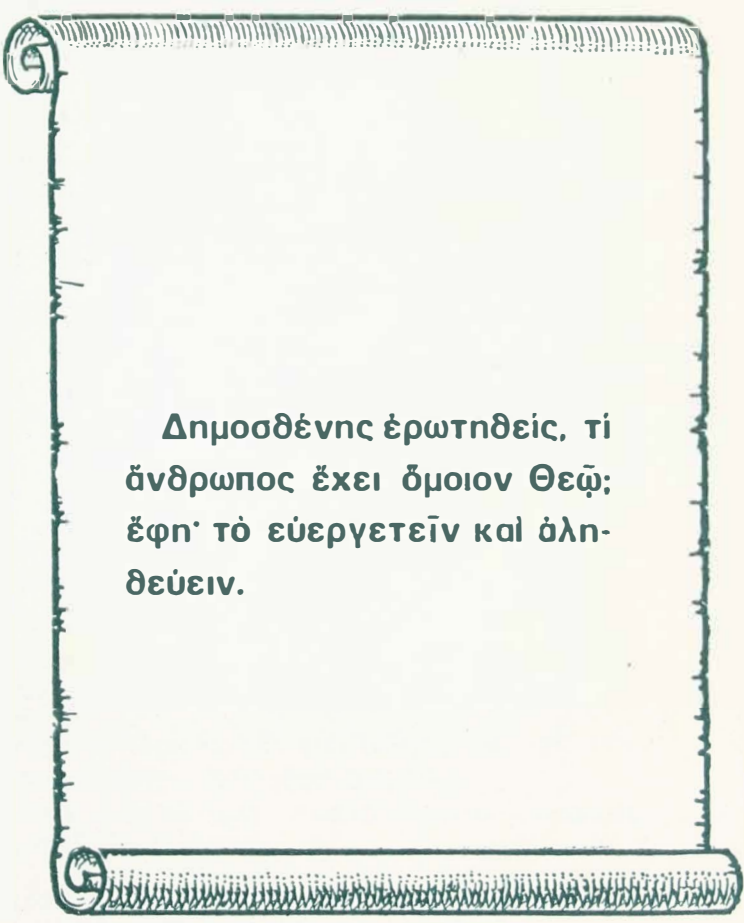

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς, τί
ἄνθρωπος ἔχει ὅμοιον Θεῷ;
ἔφη· τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀλη-
θεύειν.

ΕΤΟΣ 20^{ον}

ΤΕΥΧΟΣ 112-113

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1975

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12 τηλ. 32.48.837

H. P. Blavatsky	Στή χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	30
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	δεμ. 120
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους πού πενθοῦν	10
Besant-Leadbearer	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	150
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	120
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
»	Αἱ βαθύτεραι ὁψεις τῆς Ζωῆς	30
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	50
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	50
Βενετοῦ — Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτροπὴ	30
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἐκδ. 1966)	30
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (Β' σειρά)	δεμ. 200
»	Ἐλευθερία, ἀρχὴ καὶ τέλος	» 200
»	Ἐκπαίδευσις καὶ σημασία ζωῆς	100
»	Στὴ σιγὴ τοῦ Νοῦ	120
Ἀντ. Ἀδριανόπουλος	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	150
»	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι	ἄδ. 200, δεμ. 220
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	100
K. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς	60
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
K. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ. 40, δεμ. 70
»	Μελετήματα	ἄδ. 90, δεμ. 120
»	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία	δεμ. 150
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	ἄδ. 80, δεμ. 120
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ. 140
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κριшнаμοῦρτι	ἄδ. 80 δεμ. 130
»	Ὁ Ἰησοῦς	60
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	40
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἐκδόση χρυσῆδ.		
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»		120
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι εἰς τεύχη 1956 - 70	δρχ. 100
»	» χαρτόδετοι 1971 - 74	δρχ. 120

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 20

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 100 Ἐξωτερ. \$ 5

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Δέν υπάρχει, πλέον, ή φυσική μορφή του 'Αλεξάνδρου Τζαζοπούλου, ή τόσον επίβλητική και θεληματική, αλλά και τρυφερά συγχρόνως...

Ο μεγάλος αυτός αγωνιστής του Καλού απέθανε τὸ βράδυ του Σαββάτου 30 Αὐγούστου και ἐκηδεύθη τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας 1ης Σεπτεμβρίου, ἐν μέσω ἐκδηλώσεων βαθείας

καὶ εἰλικρινοῦς θλίψεως τῶν συνεργατῶν του καὶ τῶν πολυπληθῶν φίλων του.

Ὁ Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος κατήγετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν ἀνέφερεν ὅτι ἡ οἰκογένειά του ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῆς εἰς Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Ὁ ἐθνομάρτυς Μητροπολίτης Γρεβενῶν Αἰμιλιανὸς ἦτο πρῶτος του ἐξάδελφος. Ὁ ἐκ πατρὸς θεῖος του Γεώργιος Τζαζόπουλος ἦτο Μέγας ἄρχων Καστρίνσιος. Ὁ ἤδη Μητροπολίτης Δυτ. Εὐρώπης Αἰμιλιανὸς ἦτο ἀνεψιὸς του. Ὁ πατέρας του, δικηγόρος μεγάλου κύρους, ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἔτη ὡς πρόεδρος Ἐφετῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ δὲ τῆς θέσεως αὐτῆς συνειργάσθη μὲ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐγένετο δέκτης ἐγγράφων ἐκφράσεων εὐγνωμοσύνης.

Ἀνατραφεὶς μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀτμόσφαιραν, εἰλκύσθη ἀπὸ τὸν Τεκτονισμόν, τοῦ ὁποῖου ἀπέβη ἀρχηγὸς ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἀναδειχθεὶς ἐν τέλει ἐπίτιμος ἰσόβιος Μέγας Διδάσκαλος τῶν Ἑλλήνων Ἐλευθέρων Τεκτόνων.

Ἐτόνιζε πάντοτε ὅτι αἱ οἰκογενειακαὶ τοῦ ἐθνικοθρησκευτικαὶ παραδόσεις εὐρίσκοντο εἰς πλήρη ἁρμονίαν καὶ δικαίωσιν μέσα εἰς τὸν Τεκτονισμόν, ὁ ὁποῖος καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν Παλιγγενεσίαν εἶχε προσφέρει ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας, συντελέσας εἰς τὴν σύστασιν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος τῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἰργάσθη μετ' ἀφοσιώσεως, διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων στελεχῶν του, πέραν τοῦ ὅτι σχεδὸν τὸ σύνολον τῶν Ἑλλήνων Τεκτόνων εἶναι πιστὰ τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν προβολὴν τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονισμοῦ, συγγραφὰς καὶ σχετικὰ βιβλία. Περαιτέρω, ἔλεγεν:

«Ὁ Τεκτονισμὸς μὲ θέλγει, ὅχι μόνον διότι εἰς αὐτὸν ἐθήτευσαν καὶ θητεύουν ἕξοχα καὶ προνομιοῦχα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας πνεύματα, ἀλλὰ καὶ διότι ἐμπράκτως διακηρύσσει καὶ ἐφαρμόζει τὴν ἀδελφωσύνην μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀνεξαρτήτως τῶν θρησκευτικῶν των πεποιθήσεων, ἣτις καὶ μόνη θὰ σώσῃ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τὴν πρὸς τὸν ὄλεθρον βαδίζουσαν ἀνθρωπότητα».

Ὁ Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος ἔκαμε τὸν Τεκτονισμόν προσωπικὸν βίωμα. Εἰς μίαν ὠρισμένην στιγμήν κρίνων ὅτι ὤφειλε νὰ δώσῃ ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Τεκτονισμόν καὶ τὰ φιλανθρωπικά του ἔργα, παρητήθη τῆς δικηγορίας.

Ἰδρυσε, μετὴν συνδρομὴν τῆς Στοᾶς «Μέλης», ἡ ὁποία

ἐπὶ 12 ἔτη τὸν ἐξέλεγε παμψηφεί πρόεδρον, σειράν σχολείων νυκτερινῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ μεταξὺ τῶν ἀπόρων τέκνων ἐργαζομένων, παρέχων αὐτός, ὡς πρωτοπόρος, πολὺ πρὸ τῆς «δωρεάν παιδείας», τὰ πάντα δωρεάν: ὄχι μόνον τὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδια, ἐπὶ πλεον δὲ καὶ ἐργαλεῖα τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκάστου. Ἐπτάμιση χιλιάδες ἀπόρων παιδιῶν ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ σχολεῖα του, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδαπανήθησαν πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐξ εἰσφορῶν ἐξασφαλιζομένων ὑπὸ τὴν θερμουργὸν πνοὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Τζαζοπούλου. Τὸ ἐπίτευγμά του ἀπετέλεσε παγκόσμιον ρεκόρ, διὸ καὶ κατὰ τὸ 1970, τὸ ἀνακηρυχθέν «διεθνὲς ἔτος Παιδείας», πολλὰ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ εἰδικὸν φυλλάδιον τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας περὶ τῶν σχολῶν τοῦ «Μέλητος» καὶ φωτογραφία τοῦ Τζαζοπούλου ὁμιλοῦντος πρὸς μαθητάς, τιμὴ ἣ ὁποία δὲν ἔγινε εἰς καμμίαν ἄλλην ἰδιωτικὴν ὀργάνωσιν ἐκπαιδευσεως. Ἐπὶ 18 συνεχῆ ἔτη, ὁ Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος εὕρισκετο ἀπὸ 7.30—10.30, κάθε βράδυ, πλὴν τῶν ἀργιῶν, μεταξὺ τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐθεώρουν καὶ τὸν ἐτίμων ὡς δεύτερον πατέρα, διότι, πέραν τῆς παροχῆς δωρεάν μορφώσεως, ἀντεμετώπιζε καὶ τὰ ἄλλα προβλήματα τῶν, ὑγιεινῆς, ἐπαγγελματικὰ, κοινωνικὰ κ.λ.π.

Ἰδρυσεν τὴν Ἑλληνικὴν Ἀντικαρκινικὴν Ἑταιρίαν καὶ μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ παρὰ τὴν Κηφισιὰν Ξενῶνος ἀπόρων καρκινοπαθῶν καὶ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος, τοῦ ὁποῖου ἡ λειτουργία ἔχει ἀποσπάσει τὸν ἔπαινον τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους. Διὰ προσωπικῶν δαπανῶν ἐφώδιασε τοὺς Ξενῶνας μὲ σύγχρονα μέσα ψυχαγωγίας. Ἐδῶρκε τὸ προσωπικόν του καινούργες αὐτοκίνητον εἰς τὴν Ἑταιρίαν καὶ συνέβαλε κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν ἀπόκτησιν νοσοκομειακοῦ αὐτοκινήτου. Ἀνήγειρε διὰ προσωπικῶν του δωρεῶν καὶ τῶν εἰσφορῶν τῶν Τεκτονικῶν Στῶν τὸν ὠραιότατον ἐντὸς τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος ναὸν τῶν Ἀγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ. Ἐπὶ πέντε ὥρας ἡμερησίως ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀσθενῶν.

Συνολικῶς εἰργάζετο ἐπὶ 14 ὥρας ἡμερησίως διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὀργανωτικῶν, μορφωτικῶν καὶ Φιλανθρωπικῶν ἀναγκῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ, μέχρις ὅτου τὸ σαρκίον του ἐφθάσῃ καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ μεγάλο του πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλη του καρδιά. Τότε ἀφῆκε διὰ κληροδοτημάτων ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του εἰς φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς.

Πέραν τῆς ἀναμνήσεως τοῦ ἔργου του, ἀφῆκε συγγράμματα, τὰ ὁποῖα διετίθεντο ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν καὶ

τὰ ὁποῖα θὰ διατηρήσουν τὸ πνεῦμα του πάντοτε ἐνεργὸν καὶ ζῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος συνεδύασε τὰς ιδιότητες τοῦ καλοῦ κάγαθου ἀνθρώπου, τοῦ πιστοῦ Χριστιανοῦ καὶ τοῦ ἐμπνευσμένου Τέκτονος.

Τὸ Τεκτονικὸν Ἰδρυμα, διὰ ψηφίσματός του, ἐκήρυξε τρίμηνον πένθος εἰς ὅλα του τὰ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κύπρον παραρτήματα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πένθους, τὰ τεκτονικὰ λάβαρα θὰ εἶναι ἐπικαλυμμένα διὰ μελανῶν ταινιῶν καὶ αἱ ἐργασίαι θ' ἀρχίζουν καὶ θὰ λήγουν διὰ πενθίμων χειροκρουσιῶν. Ἡ ἀγαθὴ, ὅμως, μνήμη του θὰ διατηρηθῇ ἀγήρως.

Ὁ «Ἰλισὸς» εἶχε τὸ προνόμιον νὰ καταλέξη τὸν Ἀλέξανδρον Τζαζόπουλον μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν συνεργατῶν του. Ἦδη, ἀπὸ τοῦ τετάρτου φύλλου του (Δεκέμβριος 1956) ἐδημοσίευσεν τὴν πρώτην τοῦ μελέτην περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰλισοῦ καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ του περιβάλλοντος, σὲ τεύχη δὲ τοῦ 1962 καὶ 1963 ἐδημοσιεύθησαν ἄρθρα του ὡς διάλογος μὲ τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Τρεμπέλαν. Εἶναι, γι' αὐτό, ἰδιαιτέρα ἡ θλίψις μας γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Ἀλεξάνδρου Τζαζοπούλου.

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΣΚΕΨΕΩΙ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμώνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΤΛΟΣ

Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΤΛΟΣ

ΕΤΟΣ 20όν * Ἰούλιος—Ὀκτώβριος 1975 * ΤΕΥΧΟΣ 112-113

Ὁ λιμός τῶν ψυχῶν

Τοῦ ΝΙΚ. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

Ἄ! ναι, ὑπάρχει λιμός εἰς τὴν ἄδυσσον τῆς κολάσεως...
SHELLEY, «Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Ἰσλάμ»
(ᾠσμα 10ον, στροφ. 37)

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν(*) ἐδημοσιεύετο εἰς τὸν «Παρατηρη-
τὴν» τοῦ Λονδίνου — μίαν ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας τῆς Κυρια-
κῆς, ποὺ ἐκδίδονται εἰς τὴν Βρεταννικὴν πρωτεύουσαν καὶ
περιέχουν ὕλην κάπως γενικωτέρου χαρακτῆρος ἀπὸ τὴν
συνηθισμένην ὕλην τῶν καθημερινῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων —
μία συνέντευξις τοῦ ALDOUS HUXLEY ἐπὶ τῶν γενικῶν προ-
βλημάτων ποὺ ἀπασχολοῦν σήμερον τὸν πολιτισμένον κό-
σμον. Καὶ εἰς ἐκείνην τὴν συνέντευξιν περιελαμβάνετο καὶ μία
φράσις ποὺ ἔχει μίαν ἀπῆχσιν προφητικὴν:

«Ἡ προσεχὴς ἐπανάστασις δὲν θὰ εἶνε φύσεως οἰκονο-
μικῆς, ἀλλὰ ψυχολογικῆς. Θὰ ἐπέλθῃ διότι ὁ ὁμοιομορφο-
ποιημένος χαρακτὴρ τῆς ζωῆς μας θὰ γίνῃ ἀφόρητος. Ὅλοι
οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ὑποφέρουν ἀπὸ πληξίν τρομακτικὴν».

Ἡ παρατήρησις εἶνε ἀκριβής. Αὐτὸ τὸ ἀπέραντον αἶσθη-
μα τῆς «πλήξεως» ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὸν ξεπεσμένον Δυτι-

(*) Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον ἐδημοσιεύθη τὴν 6ην Ἰουλίου 1931 εἰς τὴν
«Πρωτάν».

κόν πολιτισμόν μας, ἀπὸ τὰς συμβατικὰς συνθήκας ποὺ ἐδημιούργησε διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε τόσο γενικὰ αἰσθητόν, ὥστε νὰ μὴν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς ἀποδείξεις διὰ τὴν ὑπαρξίν του. Ὅτι, πάλιν, ἡ ἐπανάστασις αὐτοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ του, ἐνὸς πολιτισμοῦ ποὺ τοῦ ἐπεδαψίλευσε κάθε ὕλικὴν - μηχανικὴν καλύτερα - εὐκολίαν, χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ καμμίαν ἡσυχίαν καὶ καμμίαν χαρὰν πραγματικὴν, ὅτι ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ ἔρχεται μὲ τὴν βεβαιότητα τῶν γεγονότων ποὺ ὀφείλονται εἰς νόμους φυσικοῦς ἀνηλεεῖς καὶ ἀναλλοιώτους, κανεὶς ἀπλῶς καὶ λογικῶς σκεπτόμενος ἄνθρωπος δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ. Ἴσως, μόνον, ἡ διάγνωσις τῶν αἰτίων τῆς «πλήξεως» τῆς ἀφορήτου ποὺ τυραννεῖ τοὺς πολιτισμένους λαοὺς νὰ μὴν εἶνε ἀπολύτως ἀκριβής.

Ποῖος ἡμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ὁμοιομορφία τῶν καλουπῶν ποὺ εἶνε οἱ συνηθισμένοι γνώμονες τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ πλῆξιν θανάσιμον; Πρὸ ἐκατὸν ἀκόμῃ ἐτῶν, πρὶν ὑπάρξῃ ὁ σιδηρόδρομος, πρὶν καταργηθοῦν αἱ ἀποστάσεις, πρὶν οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἐπικοινωνήσουν μεταξύ των τόσο στενὰ ἀπὸ ὕλικῆς ἀπόψεως — διότι ψυχικῶς ἔμειναν πάντοτε τόσο μακρυσμένοι καὶ ξένοι — κάθε τόπος, κάθε λαὸς εἶχε τὴν ξεχωριστὴν ἑντονην φυσιογνωμίαν του, τὰ ἐντελῶς ἰδικὰ του ἔθιμα, μίαν ζωὴν χαρακτηριστικώτατα ἰδικήν του, ἕνα τρόπον ἐκδηλώσεως ποὺ ἦτο ἀποκλειστικῶς ἰδικός του· ἐντύνετο ἀκόμῃ, ἔτρωγε, ἐξοῦσε, μὲ μίαν λέξιν, ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ ἐχάριζεν εἰς τὸν κόσμον μίαν ποικιλίαν, ἡ ὁποία, δι' ἐκείνους ποὺ δὲν σκέπτονται βαθύτερα, εἶχεν ἀπλῶς τὸ θέλητρον τῆς γραφικότητος. Ἐνας ταξειδευτὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς Ἰστιοπλοΐας καὶ τῶν ταχυδρομικῶν ἀμαξῶν, μὲ τὰς ὁποίας, ὅσον καὶ ἂν ἄλλαζαν συχνὰ τ' ἄλογα, μόλις ἐπερνοῦσεν εἰς μίαν ἡμέραν ἀπόστασιν μιᾶς σημερινῆς σιδηροδρομικῆς ὥρας, εὐρίσκειν εἰς τὴν μετακίνησίν του ἐκείνην ἕνα ἐνδιαφέρον ἐντονώτατον, ποὺ ἀνενεώνετο ὀδρακῶς. Ἐκουράζετο σωματικῶς ἀπὸ τὸ τράνταγμα τῆς «μπερλίνας» ἐπάνω εἰς τοὺς κακοστρωμένους δρόμους τῆς ὑπαίθρου καὶ εἰς τ' ἀκανόνιστα λιθόστρωτα τῶν πόλεων ποὺ διέσχισε τὸ ταχυδρομικὸ ἀμάξι μ' ἐπιδεικτικὸν τροχασμὸν τῶν ἁλόγων του, μὲ τὴν χαρωπὴν συνοδείαν τοῦ πλαταγίσματος τοῦ μαστιγίου τοῦ ἀμαξῆ καὶ τὰ πειστωμένα γαυγίσματα τῶν σκυλιῶν· ἀλλὰ δὲν ἐκουράζετο καθόλου πνευματικῶς. Ἀπεναντίας· τὸ παραμικρότερον ταξιδοῖ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο μακρυσμένα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας, ἦτο πηγὴ πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπαύσεως ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ ἕνα μακρυνώτατον ταξιδοῖ σημερινὸν μὲ τὰ ἐξπρές καὶ τὰ ὑπερωκε-

άνεια καὶ τὰ ἀεροπλάνα. Ὁ ταξιδευτὴς ἀντίκρυζε τότε ἄλλους ἀνθρώπους ποὺ ἐζοῦσαν μέσα εἰς ἕναν ρυθμὸν τόσον διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε ἐξυπνοῦσε μέσα του ἐντονώτατον τὸ φυσικὸν ἀνθρώπινον ἐνδιαφέρον του, κίνητρον πάντοτε ζωῆς ἐντατικῆς.

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ θρηνήσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν τῆς γραφικῆς αὐτῆς ποικιλίας τοῦ ἀνθρώπου τοπεῖου, ποὺ ἰσοπεδώθη σήμερον εἰς μίαν στυγνὴν ὁμοιομορφίαν ἀπὸ τὸν μηχανικὸν πολιτισμὸν μας. Δὲν πρόκειται, τοῦλάχιστον, νὰ τὴν θρηνήσωμεν ὡς ἀπώλειαν μιᾶς πολυχρώμου καὶ σπαρταριστῆς διακοσμητικῆς χαρμονίης τῆς ζωῆς. Αὐτὴ ἢ ἄποψις εἶνε ἡ τελευταία, ἢ μᾶλλον ἀσήμαντος, ἢ ἐπιπολαία. Διότι εἰς τὴν ὁμοιομορφοποίησιν τῆς ζωῆς κρύβεται μία ἄλλη ἀπώλεια, μεγάλη, τραγικὴ θὰ ἔλεγε κανεῖς. Καὶ αὕτη εἶνε ἐκείνη ποὺ ἔχει σημασίαν πραγματικὴν.

Τὸ ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε. Ὡς τὸ ἐπαναλάβωμεν καὶ τώρα, διότι θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς μερικὰ σταθερὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν διαπίστωσιν μερικῶν φαινομένων. Κάθε φυλὴ, κάθε λαός, πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἔχῃ μίαν ἐντονὴν, ξεχωριστὴν, ἰδικὴν του φυσιογνωμίαν, μίαν ἐντελῶς ἰδικὴν του ὑπόστασιν, διὰ νὰ εἶνε πραγματικῶς εἰς θέσιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν του μέσα εἰς τὸ ἀένανον ξετύλιγμα τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ εἰδικαὶ ιδιότητες ποὺ συναπαρτίζουσιν, ὅλαι μαζί, τὸν ξεχωριστὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἔθνους, εἶνε παραλλαγαὶ ἀπαραίτητοι εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐξέλιξις — καὶ ἡ ἐξέλιξις εἶνε πάντοτε προοδευτικὴ — δὲν ἤμπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ χωρὶς τὸν διαφορισμὸν τοῦ συνόλου εἰς μορφὰς καὶ χωρὶς τὴν διαρκῆ ἐναλλαγὴν αὐτῶν τῶν μορφῶν. Ἴδου ἕνας διαφορισμὸς ποὺ ἐξυπηρετεῖ ὅσον τίποτε ἄλλο τὸ γενικόν, τὸ ἐνιαῖον, τῆς ἀνθρωπότητος συμφέρον. Κάθε ἔθνος εἰσφέρει εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν τὴν ξεχωριστὴν φυσιογνωμίαν του, τὰς εἰδικὰς ιδιότητάς του, ἐκείνας ποὺ τὸ χαρακτηρισρίζουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην του ἐκδήλωσιν. Καὶ ὅταν ὅλα τὰ ἔθνη κατανοήσουσιν βαθειὰ τὸ ὑπέρτατον αὐτὸ καθῆκον τῆς εἰδικῆς προσφορᾶς των πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καί, κατὰ συνέπειαν, ἐξαγνίσουσιν καὶ κάμουν καθαρωτάτην τὴν ξεχωριστὴν αὐτὴν φυσιογνωμίαν των, γεννᾶται ἡ ἁρμονία ἐκείνη ποὺ ὁμοιάζει μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν φθόγγων τῆς μουσικῆς ἢ τῶν χρωμάτων τῆς ἱριδος. Καὶ ἡ ἁρμονία δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρὰ ὁ συντονισμὸς χαρακτηριστικῶς διαφόρων

πραγμάτων — φθόγγων, χρωμάτων, ανθρωπίνων φυσιognωμιών.

Δι' αὐτό, κάθε τι πού ἰσοπεδώνει, πού ἐπιφέρει μίαν ὁμοιομορφίαν, μίαν ὑπαγωγὴν τῶν πάντων εἰς ἄκαμπτα καλούπια, δὲν προξενεῖ μόνον πληξιν καὶ ἀνίαν, ἀλλ' ἀποτελεῖ, χωρὶς καμμίαν ὑπερβολήν, ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ αὐτὸ κάμνει ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς μας, πού ὑπεβίβασε τὴν διανόησιν εἰς θεραπαινίδα καὶ ἰέρειαν τῆς μηχανῆς.

Ἔως ἐδῶ ἡ παρατήρησις τοῦ κ. HUXLEY εἶνε ἀκριβής. Οἱ λαοί, ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοί, ὑποφέρουν ἀπὸ πληξιν τρομακτικὴν. Ἀλλά, διὰ νὰ ὁλοκληρώσωμεν τὴν διαπίστωσιν αὐτήν, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν, ὅπως εἴπαμεν, τὰ ἀμεσώτερα αἷτια τῆς θανάσιμου αὐτῆς «κακοδιαθεσίας» τοῦ πολιτισμένου κόσμου.

*
**

Ἡ βαθμιαία ὑπαγωγή τῶν πολιτισμένων κοινωνιῶν εἰς τὴν ὁμοιομορφοποίησιν τῆς ζωῆς πού ἐπιφέρει ὁ Δυτικὸς αὐτὸς πολιτισμὸς μας, μὲ τὸ ν' ἀπαλείφῃ διαρκῶς τὴν εἰδικὴν φυσιognωμίαν τῶν λαῶν πού τὸν ἀκολουθοῦν — πού πάσχουν ἀπὸ αὐτόν, κυριολεκτικώτερα — τοὺς κλέβει βαθμηδὸν τὴν ψυχὴν των. Καὶ ἀλλοίμονον ἀπὸ τοὺς λαοὺς, ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ ἄτομα, πού χάνουν τὴν ψυχὴν των.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον καὶ κυριώτερον ἀποτέλεσμα τῆς ἱλιγγιώδους ἐκφυλίσεως τοῦ μηχανικοῦ μας πολιτισμοῦ εἶνε ὁ ψυχικὸς λιμὸς πού μαστίζει τὰς πολιτισμένας λεγομένας κοινωνίας μας. Πολιτισμὸς καθαρῶς ὑλικός, ὁ πολιτισμὸς τῆς «διανοήσεως» τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλίσῃ κάθε δυνατὴν ὑλικὴν εὐμάρειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀδιαφορήσας ἐντελῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν πραγματικόν, πού εἶνε, ἐπὶ τέλους, ὢν πνευματικόν. Καὶ ἐνῶ δὲν κατῴρθωσε νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑλικὴν εὐμάρειαν παρὰ μόνον εἰς τοὺς πολὺ ὀλίγους καὶ ἀφῆκε τὰς μεγάλας μάζας εἰς μίαν ὑλικὴν δυστυχίαν, πού τὴν κάμνει περισσότερον αἰσθητὴν καὶ περισσότερον πικρὰν ἢ σύγκρισις τῆς ἀντιθέσεως τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῶν θεωρουμένων προνομιούχων, ἔρριπεν ὅλους ἀνεξαιρέτως — προνομιούχους καὶ παρίας τῆς κοινωνίας, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, διανοουμένους καὶ ἀμορφώτους — εἰς τὸν φρικωδέστερον ψυχικὸν λιμὸν ἀπ' ὅσους ἐσημειώθησαν ποτὲ εἰς τὴν γνωστὴν, τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἕνας μακρότατος ψυχικὸς ὑποσιτισμὸς — ἐντελὴς συχνὰ ψυχικὴ ἀσιτία — ἐγέννησεν αὐτὸν τὸν φοβερόν λιμὸν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, πού ἀποτελεῖ τὸ πραγματικὸν «ἅπαντον»

τῶν κατορθωμάτων τοῦ σημερινοῦ μας, τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ κυβερνήσεις, αἱ πολιτεῖαι, αἱ σοφαὶ διεθνεῖς ὀργανώσεις, αἱ ὀργανώσεις αἱ κοινωνικαί, τὰ ἀγαθοεργὰ σωματεῖα, τὰ Συνέδρια ποῦ συγεντρώνουν, τελευταίως μάλιστα, τόσον συχνὰ τοὺς «εἰδικούς» τῆς μαθήσεως τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ὅλα, ὅλα, ὅλα, ἀσχολοῦνται πάντοτε μὲ ζητήματα σχετιζόμενα πρὸς τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ὡσὰν νὰ εἶνε ποτὲ δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ νοηθῇ εὐημερία χωρὶς μίαν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ὑγείαν, χωρὶς τὸν χορτασμόν τῆς ψυχῆς. Ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκεται αὐτὸς ὁ πρωταρχικὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον χορτασμός, ἐπιτείνεται, ἀντιθέτως, ὁ λιμὸς ὁ ψυχικὸς. Καὶ καμμία πολιτεία, καμμία κυβέρνησις, καμμία ὀργανωμένη κοινωνία δὲν αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταπολεμήσῃ τὸν ψυχικὸν αὐτὸν λιμόν, ὅπως αἰσθάνονται τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν, ποῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλεγγύην, νὰ ἀντιμετωπίζουσιν τὸν λιμόν τῶν στομάχων. Ὅταν εἰς τὴν Ρωσίαν ἐδεκατίζοντο ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀπὸ λιμόν, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔστειλε τὸν Νάνσεν διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν λιμωττόντων. Ὅταν εἰς τὴν Κίναν σημειοῦται λιμὸς ὁμαδικός, ὅταν εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ πείνα κατισχναίνει τὰ ἡλιοκαῆ σώματα τῶν ἰθαγενῶν καὶ κάμνη τυμπανιαίαν τὴν κοιλιὰ τῶν μικρῶν παιδιῶν, τὰ κράτη, αἱ κοινωναὶ μας, συγκινοῦνται. Κανεὶς, δὲν συγκινεῖται, κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἄλλον αὐτὸν λιμόν, τὸν ψυχικόν, ἴσως καὶ πολλοὶ ὀλίγοι τὸν ἀντιλαμβάνονται συνειδητά. Οἱ «διανοούμενοι» τὸν ὀνοματίζουν SPLEEN καὶ τὸν κάμνουν κάποτε ἐπίδειξιν ἀξιοθρηνήτου ὑπεροχῆς πολιτισμοῦ, — ἐπίδειξιν κόρου πολιτισμοῦ καὶ «διανοήσεως». Οἱ ἄλλοι ἀποδίδουν τὴν ψυχικὴν των πείναν εἰς αἷτια ψευδῆ· φαντάζονται ὅτι τὸ φοβερόν κενὸν τῆς ψυχῆς των θὰ ἐγέμίζεν ἐὰν ἤμποροῦσαν καὶ αὐτοὶ νὰ χορτάσουν τὴν ζωὴν, ὅπως οἱ προνομιοῦχοι τῆς τύχης. Οἰστρηλατημένοι, καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι, ἀπὸ τὸν λιμόν τῆς ψυχῆς των, τρέχουν, μὲ φρενήρη καλπασμόν, νὰ καταποντισθοῦν εἰς ὅ,τι ὑλικὸν ἤμπορεῖ ἀκόμη νὰ τοὺς προσφέρῃ ὁ ξεπεσμένος αὐτὸς πολιτισμός.

Ὅτι ἔτσι εἶνε τὰ πράγματα ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ ἐὰν ἀπλῶς συνηθίσῃ νὰ παρατηρῇ μὲ συμπάθειαν, μὲ ἀπέραντον συμπάθειαν, τὸ «ἀνθρώπινον τοπεῖον». Ἡ συμπάθεια ἀνοίγει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας καὶ μᾶς κάμνει ἱκανούς νὰ ἐννοοῦμεν τοὺς συνανθρώπους μας. Ἡ ἰδία αὕτῃ ἀνθρω-

πίνη συμπάθεια μᾶς κάμνει νὰ εὐρίσκωμεν ἄπειρον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἀνθρώπινον τοπεῖον, ποὺ τόσον συχνὰ τὸ ἀγνοοῦμεν ἐντελῶς, ἀλλὰ τὸ τοπεῖον εἶνε ἐξ Ἰσου ἐνδιαφέρον ὅσον καὶ τὸ τοπεῖον τὸ φυσικὸν καὶ ἔχει τὴν ἰδίαν σημασίαν μέσα εἰς τὴν συνολικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς.

Διὰ νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ἐντατικῶς αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον τοπεῖον δὲν ἔχει, παρὰ νὰ σταθῇ ὀλίγα λεπτὰ εἰς ἓνα πολυσύχναστον σταυροδρόμι, ὅπου πάλλεται πυρετωδῶς ἡ λεγομένη «κίνησις» τῆς ἀγωνιώδους καθημερινῆς ζωῆς τῶν σημερινῶν πόλεων — «κίνησις» σπασμωδική, καθ' ὁλοκληρίαν ἐξωτερική, ποὺ κρύπτει μίαν πραγματικὴν καὶ θανάσιμον ἐσωτερικὴν ἀκίνησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος. Ἄν σταματήσῃ κανεὶς διὰ πέντε καὶ μόνον λεπτὰ εἰς τὸ πλησίον τοῦ Ταχυδρομείου τμήμα τῆς ὁδοῦ Αἰόλου καὶ παρατηρῇ τὰς φυσιογνωμίας — τὰ μάτια πρὸ πάντων — τῶν διαβατῶν, τί σπαρακτικὴ ψυχικὴ ἐρημία, τί θέαμα ψυχικῆς ἀποξηράνσεως, πόση ἄφωνη κραυγὴ πείνας ψυχικῆς! Ὁ πυρετὸς τῆς ἀνησυχίας κάμνει κάποια μάτια νὰ γυαλίζουν μὲ νεκρὴν ἀναλαμπήν, ὅπως ἡ ἐπιφάνεια πίσσης εἰς τὸ τρεμουλιαστὸ φῶς ἐνὸς δαδιοῦ. Ἡ ἀγωνία τῆς προσδοκίας διαστέλλει θαμπὰ κάποια ἄλλα μάτια. Ἡ ὕλικὴ μέριμνα, ἡ διαβρωτικὴ, θολώνει ἄλλα ἀπλανῆ. Μία κακὴ λάμψις ἀτσάλενια ἀστράπτει ξαφνικὰ ἀπὸ κάποια ἄλλα μάτια, διψασμένα διὰ κάποιαν ἀπόκτησιν. Ἡ κούρασσις καὶ ἡ ἐγκατάλειψις εἰς τὴν ἀπόγνωσιν χανώνει ἄλλα. Μία κακία, τὶς περισσότερες φορές, ἀμαυρῶνει τὴ ματιὰ — ἡ κακία ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὸ ἐρημητικὸν κλείσιμον τῆς ψυχῆς πρὸς κάθε γενναίαν ἀγάπην. Καὶ κάπου - κάπου ἡ καθαρὴ, διαυγής, ἀμέριμνη ματιὰ ἐνὸς παιδιοῦ, εἰς τὸ ξάστερον μέτωπον τοῦ ὁποίου ὁ κακὸς μας πολιτισμὸς δὲν ἐπρόφθασε νὰ χαράξῃ τὴν σφραγίδα τοῦ «αὐριον», ἐνὸς παιδιοῦ ποὺ ζῇ ἀσυναίσθητα εἰς ἓνα «τώρα» ποὺ ὁλοκληρῶνει τὴν αἰωνιότητα, ἐνὸς παιδιοῦ ποὺ δὲν ἀπεξηράνθη ἀκόμῃ ἀπὸ τὸν γενικὸν λιμὸν τῶν ψυχῶν, ἐνθυμίζει παρήγορα τὴν ἀκατάλυτην δύναμιν τῆς ζωῆς, ὅπως ἓνα ἀπροσδόκητον ἀγριολούλουδο φαιδρύνει κάποτε τὴν ἐρήμωσιν μιᾶς ἀπέραντης στέππης.

Ὅλα αὐτὰ τὰ μάτια μαρτυροῦν, φωνάζουν, ὀλολύζουν τὴν πείναν τὴν ψυχικὴν, τὸ ἀξιοθρήνητον αὐτὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ψυχικοῦ ὑποσιτισμοῦ τοῦ Δυτικοῦ μας αὐτοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἡ πείνα αὕτη, αὐτὸς ὁ λιμὸς, ἐπέρχεται πολὺ ἐνωρὶς εἰς τὰς κοινωνίας μας — τόσον ἐνωρίτερα, ὅσον μία κοινωνία εἶνε, ἢ θεωρεῖται, περισσότερον πολιτισμένη. Ἡ παιδικὴ ὑγιὴς ἀπλότης φονεύεται πρὶν ἀκόμῃ περάσῃ ἡ παιδικὴ ἡλικία. Ἡ βιοπάλη θανατῶνει ψυχικῶς τὸ παιδί, μέσα εἰς τὰς πο-

λυαρίθμους άστικάς κοινωνίας πρίν άκόμη παύση νά εΐνε παιδί. 'Η θ ι ο π ά λ η. 'Ιδού ένα άκόμη άπαίσιον κατόρθωμα τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ. 'Η πάλη, ὁ ἐχθρικός ανταγωνισμός ανθρώπου πρὸς ἄνθρωπον διὰ νά ζήση — ὑλικῶς μόνον — διὰ νά σταθῇ, διὰ νά προσδεύσῃ. 'Ενῶ θά ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι, οἱ πραγματικῶς πολιτισμένοι, νά ζοῦν εἰς μίαν ἁρμονίαν εὐδοκίας μεταξύ των ἀντὶ ν' ἀγωνίζωνται ν' ἀρπάξουν τὸ ψωμί ὁ ἕνας ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἄλλου, ἐνῶ πάσχουν ὅλοι ἀπὸ τὸν ἴδιον ψυχικὸν λιμόν, πού τοὺς κάμνει νά ὑπερηφανεύωνται διὰ τὴν «τιμίαν» βιοπάλην των.

'Η βιοπάλη αὐτὴ ἀρπάζει εἰς τὸν στρόβιλόν της καὶ τὰ παιδιά εἰς μίαν πόλιν ὅπως αἱ 'Αθῆναι. Καὶ εἶνε ἀκόμη σπαρακτικώτερον τὸ θέαμα τοῦ παιδικοῦ αὐτοῦ ἀνθρωπίνου τοπείου δι' ἕνα συμπαθῆ παρατηρητὴν. Περάσετε ἕνα ἀπόγευμα θερινὸν ἀπὸ τὴν ὁδὸν 'Ερμοῦ, τὴν ὁδὸν Σταδίου, τὴν ὁδὸν Αἰόλου, τὴν ὥραν πού πρόκειται ν' ἀνοίξουν τὰ καταστήματα μετὰ τὴν μεσημβρινὴν διακοπὴν. Σμήνη παιδιῶν καὶ νέων, καθισμένα εἰς τὰ κατώφλια, ἀκουμβισμένα εἰς τοὺς μπρούντζινους προφυλακτῆρας τῶν βιτρινῶν, σκαρφαλωμένα κάποτε εἰς τὰς ἐξοχὰς τῶν μαρμαρίνων πάγκων τῶν προθηκῶν καπνοπωλείων, κουλουριασμένα εἰς τὰ πεζοδρόμια, πλησίον εἰς τὴν σκάλα τῶν ὑπογείων, ὅπου βιοπαλαίουν, περιμένουν νά φανοῦν οἱ μᾶλλον ἡλικιωμένοι ὑπάλληλοι μὲ τὰ κλειδιά διὰ ν' ἀνοίξουν τὰ ρολλά. Προσέξτε τὰς φυσιογνωμίας των. Κυττάξετε μέσ' ἀπὸ τὰ μάτια των τὴν ψυχὴν των. 'Ακούσετε τί λέγουν μεταξύ των εἰς τοὺς ὁμίλους των. 'Ο λιμός, ὁ ψυχικός λιμός τὰ ἔχει κυριεύσει καὶ αὐτά, ἥ τείνει νά τὰ κυριεύσῃ... Δυστυχημένο ἀνθρώπινον τοπεῖον...

*
**

Αὐτὸς ὁ ψυχικός λιμός εἶνε ἡ πραγματικὴ πάθησις τῶν πολιτισμένων λαῶν· ἡ πλήξις εἶνε μία ἀπλὴ ἐξωτερικεὺς τοῦ τρομακτικοῦ ἄδειου πού ὑπάρχει εἰς τὴν πεινασμένην ψυχὴν μας. Καὶ ἡ ψυχικὴ αὐτὴ κενότης ὀφείλεται, κατὰ μεγάλον βαθμόν, καὶ εἰς τὴν καταστρεπτικὴν ὁμοιομορφοποίησιν, εἰς καλούπια νεκρά καὶ συμβατικά, πού εἶναι τὸ κύριον γνῶρισμα τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ πλέον καταφανὲς ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπικρατήσεώς του. Οἱ λαοί, ὅπως καὶ τὰ ἄτομα, χάνουν τὴν ψυχὴν των ὁλοένα ἀπὸ τὴν ὁμοιομορφοποίησιν αὐτὴν.

'Αλλ' ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ἀθάνατος. Κανεὶς πολιτισμός, ὅσονδήποτε δηλητηριώδης, δὲν ἡμπορεῖ νά τὴν θανατώσῃ. Οἱ πολιτισμοὶ ἔρχονται καὶ περνοῦν, ἀναπτύσσονται καὶ ἀπο-

θήσκουν. 'Ο Δυτικός πολιτισμός ἔζησε πλέον. 'Ο λιμός πού ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἀσιτίαν, εἰς τὴν ὁποίαν κατεδίκασε τὰς ψυχάς, δὲν ἀπερρόφησε τὴν ζωτικότητα τῆς «πολιτισμένης» ἀνθρωπότητος. Τὰ σημεῖα τῆς ἐξυγιαντικῆς ἀντιδράσεως εἶνε καθημερινῶς πυκνότερα καὶ ἐμφαντικώτερα. 'Η γενικὴ βεβαιότης μιᾶς ἐπαναστάσεως, πού ἐπέρχεται μὲ ἀσφαλῆ σταθερότητα, μήπως δὲν εἶνε καὶ αὐτὴ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐλπιδοφόρα μηνύματα τῆς ἐξυγιάνσεως; "Ας θελήσουν νὰ τὴν ἐπιταχύνουν ὅσοι ἐννοοῦν καὶ συναισθάνονται τὰς ἀνθρωπίνας εὐθύναις των. 'Η πολιτισμένη ἀνθρωπότης πεινᾷ δι' ἄρτον ψυχῆς. "Αν αὐτὸς ὁ πνέων τὰ λοίσθια πολιτισμός δὲν ἦτο ποτὲ ἱκανὸς νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἔχει καὶ ἡ ψυχὴ ἀνάγκην τροφῆς, τί μᾶς χρειάζεται μὲ ὅλας τὰς ἀποτυχημένας πολιτειακὰς καὶ κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις του;

'Η ἀνθρωπότης πεινᾷ, πεινᾷ τραγικῶς διὰ περισσοτέραν πνευματικότητα. "Ανθρωποὶ ἀδελφοί μου, ὁ ἄρτος αὐτὸς τῆς ψυχῆς ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ποῖος δὲν θὰ θελήσῃ νὰ συντελέσῃ ὥστε ν' ἀπλώσῃ τὸ χέρι τῆς κυριαρχικῶς πρὸς αὐτόν, διὰ τὸν χορτασμόν τῆς ψυχῆς της;

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

"Αδετον 80. Δεμένον 120

ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

"Αδετον 80. Δεμένον 130

Ὁ Πλούταρχος διδάσκει περὶ ψυχικῆς γαλήνης

Τοῦ κ. ΧΡ. ΠΟΛΑΤΩΦ

«Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ βαζῇ κανεὶς μὲ τίς περιστάσεις, γιατί καθόλου δὲν τίς μέλει· ἀλλ' ὁποῖος τὰ ζητήματά του τὰ παίρνει ὅπως ἐρθοῦν, θὰ κάνῃ τὴν καλύτερη δουλειά».

(Πλούταρχ.: Περὶ Εὐθυμίας 467α)

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ σοφὸς Πλούταρχος συστήνει στὸ φίλο του τὸν Πάγκκιο τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς αἰώνιας γαλήνης, ποὺ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ μέσ' ἀπὸ τίς διαφορὲς ἐναλλαγές τῶν καταστάσεων καὶ τῇ ρευστῇ κοσμικῇ τάξει.⁽¹⁾ Κακῶς θεωρεῖται ἡ ψυχικὴ γαλήνη ὅτι εἶναι ἀπομάκρυνση ἀπ' τὴν πραγματικότητα καὶ τὴ ζωὴ. Ὁ μοναχικὸς καὶ ἐξωκόσμιος τόνος τοῦ μεσαιωνικοῦ μυστικισμοῦ βρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ γνήσια ψυχικὴ γαλήνη, ποὺ προϋποθέτει θετικὴ παρουσία μέσα στὴν κοινω-

νία, τῇ ζωῇ καὶ τὸν καθημερινὸ ἀγῶνα τῆς. Ἡ ἀδράνεια δὲν θεωρεῖται ψυχικὴ γαλήνη, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο, δειλία καὶ ἀποστροφή ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς γήινης ὑπάρξεως. Μέσα ἀπ' τὴν ἄρνηση τῆς ἀδράνειας ξεπηγάει τὸ γνωστὸ συμπέρασμα τοῦ Ζὰν Πὼλ Σάρτρ. «Δὲν εἶμαι τίποτα, γεννήθηκα ἀπὸ το μηδὲν καὶ θὰ ξαναγυρίσω στὸ μηδέν». Ἀντίθετα ὁ Ἐπίκουρος πιστεύει ὅτι ἡ ἐνέργεια εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ προϋποθέτει τὸ νὰ ζῇ ὁ καθένας, σύμφωνα μὲ τὰ φυσικά του ἔνστικτα καὶ τίς παρορμήσεις του, ζητώντας τιμές καὶ δόξες ποὺ εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτῆρα του καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του.

Ἡ ψυχικὴ γαλήνη δὲν εἶναι κάτι τὸ στατικὸ καὶ ἀξεπέραστο, ἀλλὰ ἔχει ἄμεση συνάρτηση μὲ τὸ περιβάλλον, τὸν ἀνθρώπινο χαρακτῆρα, τίς κληρονομικὲς προδιαθέσεις τοῦ ατόμου, τὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ, τὴν ψυχοσωματικὴ ἀριότητα καὶ τὴν εὐπαθεῖ κατάσταση τοῦ νευροφυτικοῦ του συστήματος. Ὁ Ἀχιλλέας δὲν εἶναι εὐχαριστημένος πού,

(1) Σὲ προηγούμενη ἐργασία εἶχε δοθῇ τὸ περίγραμμα τῆς περιόδου αὐτῆς σὲ συνάρτηση μὲ τὴν Κιερώνεια ἀντίληψη γύρω ἀπὸ τὴν εὕρεση τῆς εὐτυχίας. (Βλ. «Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀντίληψη περὶ εὐτυχίας στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο», Ἰλισὸς τεύχ. 99—100 Μαΐου — Αὐγούστου 1973).

φεύγοντας ἀπ' τῇ μάχῃ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἐγωϊσμό του, βλέπει τοὺς Ἕλληνας νὰ χάνουν τὴν Τροία, οὔτε καὶ ὁ Ἀγαμέμνωνας πού, διοικῶντας τὸ σῶμα τῶν Πανελλήνων, ἀντιμετωπίζει καθημερινὰ τὰ νήματα μιᾶς συνωμοσίας καὶ τῆς ἐπικρίσεις τῆς προσωπικῆς του ἐπιβολῆς πάνω στὸ ἀνθρώπινο βραβεῖο τοῦ Ἀχιλλέα, τῇ Βρισηίδα. (2)

Ὅταν ὁ Πλάτωνας διετύπωσε τὴ θεωρία του γύρω ἀπ' τὶς αἰώνιες ἰδέες στὸ πλέγμα μιᾶς αἰώνιας «Νιρβάνα» καὶ τὴν ἀφομοίωση τοῦ πνεύματος μὲ τὸ αἰώνιο ΕΙΝΑΙ ἔβαζε σὰν προϋπόθεση τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν αἰώνιων ἀξιών, σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς σοφίας, τῆς σωφροσύνης, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς δικαιοσύνης σὲ μιὰ ὀρθὰ διαρθρωμένη πολιτεία μὲ νόμους καὶ τάξη σύμφωνα μὲ τὸ σωκρατικὸ ἰδεῶδες. Τὶς ἴδιες ἀξίες καὶ ἀγαθὰ προϋποθέτει καὶ ὁ Πλούταρχος γιὰ τὴ θεμελίωση τῆς αἰώνιας ψυχικῆς γαλήνης, πού ἦταν ἀντικείμενο τῆς ἐποχῆς του, λόγῳ τῶν πολιτικοκοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἐκλεκτικῆς ἀντιλήψεως τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ προβλήματα του. Μᾶς φέρνει λοιπὸν σὰν παράδειγμα τὸν Διογένη τὸν κυνικό, πού «ἐνῶ τὸν πουλοῦσαν σὰν δοῦλο κοροῖδευε τὸν κήρυκα, ξαπλωμένος στὸ ἔδαφος, καὶ δὲν ἤθελε νὰ σηκωθῇ, ἐνῶ τὸ διέτασε ὁ κήρυκας, ἀλλὰ ἀστετυόταν καὶ ἔλεγε περιπαιχτικά: «Ἄν πουλοῦσες ψά-

ρι τί θὰ γινόταν»;(3) Δίπλα στὸν Ἀλέξανδρο τὸν Ἀναξαγόρου, πού «δάκρυζε ἀκρύγοντας γιὰ τὴν ἀπειρία τῶν κόσμων καὶ ὅταν τὸν ρωτοῦσαν οἱ φίλοι του τί ἔπαθε, τοὺς ἔλεγε, μήπως δὲν εἶναι ἀξιόλογο νὰ κλαῖμε, πού ὑπάρχουν ἀπειροὶ κόσμοι καὶ ἐμεῖς δὲν γίναμε κύριοι ἀκόμη οὔτε σ' ἓναν ἀπ' αὐτούς»'(4)

Βάση γιὰ κάθε ἀναζήτηση ψυχικῆς γαλήνης καὶ ἡρεμίας εἶναι βέβαια ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία, ὅπως τονίζει ὁ Πλούταρχος «ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσηγῇ». Χωρὶς αὐτὴν θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ στοχασθῇ ὁ Σωκράτης μετὰ τὴ μάχῃ τῆς Ποτειδαίας, κοιτώντας τὸν ἥλιο πού ἔδυε, ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ βρῇ τὴ λύση στὸ πρόβλημα πού τὸν ἀπασχολοῦσε μέχρι τὴν ἐνατολὴ τῆς νέας ἡμέρας. Οὔτε ὁ Ζήνων ἀπὸ τὸ Κίτιο, πού ἀργότερα ἱδρυσε τὴ μεγάλη φιλοσοφικὴ σχολή, θὰ ἦταν δυνατόν, χωρὶς σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία νὰ φωνάξῃ στὴν τύχη του ὅταν ἔχασε καὶ τὸ τελευταῖο του φορτηγὸ πλοῖο μὲ ὅλο τὸ φορτίο του: «Καλὰ κάνεις, τύχη μου, πού μὲ ὠθεῖς στὸν τρίβωνα καὶ τὴ Στοά». (5)

Ἔτσι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται ὅχι μόνο στὴν εὐτυχία ἀλλὰ καὶ στὴν κακοτυχία, φιλτραρισμένη μέσα ἀπὸ τὸ λογικὸ καὶ τὴν προσμονή. Ἡ ψυχικὴ γαλήνη τοῦ Ὀδυσσεά χάνεται μέσ' ἀπ' τὰ χτυπήματα τῆς λύπης, πού τοῦ προξενεῖ ὁ θάνατος τοῦ ἀγαπημένου του σκύλου μπροστὰ στὰ

(2) Βλ. Σ 104 καὶ 88, ἀντιστοίχως.

(3) Πλουτ. «Περὶ εὐθυμίας» 466,E

(4) Ἐνθ' ἀν. 466,D

(5) Ἐνθ' ἀν. 467,D

σκαλοπάτια τοῦ σπιτιοῦ του, ἐπειδὴ ἦταν ἀναπάντεχο, (6) ἐνῶ διατηρεῖται στὸν Ἀρίστιππο, πού ὄταν χάνη ἓς χωράφι του, λέει σὲ κάποιο συμπατριώτη του, πού προσποιόταν ὅτι λυπόταν: «Σ' ἐσένα δὲν ἔμεινε ἓνας μόνον ἀγρός, ἐνῶ σὲ μένα τρεῖς;... Γιατί λοιπὸν μᾶλλον ἐγὼ νὰ μὴ σὲ συμπαθῶ»; (7)

Ἡ πραγματικὴ εὐτυχισμένη ζωὴ βρίσκεται στὰ ἀπλᾶ καὶ συνειδησιμμένα, στὴν ἄπειρη φύση, στὴν ἄδολη σκέψη καὶ κυρίως στὴν ἀπουσία λύπης κατὰ τὴ στωικὴ ἀντίληψη. Ὁ πλούτος, οἱ ἀνέσεις καὶ ὁ ὑλικὸς κορσεσμός, ξένα στὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ στὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ ἀνθρώπινου βίου, ἀπομακρύνουν γαλήνιες σκέψεις γιὰ νὰ τίς ἀντικαταστήσουν μὲ δολοπλοκίες, ἀναίτιες καταχρήσεις, ἄμετρες φιλοδοξίες καὶ πλεονεξίες. Ὅχι ἄδικα ὁ Πλάτωνας στὸ συμπόσιο καταφέρεται ἐναντίον τῶν ἀνούσιων συζητήσεων καὶ τῶν χορῶν μὲ τίς ὀρχηστρίδες, πού ἀπομακρύνουν τὸ πνεῦμα ἀπ' τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς του γιὰ νὰ τὸ ἐγκλείσουν ἀκόμα πιὸ πολὺ στὸ σωματικὸ κλουδί τῆς φυλακῆς του. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει τὸ μεγάλο παράδειγμα τοῦ πλούσιου Πιττακοῦ, πού ἦταν ἑξακουστός γιὰ τὴ σοφία, τὴν ἀνδρεία καὶ τὴ δικαιοσύνη του, δυστυχισμένος ὅμως γιατί ὅταν κάποτε «εἶχε τραπέζι στοὺς φίλους του, ἡ γυναῖκα του μπῆκε μὲ ὀργή κι' ἀναποδογύρισε τὸ τραπέζι. Τότε ὁ Πιττακὸς εἶπε στοὺς ταραγμένους φιλοξενούμενους του: ὁ καθένας μας ἔχει κάποιο δάσανο». (8) Ἀβίαστα λοι-

πὸν βγαίνει καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς ὑλικῆς καλοπέρασης καὶ τοῦ ὠφελιμισμού, εἰς βάρος τῆς πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ τῆς ψυχικῆς εὐφορίας: «οἰνοί τε καὶ σαρκῶν ἐμπορήσεις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιοῦσι καὶ ρωμαλέον, ψυχὴν δ' ἀσθενή». (9) Ἴσως δὲν εἶναι μακριὰ οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ γύρω ἀπὸ τίς δυσκολίες τοῦ πλούσιου νὰ σωθῇ, (10) ἐπειδὴ οἱ μέριμνες καὶ οἱ ἀνάγκες διατηρήσεως τοῦ ὑλικοῦ πλούτου δὲν ἀφήνουν τὸ πνεῦμα του νὰ ἀπελευθερωθῇ γιὰ νὰ θεασθῇ τὸν ἰδεατὸ σκοπὸ του μέσα ἀπ' τὸ Πυθικὸ «Γνώθι σαυτόν».

«Ὁ καθένας, λοιπόν, ἔχει μέσα του τίς ἀποδύγκες τῆς ψυχικῆς γαλήνης καὶ τῆς στενοχώριας», συμπληρώνει ὁ Πλούταρχος. (11) Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ πολλὰ γεγονότα καὶ καταστάσεις θὰ ἔρθουν νὰ διαταράξουν τὴ ζωὴ τοῦ καθενός, ἔστω καὶ ἂν ἔχη ἀποφασίσει νὰ ζήσει σύμφωνα μὲ τὸ πλατωνικὸ ἰδεῶδες. Συναισθηματικὲς καταστάσεις ἴσως, ἐγωισμοὶ καὶ φιλοδοξία σχέδιχ θὰ σταθοῦν τότε ἐμπόδιο στὴν πορεία τοῦ ατόμου γιὰ πλήρη ἐξάγνιση καὶ πνευματικὴ ἀποτοξίνωση. Στὸ σημεῖο αὐτὸ «πρέπει σὰν σὲ πινακίδα χρωμάτων, ἀφοῦ προβάλλῃ στὴν ψυχὴ του τὰ λαμπρὰ καὶ χαρούμενα θέματα, νὰ κρύβῃ τὰ θλιβερά καὶ νὰ τὰ συνθλίβῃ, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν καθόλου νὰ τὰ ἐξαιλίψῃ, οὔτε καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτά». (12)

(9) Ἐνθ' ἀν. 472,Β

(10) Ματθαίου, 10, 23—24

(11) Πλουτ. «Περὶ εὐθυμίας» 473, Β.

(12) Ἐνθ' ἀν. 473,Β

(6) Ἐνθ' ἀν. 475,Α

(7) Ἐνθ' ἀν. 475,Α

(8) Ἐνθ. ἀν. 471,Β

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς. Ἡ καθημερινὴ ἐναλλαγή τοῦ καλοῦ μὲ τὸ κακὸ, τοῦ εὐχάριστου μὲ τὸ δυσάρεστο, τοῦ ὠφέλιμου μὲ τὸ ἀνώφελο. Χωρὶς αὐτὴν τὴν ἐναλλαγὴν δὲν θὰ ἀξιολογοῦσε ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ καὶ οἱ πράξεις του δὲ θὰ χαρὰκτῆριζαν τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ψυχὴ του. Ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλωστε, σαφῶς διακηρύσσει ὅτι: «Καὶ τὰ καλὰ κόροι φέρουσι μένοντα ἐν τῇ ταυτοτήτῃ», ἐνῶ ὁ Εὐριπίδης προσθέτει «οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ, ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς». Ἀπαραιτήτη λοιπὸν ἡ ἀνάμειξις τοῦ εὐχάριστου καὶ δυσάρεστου, γιατίι μὲς ἀπ' τὴν πάλιν τοῦ ἀντίξου μὲ τὸ ὁμαλὸ γεννιέται τὸ πρόβλημα, ἡ σκέψη, ἡ γνώση, ἡ ἀλήθεια. Θυμώμαστε ἐδῶ τὸν Σωκράτη, ὅταν λύνουν τὸ σιδερένιο χαλκᾶ ἀπ' τὸ πόδι του, μέσα στὸ κελλὶ τῆς φυλακῆς του καὶ γίνεται αὐτὸ ἡ ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ εὐχάριστου καὶ τοῦ δυσάρεστου. (13) Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἴσως μπορέσουμε νὰ κατανοήσουμε τὴν ἀξία πού ἔχει ἡ ἔλλειψη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, σὰν προϋπόθεσις τοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ ἀργότερα τὴν ἀξία τοῦ πράγματος πού ἔχασε. Ἐτσι ὁ Πλάτωνας βρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ μᾶς διηγηθῇ πῶς οἱ ψυχές, ξεπληρώνοντας ἴσως παλιὰ ἀμαρτήματα χιλιόχρονης γήινης παρουσίας, φθάνουν κάποτε μπροστὰ στοὺς δικαστές, γιὰ νὰ κριθοῦν ἀναλόγως. Ἀπ' τὰ χέρια τῆς Ἀνάγκης διαλέγει ἡ κάθε μιὰ ψυχὴ τὸν κλῆρο της, γιὰ τὸ εἶδος, πού

προτιμᾷ νὰ ἐκπροσωπήσῃ στὴν ἐπόμενη μετενσάρκωση. Ἐνῶ ὅσες ἔρχονται κατευθεῖαν ἀπ' τὴ γῆ διστάζουν νὰ τραβήξουν τὸν κλῆρο τῆς ἐπιστροφῆς των σ' αὐτήν, ἄλλες πού ἐφθασαν κατευθεῖαν ἀπ' τὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ ἐνσαρκωθοῦν γιὰ πρώτη φορά, ἀβίαστα τραβοῦν τὴ μοῖραν τῆς ζωῆς τους. Ἀπειρες ἀπ' τὶς δυστυχίες πού θὰ συναντήσουν, δὲ νοιάζονται γι' αὐτὸ πού χάνουν καὶ πρόθυμες διαλέγουν τὸ δρόμο τους μέσα ἀπ' τὶς θυγατέρες τῆς Ἀνάγκης, τὶς Μοῖρες (Λάχηση πού τραγουδᾷ τὰ περασμένα, Κλωθὴ τὰ παρόντα καὶ Ἀτροπὸ τὰ μέλλοντα), γιὰ νὰ φθάσουν ἀργότερα στὴν πεδιάδα τῆς Λήθης καὶ νὰ ποτισθοῦν ἀπ' τὸ νερὸ τοῦ Ἀμέλητα ποταμοῦ. Ἐτσι, μὲ σθημένο τὸ παρελθόν στὸ μυαλὸ τους, θὰ φθάσουν κάποτε στὴ γῇ γιὰ νὰ κοιτάξουν καὶ πάλι μετανοιωμένες ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τὴ γαλήνιαν κατοικίαν, πού ἄφησαν παίζοντας, γιὰ νὰ ἀκολοθίσουν τὸ δρόμο τῆς ζωῆς τους. (14)

Σχετικὰ λοιπὸν μὲ τὸ θάνατο, πού γίνεται ἀφορμὴ γιὰ νὰ χαθῇ ἡ ψυχικὴ ἡρεμία καὶ γαλήνη, ὁ Πλούταρχος τονίζει «Διότι τὸν ἀνόητον ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ ὄχι ἡ ἐπιθυμία τῆς ζωῆς τὸν κἀνει νὰ εἶναι κρεμασμένος ἀπ' τὸ σῶμα... Αὐτὸς ὅμως πού ἔχει κάποια ἰδέαν καὶ ὑποφιάζεται ὅτι ἡ μεταβολὴ ἀπ' τὸ θάνατο θὰ εἶναι πρὸς τὸ καλλίτερο καὶ ὄχι πρὸς τὸ χειρότερο, δὲν ἔχει μικρὸ φόβο γιὰ τὴν ψυχικὴ γαλήνη στὴ ζωὴ του καὶ τὴν ἀφοβίαν του μπρο-

(13) Βλ. χαρακτηριστικῶς Πλάτ. «Φαίδων», 3.

(14) Βλ. Πλάτ. «Πολιτεία».

στά στὸ θάνατο». (15) Ἐνταῦθα βασικὸ μέλημα τοῦ κάθε ἀτόμου εἶναι πῶς θὰ βρῇ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο, ἀπ' ὅπου θὰ ἐξαρτήσῃ τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς του, μέσ' ἀπὸ τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀπουσία λύπης εἶναι δυνατὴ ὅταν κανεὶς ἔχῃ λογικὴ καὶ προγραμματίζῃ σωστά, χωρὶς φαντασιώσεις καὶ μάταιες ἐλπίδες. (16) Ὅταν ἐπίσης ἡ ψυχὴ ποὺ εἶναι καθαρὴ ἀπὸ ἐνοχλήσεις καὶ πονηρὰς σκέψεις καὶ ἔχῃ τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, δηλαδὴ χαρὰ καὶ ἀδιατάρακτο καὶ ἀγνό. (17)

(15) Πλουτ. «Περὶ εὐθυμίας» 476, Α—Β

(16) Ἐνθ. ἀν. 476, Ε

(17) Ἐνθ. ἀν. 477, Α—Β

Μὲ τὰ ἐφόδια αὐτὰ θὰ κατορθώσῃ νὰ βρεθῇ στὸ σωκρατικὸ ἰδεῶδες θετικῶς, συντελώντας στὴ βελτίωση ὅχι μόνο τοῦ ἀτομικοῦ «ἐγώ», ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἄλλωστε δὲν βρίσκεται ἡ αἰώνια προσφορὰ τῆς ἀνθρωπότητος, μέσα ἀπ' τὴς φυσιογνωμίες τῶν μεγάλων μυστῶν, σοφῶν, προφητῶν καὶ εὐεργετῶν; Μήπως ἐδῶ δὲν συντείνουν οἱ γνωστότερες θρησκείες, ποὺ ἐγνώρισε ὁ κόσμος; Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ μεγαλύτερη προσφορὰ τοῦ Πλουτάρχου μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ἱεροφάντη, τοῦ φιλόσοφου καὶ τοῦ μεγάλου Ἀνθρωπιστοῦ.

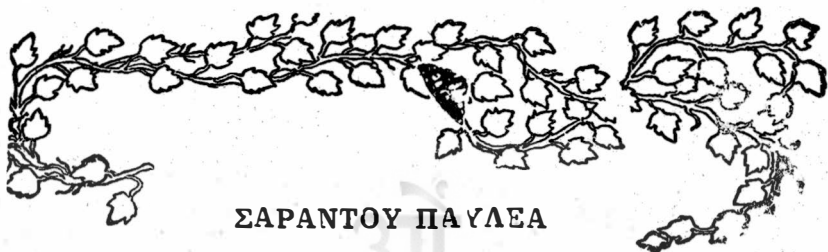
Ἡ δίψα τῆς Ἀλήθειας

Μία φορὰ ἕνας νέος ἐπῆγε σ' ἕνα Διδάσκαλο τῆς Σοφίας καὶ ζήτησε νὰ τοῦ διδάξῃ τὴν Ἀλήθεια. Ὁ διδάσκαλος ἐκούνησε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ εἶπε ὅτι γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μάθῃ τὴν Ἀλήθεια, πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ τὸ θέλῃ αὐτὸ μὲ ὅλο του τὸ εἶναι. Ὁ νέος τὸν διεβεβαίωσε ὅτι πραγματικὰ αὐτὴ εἶναι ἡ φλογερὴ του ἐπιθυμία. Τότε ὁ Διδάσκαλος τὸν ἐπῆρε μαζί του στὸν ἱερὸ ποταμό, γιὰ νὰ λουστοῦν. Ἀλλὰ ἐκεῖ ποὺ κολυμποῦσαν, πιάνει ὁ διδάσκαλος τὸν ὑποψήφιο τῆς Ἀλήθειας μαθητὴ ἀπ' τὰ μαλλιά, τοῦ βουτάει τὸ κεφάλι στὸ νερὸ καὶ τὸ κρατᾷ ἔτσι βυθισμένο ἕνα ὀλάκερο λεπτὸ τῆς ὥρας. Κι' ὅταν πέρασε τὸ λεπτὸ, τὸν ἄφησε νὰ βγάλῃ τὸ κεφάλι ἔξω καὶ ν' ἀναπνεύσῃ βαθεῖα. Καὶ τότε τὸν ρώτησε:

—«Ὅταν εἶχες τὸ κεφάλι μέσα στὸ νερό, τί ἐπιθυμοῦσες;»

—«Νὰ ἀναπνεύσω», ἀπήντησεν ὁ ὑποψήφιος μαθητής.»

—«Ἐ! φίλε μου,—ἀπήντησεν ὁ Διδάσκαλος—ὅταν ἡ ἀγάπη σου γιὰ τὴν Ἀλήθεια γίνει τόσο, ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ κεφάλι σου εἶνε μέσα στὸ νερό, ἡ ἐπιθυμία σου γιὰ τὴ γνώση τῆς Ἀληθείας νὰ εἶνε μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀναπνοῆς, τότε νὰ ξανάρθῃς γιὰ νὰ σὲ πάρω μαθητὴ, γιατί τότε μόνον θὰ μπορέσῃς νὰ νιώσῃς τὴν Ἀλήθεια».

ΣΑΡΑΝΤΟΥ ΠΑΥΛΕΑ

Τρία ποιήματα

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΕΥΜΕΝΗΣ

Ὁ Κύριος Εὐμένης τῆς Περγάμου, τῆς ἐπίσημης ἐκείνης πολιτείας τῶν Μουσῶν, ὁ Βασιλέας Εὐμένης κατασκεύασε στοῦ θεάτρο καταφύγια τῶν θεατῶν σὲ κάθε περίπτωση κακοκαιρίας νὰ μὴ σταματοῦν οἱ θεατὲς τὸ θέαμα νὰ βλέπουν. Ἔτσι γίνεται καὶ μὲ τὴ ζωὴ ποὺ προβάλλεται στοῦ θεάτρο τοῦ Κόσμου. Παρουσιάζεται ὁ θάνατος σὰ καταφύγιο, σὰν ἓνα καταφύγιο στὴν ἐρημιὰ καὶ τὴν κακοκαιρίαν τοῦ βίου.

ΣΤΟΝ ΣΤΡΟΒΙΛΟ

Ὁφείλουμε νὰ σταθοῦμε ὀρθιοὶ σ' αὐτὸ τὸν στρόβιλο τοῦ μίσους. Κάποτε ζούσαμε στοῦ δάσους καὶ ὅταν πολὺ πεινούσαμε παρακολουθοῦσαμε τὴ θήρα τῶν θηρίων καὶ μὲ τὴν ἀφοβίαν μας παίρναμε μέρος καὶ ἐμεῖς στὴ διανομὴ μεταξὺ τους τῆς τροφῆς τους.

Σήμερα ζοῦμε στὰ δάση τῶν οὐρανοξυστῶν καὶ εἴμαστε ἀναστατωμένοι μὲ τὴν ἐνέδραν μας τὴ διαρκὴ κατὰ τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Παιχνίδια παιδικὰ θεοῦ καὶ ἐμεῖς εἴμαστε, ποὺ καταστρέφει τὰ σπιτάκια τῆς ἄμμου, ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ γιὰ νὰ ἔχουν κάτι νὰ κάνουν καὶ ποτὲ νὰ μὴν ἀποροῦν καὶ νὰ βρίσκονται σὲ μιὰ τυφλὴν ἀμηχανία.

 ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΟΙ ΚΑΒΕΙΡΟΙ

δαίμονες εὑρεταὶ τῆς θεραπευτικῆς
καὶ τῶν χρησίων τεχνῶν

Ὑπὸ Ι. Ν. ΔΑΜΠΑΣΗ

Κατὰ τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, οἱ Κάβειροι: «ὀνόματα θεῶν τεσσάρων (1) Ἀξίερος, Ἀξιόκερσα, Ἀξιόκερσος. Ἀξίερος μὲν οὖν ἔστιν ἡ Δημήτηρ· Ἀξιόκερσα ἡ Περσεφόνη· Ἀξιόκερσος δέ, ὁ Ἄιδης. Καβειροὶ δὲ δοκοῦσι προσαγορεῦσθαι ἀπὸ Καβείων ὁρέων Φρυγίας· ἐπεὶ ἐντεῦθεν μετηνέχθησαν. Οἱ δέ, δύο εἶναι τοὺς Καβείρους· πρεσβύτερον μὲν Δία· νεώτερον δέ, Διόνυσον». Διὰ τὴν ὀρθογραφίαν: «ὁ Ἀλεξίων (2) διὰ τοῦ ι, ὡσαύτως δὲ καὶ Φιλόξενος, καὶ Ἡρόδωρος λέγει τὴν παράδοσιν εἰ δίφθογγον ἔχειν» (3). Κατ' ἄλλην ἐτυμολογίαν, τὸ ὄνομα αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Kabeir ἢ τοῦ Ἀραβικοῦ Kabir, σημαίνοντος μέγας, ἔνδοξος, ἐξαίρετος· ἐξ οὗ καὶ οἱ Οὐάρρων καὶ Μακρόβιος μετέφρασαν divi patres (θεοὶ μεγάλοι, δυνατοί) (4). Δὲν φαίνεται, ὅμως, ἀπίθανος ἡ Ἑλληνικὴ προέλευσις τοῦ ὀνόματος τῶν Καβείων ἐκ τῆς λέξεως καίω (5), ἐφ' ὅσον, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ἐκδοχὴν, αὐτοὶ καὶ αἱ τρεῖς Καβειρίδες νύμφαι ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ πυρὸς Ἡφαίστου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πρωτέως Καβειροῦς. Συγγενεῖς τῶν ἐκ Βακτριανῆς εἰς Κρήτην ἐλθόντων Κουρήτων καὶ Ἰδαίων Δακτύλων, τῶν ἐκ Φρυγίας Κορυβάντων καὶ τῶν Τελχίων τῆς Ῥόδου, «καὶ μικράς τινας αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους διαφοράς διαστελλομένων», ἐλατρεύοντο ἐν Σαμοθράκῃ, ὅπου ἱερὰ μυστήρια αὐτῶν ἐτελοῦντο, ὡσαύτως ἐν Ἰμβρῷ, Λήμνῳ καὶ Τροίᾳ (6). Ἱερὸν τῶν Καβείων ὑπῆρξε καὶ ἐν Φοινίκῃ, «ἐς τὸ οὐ θεμιτὸν ἔστι εἰσεῖναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερέα», ἐμπρησθὲν ὑπὸ τοῦ Καμβύσου (529—521 π.Χ.). Τῶν πυγμαίων τούτων δαιμόνων ἀγάλματα, «ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα, ποιέοντες» ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν Πε-

λασγῶν, συνοίκων γινομένων και ὑπ' αὐτῶν ἐμυήθησαν εἰς τὰ ὄργια τῶν Καβείρων, τὰ ἐν Σαμοθράκῃ τελούμενα (7). Ἡ λατρεία τῶν χθονίων τούτων θεοτήτων εἶχε διαδοθῇ καὶ ἐν Πάρῳ, Μιλήτῳ, Αἰγαίοις νήσοις, Ἑλληνικαῖς παρακτίαις πόλεσιν· ἐν δὲ τῇ Σαμοθράκῃ καὶ ταῖς Θήβαις ἐνδιαφέροντα Καβειρικά εὐρήματα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀπεκαλύφθησαν (8). Ἐκ τοῦ ἐν Θήβαις περιφήμου ἱεροῦ τῶν Καβείρων, εἰς ἀποστασιν ἑπτὰ σταδίων τοῦ ἄλσους τῆς Καβειρίας Δήμητρος καὶ Κόρης κειμένου (9), τεκμαίρεται ὅτι ὑπὸ τοῦ Κάδμου (1Δ' π.Χ. αἰῶν) ἡ λατρεία αὐτῶν εἰσῆχθη εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον, ἕνα αἰῶνα βραδύτερον τῆς ἐλεύσεως τῶν Κουρήτων, ὀδηγηθέντων ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος (10).

Ἀνωτέρω εἶδομεν τοὺς Καβείρους ταυτιζομένους μετὰ τῆς Δήμητρος, Περσεφόνης καὶ Ἀιδου ἢ τοῦ Διὸς καὶ Διονύσου ἢ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ συγγενεῖς εἰς τοὺς Κουρήτας, Ἰδαίους Δακτύλους καὶ Τελχίνας καὶ τέκνα τοῦ Ἡφαίστου. Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ ἄλλη γενεαλογία καθ' ἣν, ὡς ὁ ἱστορικὸς Φίλων ὁ Βύβλιος, ζήσας ἐπὶ Νέρωνος, μεταφραστὴς τοῦ Σαγχουνιάθωνος, συγγραφέως τῶν ἱερῶν διβλίων τῶν Φοινίκων καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀκμάσαντος (11), ὑποστηρίζει, ὑπῆρξαν οἱ ὀκτῶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τῶν Φοινίκων Sydyk (Δίκαιος), τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ ὄγδοος ἦτο ὁ Ἀσκληπίδης (12) (13), φερόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα Eshmun (14). Οὗτος εἶχε, κατὰ Συνέσιον (φιλόσοφον, ρήτορα καὶ ποιητὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος) ἐξυρηνμένην τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Καβείρων· δι' αὐτὸ ἡ ἐπωνυμία ἀξιόκερσος ἢ ἀξιόκερσα σημαίνει, κατὰ Μνασέα (ἱστορικὸν καὶ γεωγράφον τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος) τὸ κεκαρμένον τῆς κεφαλῆς τῶν Σαμοθρακῶν Καβείρων (15), ἐτυμολογούμενον ἐκ τοῦ ἄξιος καὶ κέρσαι (Αἰολ. ἀντὶ τοῦ κεῖραι) (16).

Ὡς υἱοὶ τοῦ Ἡφαίστου εἶναι χθόνιοι δαίμονες, εὐρεταὶ τῶν μετάλλων, τῆς κατεργασίας αὐτῶν, τῆς κατασκευῆς ὀπλῶν καὶ μεταλλικῶν ὀργάνων (ἀρότρων, ἀκμόνων, τροχῶν κ.τ.τ.). Τρομεροί, προκαλοῦντες τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων, ἀλλὰ καὶ προστάται τῆς ἀμπέλου, εὐδοκιμούσης εἰς ἡφαιστειογενεῖς νήσους, ἐταυτίζοντο μετὰ τοῦ Διονύσου. Ἡ μετὰ τῆς Δήμητρος ταῦτισις καὶ λατρεία (17) αὐτῶν, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ἰθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ (18) συνεβόλιζε τὴν γονιμότητα. Ἡ μετὰ τῶν ἀκολουθῶν τῆς Ρέας Κουρήτων συγγένεια, φέρει αὐτοὺς γνώστας τοῦ μυστικοῦ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ διδασκάλους πάσης σοφίας καὶ τῶν χρησίμων τεχνῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων. Ὄντως, οἱ Κούρητες ἐδίδαξαν τὸν Ἐπιμενίδην (19) καὶ τὸν Πυθαγόραν ἐμύησαν εἰς τὰ Κρητικὰ μυστήρια τοῦ χθονίου Διός (20). Ἐπομένως, καὶ ἡ μετὰ τοῦ Διὸς

ταύτισις τῶν Καβείρων εἶναι εὐλογος, ὥς καὶ ἡ μετὰ τοῦ θεοῦ τῶν ἐγκάτων, ἐφ' ὅσον ὑπῆρξαν κάτοχοι τοῦ μυστικοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ τὰ λατρευτικὰ σύμβολα θεῶν καὶ θεαινῶν καὶ δαιμόνων παρουσίαζαν μετημφισμένην τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα ἀπεγύμνωσε τοῦ θρησκευτικοῦ μανδύου (21). Ἐὰν δ' οἱ σοφοί, ὥς ὁ Ἐμπεδοκλῆς (22), εἰς τὰ στοιχεῖα ἔδιδον ὀνόματα θεῶν καὶ θεαινῶν, τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκπλήσση, διότι ὅλοι οἱ διανοηταὶ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς ἐτίμων δι' αὐτοῦ τοῦ τίτλου ὅ,τι ἐθεώρουν ὡς πρωταρχικὴν οὐσίαν. Πρέπει, λοιπόν, νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ χρησιμοποιῶμεν εἰς τὴν λέξιν ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἔννοιαν (23). Τὴν τοιαύτην ἄποψιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους σοφοὺς εἰς τὴν φιλοσοφικὴν θεώρησιν ἀρκουμένους, ὁ Κεῖος σοφιστὴς Πρόδικος (Ε' π.Χ. αἰών) (24) ἐπισήμως καὶ δημοσίᾳ ἐδίδασκεν, ὅτι οἱ θεοὶ ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων (25) διὰ τῆς θεοποιήσεως τῶν ἐν τῇ φύσει χρησίμων εἰς αὐτούς· οὕτω, τὸν ἄρτον ἐθεοποίησαν εἰς Δήμητραν, τὸν οἶνον εἰς Διόνυσον, τὸ ὕδωρ εἰς Ποσειδῶνα, τὸ πῦρ εἰς Ἥφαιστον, κ.ο.κ., κατὰ τὴν δόξαν τῶν Αἰγυπτίων θεοποιησάντων τὸν ποταμὸν Νεῖλον (26) (27). Ἡ ἀναγωγὴ δὲ αὕτη τῆς ὑπερβατικότητος τοῦ θείου εἰς φυσικὰ φαινόμενα, μορφή ἐμφανοῦς πανθεισμοῦ, προὔκალεσεν, ὥς ἤτο ἐπόμενον τὴν ἀντίδρασιν, ἣτις εἶχεν ἀποτέλεσμα τὴν δίωξιν αὐτοῦ· «...προσελθὼν ὁ γυμνασιάρχος ἀπαλλάττεσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ γυμναστηρίου ἐκέλευεν, ὥς οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς νέοις διαλεγόμενον, εἰ δὲ μὴ ἐπιτήδεια, δῆλον ὅτι μοχθηρά» (28).

Ὑπὸ τὴν φυσικὴν ἔννοιαν, ὅθεν, οἱ Κάβειροι εἶναι θεότητες τῶν ὠφελούντων τὸν ἀνθρώπινον βίον καί, ὥς υἱοὶ τοῦ Ἥφαιστου, οἱ ἐντεταλμένοι Προμηθεῖς, κάτοχοι τῆς χρήσεως τοῦ ὕλικου πυρὸς καὶ τοῦ μυστικοῦ τοῦ πνευματικοῦ, τῆς μεταφυσικῆς περὶ πυρὸς θεωρήσεως. Καὶ τὸ φιλοσοφικὸν πῦρ εἶναι κοσμογονικόν, διότι «κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ ἀεῖζων, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσθεννύμενον μέτρα... ποιεῖ δὲ καὶ τάξιν τινὰ καὶ χρόνον ὠρισμένον τῆς τοῦ κόσμου μεταβολῆς κατὰ τινα εἰμαρμένην ἀνάγκην», κατὰ τὸν Ἡράκλειτον (29). Συνεπῶς ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου εἶναι προῖόν ἀναγκαιότητος καὶ τυχαίου, ὑποκείμενον εἰς ἀμετακινήτους κανόνας γενέσεως - φθορᾶς - ἀναγεννήσεως.

Ἐκ τοῦ Φίλωνος Βυβλίου πληροφορούμεθα ὅτι οἱ Κάβειροι ὑπῆρξαν πρῶτοι κατασκευασταὶ τῶν πλοίων (30) καὶ ὥς

προστάται τῶν ναυτιλλομένων πολλοὺς ναυαγοὺς διέσωσαν καὶ πολλὰ ἐν τοῖς Καθειρίοις ἱεροῖς ἀναθήματα ὑπὸ τῶν διασθέντων ἀνετίθεντο. Εἰς ἀφιεροῖ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, οὐδὲν ἄλλο ἔχων νὰ προσφέρῃ· ἕτερος τὸν θραυσθέντα ἱστόν, μὴ εὐπορῶν διὰ προσφορὰν πολυτίμου ἀφιερώματος· ἕτερος ἐν ἀλατοδοχεῖον, πιθανῶς ἀργυροῦν, εἰς εὐγνώμονα ἔνδειξιν τῆς ἐκ τοῦ ἄλμυροῦ στοιχείου διασώσεώς του (31). Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, οἱ ἑπτὰ υἱοὶ τοῦ Sydyk, οἱ Κάθειροι, καὶ ὁ ἀδελφός των Ἀσκληπιός, ἀνεκάλυψαν τὰς ἱαματικὰς ιδιότητας τῶν βοτανῶν, τὴν θεραπείαν τῶν δηλητηριωδῶν δηγμάτων καὶ τὰ μαγικὰ ἄσματα ἐπικλήσεως τῶν ἀγαθοποιῶν καὶ ἀποτροπιασμοῦ τῶν κακοποιῶν δυνάμεων. Ταῦτα πληροφοροῦμεθα καὶ ἀπὸ τὸν Εὐσέβιον (ἐπίσκοπον Καισαρείας καὶ ἐκκλησιαστικὸν συγγραφέα τῶν Γ'—Δ' μ.Χ. αἰώνων), γράφοντα· «... οἱ καὶ βοτάνας εὗρον καὶ τὴν τῶν δακετῶν ἴασιν καὶ ἐπωδός» (32).

Ἡ μελέτη τῶν ἱαματικῶν ιδιοτήτων τῶν βοτανῶν, καλουμένη ριζοτομία, ἡσκήθη τόσον ὑπὸ τῶν Καθειρῶν ὅσον καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῖς Κουρήτων, οἵτινες ἐν τῷ Ἰδαίῳ ἄντρῳ τῆς Κρήτης ἐδίδαξαν τὸν Ἐπιμενίδην, κατὰ τὴν μακροχρόνιον διαμονήν του ἐν αὐτῷ, καθ' ἣν «εἰσὶ δ' οἱ μὴ κοιμηθῆναι αὐτὸν λέγουσιν, ἀλλὰ χρόνον τινὰ ἐκπατῆσαι ἀσχολούμενον περὶ τὴν ριζοτομίαν», ὥς καὶ τὸν Πυθαγόραν, κατελθόντα εἰς αὐτὸ «σὺν Ἐπιμενίδι» (33), ἀποδάντι ἤδη νέῳ Κούρητι μυητῇ. Ἀλλὰ τὰ φάρμακα μόνον δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἄνευ τῶν ἐπωδῶν, αἵτινες ἐκ τῆς μαγείας ἐκκινήσασαι ἀπολήγουσι προϊόντος εἰς τὴν ψυχοθεραπείαν, συντελοῦσαν εἰς τὴν ἀπόκτησιν σωφροσύνης τῆς ψυχῆς τῶν νοσοῦντων, διὰ τῆς συναισθηματικῆς ἀσκήσεως αὐτῶν, καὶ διατήρησιν τῆς ὑγείας τοῦ σώματος, ἐφ' ὅσον πάντα, ἀγαθὰ καὶ πονηρά, ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμήθησαν (34), ὥς ἐδιδάχθη ὁ Σωκράτης ὑπὸ τινος Θρακὸς Ζαλμοξίδου (ὁπαδοῦ τῆς διδασκαλίας τοῦ κατὰ τὸν Θ' π.Χ. ἀκμάσαντος Θρακὸς μυσταγωγοῦ καὶ ἱατροῦ Ζαλμόξιδος) (35).

Περὶ τῶν τελουμένων ἐν τοῖς Καθειρίοις μυστηρίοις οὐδὲν εἶναι γνωστόν. Τὰ πάντα ἐκάλυπτεν ὁ ὄρκος τῆς σιγῆς· καὶ ὅ,τι δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν προέρχεται ἐξ ἀκριτομυθιῶν, ἐκ λατρευτικῶν συμβόλων καὶ ἐκ τῆς λαϊκῆς παραδόσεως. Ἡ μύσις εἶναι διδασκαλία ἐσωτερικῆ, προοριζομένη διὰ τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν, ἀπευθυνομένην εἰς τὸ εὐρὺ κοινόν. Ἡ ἐσωτερικὴ, ὅθεν, διδαχὴ, ἀπὸ πλευρᾶς φιλοσοφικῆς, ἐγένετο ἐντὸς τῶν σχολῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς προηγμένους μαθητάς, καί, ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, ἀφεώρα εἰς τὴν ἀποψιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ ἐκλαϊκεύηται, ἀλλὰ νὰ γίνεται γνωστὴ

μόνον εἰς στενὸν κύκλον ἱκανῶν κατόπιν ἐπιλογῆς (36). Ἄλλ' ἡ καθαρῶς μυστικὴ σημασία τῆς ἐσωτερικότητος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις κεκρυμμένης ἀληθείας, μυστηριακῆς ἐννοίας, μυστικῆς δοξασίας· ἡ ἑρμηνεία, ἀκόμη, τοῦ κόσμου, ἀποκαλυπτομένη ἐν ἐκλεκτῇ ὁμηγύρει, ἀπομεμονωμένη τοῦ ἕξω περιβάλλοντος, μακρὰν τοῦ ὄχλου καὶ συχνότατα ἀπὸ τοῦ στόματος εἰς τὸ οὖς (37). Ἐν σημειωθῇ, ὅτι τὰ μυστήρια (Καθεΐρια, Κρητικά, Ὀρφικά, Πυθαγόρεια, Ἐλευσίνια κ.τ.τ.), ἐτυμολογούμενα ἐκ τοῦ μύειν (κλείειν τὰ χεῖλη) καὶ περικλείοντα τὴν ἰδέαν τῆς μυστικότητος, ἀνῆλθον παρ' Ἑλλήσιν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας παρείχον τὴν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπικοινωνήσωσι μετὰ τοῦ θεοῦ (38).

Τὰ ὄργια (39) τῶν Καθεΐρων, ὡς ὀνομάζει τὰ μυστήρια αὐτῶν ὁ Ἡρόδοτος, (Ε' π.Χ. αἰών) ἦσαν μυστικαὶ τελεταί, θυσίαι, ἀγνισμοί· μυστικὴ λατρεία, τελουμένη ὑπὸ τῶν μεμνημένων, καὶ μὴ ἔχουσα τὴν, βραδύτερον ἀποδοθεῖσαν, σημασίαν τῆς αἰσχρότητος καὶ ἀκολασίας. Ὅστις εἰς αὐτὰ ἐμυθήθη, γνωρίζει, ὅτι «Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι, παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν», διδασκάντων τὸν μυστικὸν λόγον καὶ τὰς τελετάς. Οὗτοι ἐδίδασκαν καὶ τοὺς Ἀθηναίους «Ἐρμαίῳ τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα», ὡς εἶδομεν. Οἱ αὐτοί, πρότερον, ἐν Δωδώνῃ προσέφεραν θυσίας, ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς, χωρὶς νὰ προφέρωσιν «ἐπωνυμίαν οὐδ' οὔνομα» (40), διότι οὐδὲν εἶχον ἀκούσει τὸ ἴδιον. Ἀπεκάλουν δὲ θεοὺς τοὺς δημιουργοὺς τῆς τάξεως τῶν πάντων ἐν τῷ κόσμῳ (41). Τὸ ἱερὸν τῶν Καθεΐρων ἐν Φοινίκη, ἐν ᾧ τὰ εἰδῶλια τῶν πυγμαίων δαιμόνων καὶ τοῦ πατρός των Ἡφαίστου ἀπέκειντο καὶ ὅπου ἡ εἰσοδος μόνον εἰς τὸν ἱερέα ἐπετρέπετο, ἐνέπρησεν ὁ Καμβύσης, ὡς ἀνεφέρθη, καὶ διὰ τὴν ἀσέβειάν του ταύτην κατελήφθη ὑπὸ τρομερᾶς μανίας, τιμωρηθεὶς ὑπὸ τῶν θεῶν (42). Ἐνταῦθα ὁ Ἡρόδοτος ἀφίνει νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ μὲν μυστικὸς λόγος ἀφεῶρα εἰς ἐσωτερικὴν διδασκαλίαν περὶ κοσμογονίας καὶ οἰκουμενικῆς ἁρμονίας, αἱ δὲ ἱεραὶ τελεταί, εἰς ἐκδηλωτικὴν λατρείαν τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως, τῶν ἐμβίων ὄντων.

Ὁ Στράβων (Α' π.Χ.—Α' μ.Χ. αἰῶνες) τὰς ἱεουργίας, τὰς πρὸς τιμὴν τῶν Καθεΐρων καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῖς χθονίων θεοτήτων (Κουρήτων, Ἰδαίων Δακτύλων, Κορυβάντων, Τελχίνων) τελουμένας, ὀνομάζει μυστικὰς καὶ ἐνθουσιαστικάς. Τὰ ἐν ταῖς πρώταις δρώμενα ἦσαν ἀπόρρητα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν λατρευομένων ἄρρητα· τὰ δ' ἐν ταῖς ἐτέραις ἐκοινοποιοῦντο «μετὰ θορύβου καὶ ψόφου, καὶ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ ὀπλων, ἔτι δ' αὐλοῦ καὶ βοῆς» (43).

Οἱ Κάβειροι ἐλατρεύοντο, ὡς ἐλέχθη, καὶ ἐν Θήβαις, μετὰ τῆς Δήμητρος Καθειρίας καὶ Κόρης, τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἀφισταμένων περὶ τοὺς ἑπτὰ σταδίου. Ποῖοι, ὅμως, οἱ Κάβειροι καὶ «ὅποιά ἐστιν αὐτοῖς καὶ τῇ μητρὶ τὰ δρώμενα» ἀποσιωπᾷ ὁ Πausανίας (Β' μ.Χ. αἰών), αἰτούμενος συγγνώμην ἀπὸ τοὺς φιληκόους ἀναγνώστας του, διότι δὲν «ἐφαίνετο ὅσιον» αὐτῷ ν' ἀποκαλύψῃ ταῦτα. Πληροφορεῖ, πάντως, ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων καὶ ἄλωσιν τῶν Θηβῶν, ἡ Καθειρικὴ λατρεία «ἐξελείφθη ἐπὶ χρόνον τινά», ἐπαναφερθεῖσα ἐξ Ἀργους ὑπὸ τῆς Πελαργῆς (44), κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου. Ἐπίσης, τὰ ἐν Θήβαις δρώμενα ἐτόλμησαν ἐν Ναυπάκτῳ ἀμύητοι νὰ τελέσωσι καὶ ἐτιμωρήθησαν, ὅπως καὶ οἱ Πέρσαι τοῦ Μαρδονίου τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου, οἱ τολμήσαντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ἱερόν, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ἀνευρέσεως ἀνεκτιμήτων θησαυρῶν, παρεφρόνησαν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἐχάθησαν ἢ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ἔρριπτον ἑαυτοὺς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μακεδόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ εἰσελθόντες εἰς τὸ ἱερόν αὐτῶν, «κεραυνοῖς τε ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀστραπαῖς ἐφθάρησαν» (45). Ἡ ἀποκάλυψις, ὅθεν, τῶν μυστικῶν τελετουργιῶν καὶ ἡ εἴσοδος ἐν τοῖς Καθειρίοις ἱεροῖς τῶν ἀμυήτων ἐθεωρεῖτο μέγα ἀμάρτημα καὶ ἐπέσυρε τὴν θεϊκὴν τιμωρίαν.

Ὁ ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Β'—Γ' μ.Χ. αἰῶνες) ὑπῆρξε μέγας πολέμιος τῶν ἀρχαίων μυστηρίων. Οἱ καλοῦντες, κατ' αὐτόν, τοὺς Κορύβαντας Καθείρους, ὀνομάζουσι τὴν τελετὴν Καθειρικὴν. Κατ' αὐτὴν οἱ δύο ἐφόνευσαν τὸν τρίτον ἀδελφόν, διὰ ν' ἀποκτήσωσι τὴν κιθωτόν, τὴν περιέχουσαν τὸ αἰδοῖον τοῦ Διονύσου (46), τὴν ὁποῖαν μετέφεραν εἰς Τυρρηνίαν, «ἔμποροι εὐκλεοῦς φορτίου». Ἐκεῖ, φυγάδες ἀμφοτέρω ὄντες, παρέμειναν καὶ τὴν «πολύτιμον εὐσεβείας διδασκαλίαν, αἰδοῖα καὶ κίστην» εἰς τοὺς Τυρρηνοὺς παρέθεσαν πρὸς θρησκευτικὴν λατρείαν. Δι' αὐτὸ τὸν Διόνυσόν τινες Ἀττινὲς εὐλόγως ἀποκαλοῦσιν, ἑστερημένον αἰδοίων (47). Ὁ Φρύξ νεανίας Ἀττις, τοῦ ὁποίου ἠράσθη ἡ Κυβέλη, «εἰς ἡλικίαν γάμου ἐλθοῦσα», ἠκρωτηριάσθη ὑπὸ τοῦ πατρός της, ἐπεὶ κατέστησε ταύτην ἔγκυον πρὸ τοῦ γάμου· ἐθεοποιήθη, ὅμως, ὑπὸ τῶν Φρυγῶν, ἀποκληθεὶς Πάπας (48). Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἡ Κυβέλη εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν ἠράσθη αὐτοῦ τοῦ νεανίου, πρωτακόλουθόν της ἀναδείξασα, ἀλλ' ἐκ ζηλοτυπίας κατέστησεν αὐτὸν «χρήσιμον μηκέτι δυνάμενον» (49).

Ὁ νεο - Πλατωνικὸς διδάσκαλος Δαμάσκιος (Ε'—Στ' μ.Χ. αἰῶνες), εἰς τὴν Φοινικικὴν περὶ Καθείρων παράδοσιν ἀναφερόμενος, γράφει, ὅτι ὁ ἐν Βηρυτῷ Ἀσκληπιός, ὡς λέ-

γουςι, δὲν εἶναι Ἑλλήν οὔτε Αἰγύπτιος, ἀλλὰ τις ἐπιχώριος Φοῖνιξ. Τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοῦ Σαδύκου,⁽⁵⁰⁾ ὀνομάζουσι Διοσκούρους⁽⁵¹⁾ καὶ Καβεῖρους, τὸν δὲ ὄγδοον, Ἑσμουνον⁽⁵²⁾, ἀποκαλοῦσιν Ἀσκληπιόν. Οὗτος «κάλλιστος ὦν τὴν θεὰν καὶ νεανίας ἰδεῖν ἀξιάγαστος, ἐρώμενος γέγονεν, ὥς φησιν ὁ μῦθος, Ἀρσινόης θεοῦ Φοινίσσης, μητρὸς θεῶν». Ἐπειδὴ, κατὰ τινα κυνηγεσίαν ἐν δρυμοῖς, εἶδε τὴν θεὰν θηρεύουσαν, ἐδιώχθη καί, καθ' ἣν ὥραν συνελαμβάνετο ὑπ' αὐτῆς, ἀποκόπτει ὁ ἴδιος διὰ πελέκεος «τὴν αὐτοῦ παιδοσπόρον φύσιν». Ἡ θεά, τότε, θλιβεῖσα διὰ τὴν αὐτοτιμωρίαν του, ἐκάλεσε τὸν Παιῶνα⁽⁵³⁾ καὶ «τὸν νεανίσκον τῇ τε ζωογόνῳ θερμῇ ἀναζωπυρήσασα θεὸν ἐποίησεν, Ἑσμουνον ὑπὸ Φοινίκων ὠνομασμένον ἐπὶ τῇ θερμῇ τῆς ζωῆς»⁽⁵⁴⁾.

Παρὰ τὴν ἀνωτέρω ἀλληγορικὴν ἐκδηλωτικὴν λατρείαν καὶ ἀποθέωσιν τῆς παλιγγενεσίας τῆς φύσεως, ἐδιδάσκετο εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ὁ θεῖος λόγος, ἡ ἀθανασία τοῦ πνεύματος. Εἰς τοὺς ἡσκημένους καὶ κεκαθαρμένους ἀπεκαλύπτετο τὸ μυστικὸν τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὥς ἐπ' αὐτῶν ἐτόλμησαν ἐλαφρῶς νὰ ἀνασύρῃσι τὸν πέπλον οἱ μύσται Αἰσχύλος καὶ Πίνδαρος.

Ζεὺς ἐστὶν αἰθήρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός
Ζεὺς τοι τὰ πάντα χ' ὥτι τῶν δ' ὑπέρτερον⁽⁵⁵⁾.

Ὁλβιος ὅστις ἰδὼν
κεῖν εἰς' ὑπὸ χθόν'· οἶδε μὲν βίον τελευτάν,
οἶδεν δὲ καὶ διόσδοτον ἀρχάν⁽⁵⁶⁾.

Ἡ μεταφυσικὴ θεώρησις τῶν ἀποσπασμάτων αὐτῶν ἄγει εἰς τὴν πανεν-θεϊστικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀπροσώπου θείου καὶ τοῦ μακαρίως ζῆν. Κατὰ τὴν πρώτην ἄποψιν, «ὁ πανεν-θεῖσμός ἐστὶν ἓνας συμβιβασμός εἴτε συνδυασμός τοῦ θεῖσμου καὶ τοῦ πανθεῖσμου, δέχεται τὸ θεὸ σὰν ἐνδοκοσμικὸ καὶ ἐξωκοσμικὸ μαζί καὶ τὸν φαντάζεται σὰ μιὰ συνθετικὴ ἐνότητα, πού κλείνει μέσα της ἓνα σύστημα ἀπὸ μέλη, ἀπὸ τὰ μερικὰ ὄντα, πού ἔχουν σχετικὴ αὐτοτέλεια. Σὰ γενικὴ καὶ κάπως ἀκαθόριστη ἰδέα τὸν ἔχουμε στὰ λόγια τοῦ στωϊκοῦ Κλεάνθη: ἐν τούτῳ κινούμεθα καὶ ζῶμεν καὶ ἐσμέν. Πιὸ συνειδητὰ προβάλλει σὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς νεώτερους, ὅπως στὶς ιδέες τοῦ Malebranche (1638—1715) Αὐτὸς ἀποκρούει τὶς ἔμφυτες ἐννοίες καὶ διδάσκει πῶς ἡ γνώση μᾶς ἔρχεται ἀπὸ ἄμεση ἀντίληψη, ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη. Ὁ θεὸς εἶναι καθολικὸ ὄν (être universel), πού ἀγκαλιάζει τὰ πάντα. Ὅλα τὰ πλάσματα, ἀκόμα καὶ τὰ πιὸ ὑλικά καὶ τὰ πιὸ γήινα, εἶναι στὸ θεὸ μ' ἓνα τρόπο ὁλότελα πνευματικὸ. Τὸ σύμπαν εἶναι

στο θεό. 'Ο θεός είναι όλα τὰ ὄντα, γιατί είναι ἄπειρος καὶ περιέχει όλα, δὲν είναι ὅμως κανένα ἀπὸ τὰ χωριστὰ ὄντα» (57). Καί, τέλος, ἡ ἀποφίς τῆς μακαριότητος, ἄνευ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, ἐνθυμίζει τὴν 'Επικούρειον διδασκαλίαν, καθ' ἣν «οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως... ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς» (58).

Δὲν εἶναι, λοιπόν, ἄπορον, τὸ διατί τὰ ἱερὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μυστήρια ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀσκῶσι γοητεῖαν μέχρι σήμερον. Πηγὴ ἀκένωτος τοῦ εἰδένα. Ἀλάθητος μέθοδος ἀσκητικῆς. Μέγας ὁδηγὸς πνευματικῆς καλλιιεργείας καὶ συναισθηματικῆς ὠριμότητος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Τὸν τέταρτον, ὀνόματι Κάσμilon ἢ Κάμιλον, ἀναφέρει ἐν ὑποσημειώσει, ἐνθα οὗτος ἀλέγεται ὁ Ἑρμῆς παρὰ τοῖς Τυρσινούϊς).

2) Ἐνταῦθα θὰ πρόκειται, ἀντὶ τοῦ ἀνυπάρχοντος Ἀλεξίωνος, περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Αἰτῶλῳ, ποιητοῦ καὶ γραμματικοῦ, ἀκμάσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου τῷ 265-47 π.Χ. Οἱ Φιλόξενος καὶ Ἡρόδωρος ὑπῆρξαν γραμματικοί, τοῦ πρώτου ἀκμάσαντος φθίνοντος τοῦ Ε' καὶ ἀρχομένου τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος καὶ τοῦ δευτέρου, κατὰ τὸν ΙΒ' μ.Χ. αἰῶνα. (Κ. Freeman: The Pre-Socratic Philosophers List of Authorities, pp. 246, 442, 453, Ed. Blackwell, Oxford, 1946 Ἐπίσης καὶ παρὰ Ν. Λωρέντη: Ὀνομαστικόν, ἐν λέξεσιν. Ἐκδ. Γκαρπολᾶ καὶ Ματρακίδου, Βιέννη, 1837)

3) T. Gaisford: Etymologicon Magnum, pp 482, 6-482, 27 Ed. Hakert, Amsterdam, 1962

4) K. Sprengel: Histoire de la Medecine, vol. I, pp 86-89 Trad. A. Jourdan. Ed. Deterville et Desoer, Paris, 1815.

5) P. Decharme: Μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, σσ. 264-267 Μετάφρ. Ι. Οικονομίδου Ἐκδ. Ζηγκάκη, Ἀθήναι, 1925

6) Στράβων: Γεωγραφικά, βιβλ. Ι', Α 715, 724, C 472-473, Kramer Ed. Nicolai, Berolini, 1852

7) Ἡρόδοτος: Ἱστορίαι, βιβλ. Β', 51, Γ', 37, Kallenberg. Ed. Teubneri, Lipsiae, 1939.

8) W. Jayne: The Healing Gods of Ancient Civilization, pp 336-337. Ed. University Books, New York, 1962

9) Πausanias: Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος, βιβλ. Θ', ιε' 5-10, Schubart. Ed. Teubneri, Lipsiae, 1875

10) K. Sprengel: Ibid. (Κατὰ τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, φέρονται «περὶ τὴν Ῥεάν οἰκήσαντες τὴν Σαμοθράκην»)

11) Γ. Μιστριώτης: Ἑλληνικὴ Γραμματολογία, τόμ. 2, σσ. 299-302. Ἀθήναι, 1897

12) K. Sprengel: Ibid

13) W. Jayne: Ibid.

14) W. Jayne: Ibid, p. 137

15) K. Sprengel: Ibid.

16) H. Liddell - R. Scott. Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τόμ. 2, σ. 77. Μετάφρ. Ε. Μόσχου - Μ. Κωνσταντινίδου. Ἐκδ. Σιδέρη, Ἀθήναι

17) Πausanias: Σταδίου δὲ αὐτόθεν πέντε περιελθόντι καὶ εἴκοσι Δήμητρος Καβειρίας καὶ Κόρης ἐστὶν ἄλλος· τούτου δὲ τοῦ ἄλλου ἐπτά που σταδίου τῶν Καβείρων τὸ ἱερὸν ἀφέστηκεν (Ἐνθ' ἀνωτ.).

18) Ἡρόδοτος: Ὁρθὰ ὦν εἶναι τὰ αἰδοῖα τὰ γάλακτα τοῦ Ἑρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πελασγῶν ἐποίησαντο ("Ἐνθ' ἄνωτ., βιβλ. Β', 51).

19) I. N. Δάμπασης: Ἐπιμενίδης, ὁ Ποιητής, ὁ Χρησμοδότης, ὁ Θεραπευτής («Παρνασσός», 54, 1963).

20) I. N. Δάμπασης: Πυθαγόρας, ὁ Ἰδρυτής Φιλοσοφικῆς καὶ Ἰατρικῆς Σχολῆς («Ἑλληνικὴ Ἱατρική», 329, 1963).

21) M. Clippel: La Médecine Grecque dans ses Rapports avec la Philosophie, pp. 9-10. Ed. Le François, Paris, 1937.

22) I. N. Δάμπασης: Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Ἀκραγαντῖνος Φιλόσοφος καὶ Ἰατρός («Ἑλληνικὴ Ἱατρική», 316, 1962).

«Τέτταρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτον ἄκουε'
Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἡδ' Αἰδωνεύς
Νῆστις θ', ἡ δακρύοις τέγγει κροῦνον· ἄμα βρότειον»

23) J. Burnet: L'Aurore de la Philosophie Grecque, pp. 260-261. Trad. A. Reymond. Ed. Payot, Paris, 1919.

24) I. N. Δάμπασης: Ἡρόδικος, ὁ Κεῖος Σοφιστής καὶ Ἰατρός («Ἱατρικὰ Χρονικά», 23, 1963).

25) Διὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δημιουργίαν τῶν θεῶν, πρῶτος ὁ Ξενοφάνης (Στ' π. Χ. αἰὼν) γράφει:

«Εἷς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
οὗτι δέμας θνητῶν ὁμοῖος οὐδὲ νόημα.
Οἱ βροτοὶ δοκέουσι γεννᾶσθαι θεοὺς
τὴν σφετέρην δ' ἐσθλὴν εἶναι φωνήν τε δέμας τε.
Λιθιοπες τοὺς θεοὺς σιμῶς μέλανάς τε
Θρηῆκές τε γλαυκοὺς καὶ πυρροὺς φασὶ πέλεσθαι»

(I. N. Δάμπασης: Ξενοφάνης, ὁ Φιλόσοφος καὶ Βιολόγος («Γλῶσσος», 1141, 1966)).

26) Φιλόδημος: τὰ τρέφοντα καὶ ὠφελοῦντα θεοὺς νενομίσθαι καὶ τιμῆσθαι πρῶτον ὑπὸ Προδίκου γεγραμμένα, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς εὐρόντας ἡ τροφὰς ἢ σκέπας ἢ ἄλλας τέχνας ὡς Δήμητρα καὶ Διόνυσον καὶ τοὺς ... » (Περὶ Εὐσεβείας, 10) H. Diels: Doxographi Graeci, p. 544. Ed. Walter et Socii, Berolini, 1958.

27) Σέξτος Ἐμπειρικός: Ἡρόδικος δὲ ὁ Κεῖος ἔλιον, φησί, καὶ σελήνην καὶ ποταμούς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα τὰ ὠφελοῦντα τὸν βίον ἡμῶν οἱ παλαιὸι θεοὺς ἐνόμισαν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν, καθάπερ Αἰγύπτιοι τὸν Νεῖλον, καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἄρτον Δήμητραν νομισθῆναι, τὸ δὲ οἶνον Διόνυσον, τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα, τὸ δὲ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἤδη τῶν εὐγρηστούντων ἕκαστον ἑνὸς Μαθηματικῶς, Θ', 18, Dury. Ed. Harvard University Press, 1961).

28) Πλάτων: Ἐρμῆας, 399A, Hermann. Ed. Teubner, Lipsiae, 1858.

29) I. N. Δάμπασης: Ἡράκλειτος, ὁ Φιλόσοφος καὶ Βιολόγος («Ἑλληνικὴ Ἱατρική», 363, 1967).

30) W. Jayne: Ibid. ("Ἐνθ' ἀναφέρεται).

31) Παλατίνη Ἀνθολογία: ΣΤ', 164, 245, 301, Waltz. Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1960.

Γλαυκῶ καὶ Νηρῇ καὶ Ἰνώω Μελιχέρτῃ
καὶ βυθίῳ Κρονίδῃ καὶ Σαμόθορξι θεοῖς
σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὤδε κέκαρμαι
τάς τρίχας ἐκ κεφαλῆς ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω. (164).

Καρπαθῖν δ' ἐν νυκτὶ ἄλα στέψαντος ἀήτου
λαίλαπι Βορραῖῃ κλασθὲν ἐσεῖδε κέρασ,
εὖξ' αὖτο κῆρα φυγῶν, Βοιώτιε, σοὶ με, Κάβειρε
δέσποτα, χειμερὶς ἀνθεμα ναυτιλίας,
ἀρτήσιν ἁγίοις τόδε λῶπιον ἐν προπυλαίοις
Διογένῳ ἄλκιος δ' ἀνὴρ καὶ πενίην (245).

Τὴν ἀλίην Εὐδημος, ἐφ' ἧς ἄλα λιτὸν ἐπέσθων
χειμῶνας μεγάλους ἐξέφυγεν δανέων,
ἦρχε θεοῖς Σαμόθραξι, λέγων ὅτι τήνδε, κατ' εὐχὴν,
ὦ ἄλλοι, σωθεῖς ἐξ ἄλλος ᾧδε θέτο. (301).

32) K. Sprengel. Ibid. ('Ενθ' ἀναφέρεται).

33) Διογένης Λαέρτιος: Βίοι καὶ Γινῶμαι τῶν ἐν Φιλοσοφίᾳ Εὐδοκίμησάντων, Α', 112, Η', 3, Hicks. Ed. Harvard University Press, 1950.

34) Πλάτων: Πάντα γὰρ ἔφη ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμῆσθαι καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι καὶ παντὶ τῷ ἀνθρώπῳ.... Θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν, ἔφη, ἐπωδαῖς τισὶ τὰς δ' ἐπωδάς ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλοὺς· ἐκ δὲ τοιούτων τῶν λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνη ἐγγίγνεσθαι, ἧς ἐγγενομένης καὶ παρούσης ράδιον ἦδη εἶναι τὴν ὑγίειαν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸ ἄλλο σώματι πορίζειν. Διδάσκων οὖν με τὸ τε φάρμακον καὶ τὰς ἐπωδάς, ὅπως, ἔφη, τῷ φαρμάκῳ τούτῳ μηδεὶς σε πείσῃ τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν θεραπεύειν, ὅς ἂν μὴ τὴν ψυχὴν πρῶτον παράσχῃ τῇ ἐπωδῇ ὑπὸ σοῦ θεραπευθῆναι. (Χαρμίδης, 156E-157B, Hermann).

35) I. N. Δάμπασης: Ζάλμοξις, ὁ Θραξ Μυσταγωγὸς καὶ Ἰατρός. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 3:4-5, 1964.

36) A. Lalande: Vocabulaire de la Philosophie, pp. 297-298. Ed. Presses Universitaires de France, 1951.

37) J. Rivière: Histoire des Doctrines Esoteriques, p. 7. Ed. Payot, Paris, 1950.

38) G. Butterworth: Clement of Alexandria. Appendix on the Greek Mysteries, p. 379. Ed. Harvard University Press, 1960.

39) Ἐκ τοῦ ἔργου = ἔρδω, ῥέζω· ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ τελῶ ἱεράς τελετὰς (H. Liddell - R. Scott: 'Ενθ' ἄνωτ., τόμ. 3, σ. 343), ἡ ἐκ τοῦ ὀργῶ, τοῦ ἐπιθυμῶ, τοῦ ὀρέγω, καὶ συγκοπῇ ὀργῶ· ὀρέγω δὲ σημαίνει τρία, τὸ ἐπιθυμῶ, τὸ παρέχω καὶ τὸ ἐκτείνω τὰς χεῖρας (T. Gaisford: 'Ενθ' ἄνωτ., σ. 629).

40) Τὸ ἐν Δωδώνῃ ἀρχαιότατον Πελασγικὸν μαντεῖον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Δία, τὸν ἀόρατον καὶ ἄρρητον. Ἐκεῖ ἐφύετο ἡ λαλοῦσα δρυς, φυλασσομένη ὑπὸ τῶν μὴ νιπτόντων τοὺς πόδας ἱερέων, τῶν Σελλῶν, ἐρμηνευτὸν ἐν ἐνυπνίῳ τῶν χρησμῶν τοῦ ἱεροῦ δένδρου (Ζεὺς Ἐνδενδρος). Ἐπ' αὐτοῦ

Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι ναῖων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου, ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι.

(Ὅμηρος: Ἰλιάδος Β', 233-235, Mazon. Ed. Belles Lettres, Paris, 1956).

Ἄ τῶν ὀρειῶν καὶ χαμαικοιτῶν ἐγὼ

Σελλῶν ἐσελθὼν ἄλλος ἐξεγραψάμην

πρὸς τῆς πατρίδας καὶ πολυγλώσσου δρυός.

(Σοφοκλῆς: Τραχινίαι, 1166-1168, Pearson. Ed. Clarendon, Oxford, 1961).

Καὶ ἐν τῷ Ἰδαίῳ ἄνθρωπῳ τῆς Κρήτης οἱ μούμειοι, ὡς ὁ Πυθαγόρας, δὲν ἔβλεπαν τὸν θεόν, ἀλλὰ τὸν ἐστρωμένον θρόνον του. Οὗτος «...τὰς νεομισμένους τριπτάς ἑννέα ἡμέρας ἐκεῖ διέτριψε καὶ καθήγησε τῷ Διί, τόν τε στορνύμενον αὐτῷ κατ' ἔτος θρόνον ἐθέασατο, ἐπίγραμμά τ' ἐχάραξεν ἐπὶ τῷ τάφῳ, ἐπιγράψας· Πυθαγόρας τῷ Διί, οὗ ἡ ἀρχή, ᾧδε θανάων κεῖται Ζᾶν, ὃν Δία κικλήσκουσιν». (Πορφύριος: Βίος Πυθαγόρου, 17, Westermann. Ed. Firmin-Didot, Paris, 1829). Ἐπίσης καὶ παρὰ I. N. Δάμπασης: Ἡ Κρητικὴ Μύησις. «Ἱλιός», 14: 75-76, 1969.

41) Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Φερεκύδης ἀφίνει νὰ νοηθῇ γράφων «τοὺς δὲ πρὸς τὴν ὕλην λόγους αἰνίττεσθαι, ὡς ἄρα ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν πλημμελῶς ἔχουσιν διαλαβὼν ἀναλογίας τισὶ συνέδησε καὶ ἐκόσμησεν ὁ θεός». (I. N. Δάμπασης: Φερεκύδης, ὁ Σύριος Κοσμολόγος Φιλόσοφος. «Ἱλιός», 7:239, 1962).

42) Ἡρόδοτος: Ἐνθ' ἄνωτ.

43) Στράβων: Ἐνθ' ἄνωτ.

44) Θυγάτηρ τοῦ Πενθέως καὶ γυνὴ τοῦ Ἰσθμίου, ἥτις λέγεται ὅτι εἰσήγαγε τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων, δι' ὃ ἐτιμᾶτο μὲ θυσίας κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου. (N. Λωρέντης: "Ενθ' ἄνωτ., σ. 434).

45) Πausanias: "Ενθ' ἄνωτ.

46) Ὁ Κλήμης ὑπαινίσσεται τὴν θυσίαν τοῦ Ζαγρέως Διονύσου, κατὰ τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ διαστροφῇ τῶν τελομένων. Ὁ Ζαγρεὺς Διόνυσος, κατὰ τὴν Ὀρφικὴν διδασκαλίαν εἶναι ὁ ἐνσαρκωθεὶς Λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ Οὐράνιος Λόγος, σπαραχθεὶς ὑπὸ τῶν Τιτάνων. (I. N. Δάμπας: "Τὰ Ὀρφικά καὶ Πυθαγόρεια Μυστήρια. Ὁμιλία γενομένη ἐν τῷ Φιλικῷ Ὁμίλῳ Συμποσίων. Δημοσιεύεται" προσεχῶς εἰς τὴν «Κασταλίαν»).

47) Κλήμης: Προτρεπτικὸς πρὸς Ἑλλήνας, Β', 16, Butterworth. Ed. Harvard University Press, 1960.

48) Διόδωρος Σιλεσιώτης: Βιβλιοθήκη Ἱστορική, Γ', 58, 1-4, Oldfather. Ed. Harvard University Press, 1961.

49) Λουκιανός: Θεῶν Διάλογοι, 12, 1. Περὶ Θυσιῶν, 532. Iacobitz. Ed. Teubner, Lipsiae, 1878.

50) Ἐξελληνισθὲν τὸ ὄνομα τοῦ Φοίνικος θεοῦ Sydyk.

51) Οἱ Διόσκουροι, Καστωρ καὶ Πολυδεύκης, υἱοὶ τῆς Ἀθήνης καὶ τοῦ Διὸς ἢ τοῦ Τυνδάρεω, ὑπῆρξαν ἥρωες φύλακες, «ἄνακες προσαγορευθέντες» (α), μετὰ τῶν Καβείρων ταυτισθέντες ὡς προστάται τῆς ναυτιλίας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διασώσεως τῶν κινδυνευσάντων Ἀργοναυτῶν, ὅτε «ποιήσασθαι τοῖς Σαμόθραξι (Καβείροις) τὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας εὐχάς: εὐθύς δὲ τοῦ πνεύματος ἐνδόντος, καὶ δυοῖν ἀστέρων ἐπὶ τὰς Διοσκόρων κεφαλὰς ἐπιπεσόντων» (β) καὶ ὡς ἱαματικοὶ ἥρωες ἱατροὶ λατρευθέντες (γ). (α) Πλούταρχος: Θησεύς, ΛΓ'. "Εκδ. Κορομηλά καὶ Μαντζαράκη, Ἀθῆναι, 1838. (β) Διόδωρος Σικελιώτης: "Ενθ' ἄνωτ., Δ', 43. (γ) W. Jayne. Ibid, pp. 361-362.

52) Ἐξελληνισθὲν τὸ ὄνομα τοῦ Φοίνικος Eshmun.

53) Ἀρχαιότεραι πηγαί, πληροφοροῦσαι τὴν ὑπαρξὴν ἰδιαίτερου ἱατροῦ τῶν θεῶν, τοῦ Παιῶνος ἢ Παιᾶνος, εἶναι τὰ κείμενα τοῦ Ὀμήρου (Θ' π.Χ. αἰών), τοῦ Ἡσιόδου (Η' π.Χ. αἰών) καὶ τοῦ Σόλωνος (Ζ' - ΣΤ' π.Χ. αἰώνες). Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις συγγραφεῦσι δὲν ἀναφέρεται συνήθως ὡς ἴδιος ἱαματικὸς θεός, ἀλλὰ δίδεται τιμητικῶς ὡς ἐπώνυμον εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωας ἱατρούς, διότι, ὡς ὑπέρτατος ἀκέστωρ, δὲν ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν θνητῶν. (I. N. Δάμπας: (α) Θεοὶ καὶ ἥρωες ἱατροὶ παρ' Ἀρχαίοις. «Παρνασσός», 9:2, 1967. (β) Παιῶν, ὁ ἱατρὸς τῶν Θεῶν, «Πλάτων», 23: 45-46, 1971).

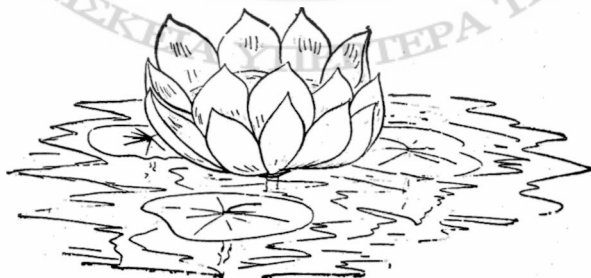
54) Δαμάσκιος: Βίος Ἰσιδώρου, 302, Westermann. Ed. Firmin-Didot. Paris, 1829.

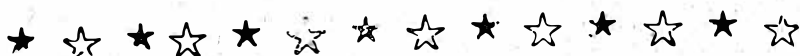
55) Αἰσχύλος: Ἡλιάδες (O. Kern: Orphicorum Fragmenta, p. 92. Ed. Weidmann, Berolini, 1963).

56) Πίνδαρος: Ἀπόσπ. 114, Berk.

57) X. Θεοδορίδης: Εἰσαγωγή στὴ Φιλοσοφία, σ. 360. "Εκδ. Κήπου, Ἀθήνα, 1955.

58) Διογένης Λαέρτιος: "Ενθ' ἄνωτ., Ι', 144.

1975 : Διεθνές

έτος τής Γυναικός

‘Ο ‘Οργανισμός τών ‘Ηνωμένων Έθνών, σέ διακήρυξή του περί καθορισμού του 1975 ως «Διεθνούς έτους τής Γυναικός», τονίζει:

«Η διάκρισις έναντι τών γυναικών είναι άσυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και με την ευημερία τής οικογενείας και τής κοινωνίας. Έμποδίζει την επί ίσοις όροις συμμετοχή των στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πνευματική ζωή τών χωρών και αποτελεί εμπόδιο στην πλήρη ανάπτυξη τών ικανοτήτων τών γυναικών στην υπηρεσία τών χωρών και τής ανθρωπότητας. Η πλήρης ανάπτυξις μιᾶς χώρας και ή ευημερία του κόσμου, αλλά και ή υπόθεσις τής ειρήνης απαιτοῦν τὸ μέγιστον τής συμμετοχῆς τών γυναικών, ὅπως και τών ἀνδρῶν σέ ὅλα τὰ πεδία».

Ποιά είναι σήμερα ή κατάσταση;

Έκ τών 700 ἑκατομμυρίων ἀναφαθῆτων στὸν κόσμο, ή μεγάλη πλειονότης είναι γυναίκες, σέ μερικές περιοχές τὸ ποσοστὸν φθάνει τὰ 80—85 τοῖς ἑκατόν.

Κατὰ τὴν τελευταία γνωστὴ στατιστικὴ, τὸ ποσοστὸν γυναικῶν ποὺ ἔτυχον ἀνωτέρας μορφώσεως είναι: Ἀσία 28%, Ἀφρικὴ 25%, Λατινικὴ Ἀμερικὴ 34%, Ἀραβικὰ κράτη 23%.

Μολονότι αἱ γυναῖκες ἀποτελοῦν πλέον τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, τὸ πλεῖστον ἀπασχολοῦνται σέ κατηγορίες ἀνειδικεύτων και χαμηλῶν ἀποδοχῶν. Στῖς ΗΠΑ αἱ ἀμοιβαὶ των μόλις φθάνουν τὰ 66% τῶν ἀνδρικῶν.

Στὴν πλειονότητα τῶν χωρῶν μικρὸ μόνον ποσοστὸ γυναικῶν μετέχουν σέ πολιτικὲς θέσεις.

Και ὅμως ὁ Πλάτων ἔλεγε ὅτι καμμία κοινωνικὴ ἀπασχόλησις δὲν ἀνήκει στὴ γυναῖκα ἐπειδὴ εἶναι γυναῖκα ἢ στὸν ἄνδρα ἐπειδὴ εἶναι ἄνδρας, διότι αἱ ικανότητες ὑπάρχουν εἰς ἀμφοτέρω τὰ φύλα και ή γυναῖκα θὰ μπορούσε νὰ λάβῃ τὸ μερίδιό της σ’ ὅλες τῖς ἀπασχολήσεις.

‘Ο διάσημος ψυχολόγος Κάρλ Γιούγκ μιὰ ἡμέρα ποὺ ἔγραφε, διερωτήθηκε: Τί κάνω τώρα; Ἀκουσε μέσα του μιὰ φωνὴ και σκέφθηκε πῶς ἦταν ή φωνὴ μιᾶς ἀσθενοῦς του, ή

όποια ασκοῦσε πάνω του δυνατή ἐπίδραση. Κάθησε κ' ἔγραψε: «Πρέπει νά ἦταν φορεὺς τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ γιατί γυναίκα; Καὶ γιατί ἡ ψυχὴ εἶναι γένους θηλυκοῦ; Ἀργότερα ἀντελήφθην ὅτι ἐκείνη ἡ ἐσωτερικὴ θηλυκὴ μορφὴ ἔπαιζε τὸν ρόλο τῆς ἀρχετύπου μορφῆς τοῦ ἀσυνειδήτου. Τὴν ὠνόμασα Ὑψιμα. Ἦταν μιὰ ὁρατὴ παρουσία ἐντὸς μου. Συζητοῦσα μαζί της, ἔγραφα γράμματα, σκεφτόμουν πῶς ἦταν ἓνα μέρος τοῦ ἐαυτοῦ μου, μὲ μιὰ διάφορη ἀποψη ἀπὸ ἐκείνην τοῦ συνειδητοῦ μου».

Ὁ Γιούγκ εἶχε καταλήξει στὸ αὐτὸ συμπέρασμα μὲ τὸν Λάο - Τσέ, ὁ ὁποῖος εἶχε γράψει: «Στὴν ἀδυναμία ἐγκτεῖται ἡ ἰσχύς. Στὴν παθητικότητά καὶ τὴν μὴ ἀντίσταση ἡ νίκη. Εἶναι τὸ ἰσοζύγιο μεταξὺ φωτὸς καὶ σκοτὸς, ἡ τελεία ἔνωσης ἄρρενος καὶ θήλεος».

Μιὰ τέτοια ἔνωσις πρέπει νά εἶναι ὁ στόχος τοῦ Διεθνοῦς ἔτους τῆς Γυναίκος καὶ πάσης μετέπειτα προσπάθειάς γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῶν εἰς θάρος τῶν γυναικῶν διακρίσεων.

Οἱ ὁπαδοὶ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἔχουν ἰδιαίτερον λόγο νά βοηθήσουν στὸ Ἔτος τῆς Γυναίκος, ἀφοῦ ὁ πρῶτος καὶ θεμελιώδης σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας εἶναι ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος ἀδελφότητος στὴν ἀνθρωπότητα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, ΦΥΛΟΥ, τάξεως ἢ χρώματος.

Ἡ προαγωγή τῆς ἰσότητος μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἡ πλήρης ἔνταξις τῶν γυναικῶν στὸ ἀναπτυξιακὸν ἔργον, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ρόλου τῶν γυναικῶν στὴν ἀνάπτυξη φιλικῶν σχέσεων καὶ συνεργασίας μεταξὺ ἔθνων καὶ στὴν ἐνίσχυση τῆς εἰρήνης εἶναι ἔργα καθαρῶς θεοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ.

Ἐνὸσω ἡ Γυναίκα παραμερίζεται, ἡ ἀνθρωπότης στερεῖται τὸ ἥμισυ τῆς ἐνεργείας καὶ δημιουργικότητος.

MRS. LORRAINE MOSELEY

Διευθύντρια τοῦ Θεοσοφικοῦ Τάγματος Ὑπηρεσίας
στὴν Αὐστραλία.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

Στην Διεθνή Καλλιτεχνική Έκθεση των Παρισίων, ο διακεκριμένος γλύπτης Νικόλας εξέθεσε δύο έργα του: «Χάλκινο άγαλμα άγοριού» και τὸ μαρμάρινο «Ἀρχαῖος Ἑλληνικός Ρυθμός».

Τὸ δεύτερο ἔργο του ἐτιμήθη μετὸ χρυσὸ βραβεῖο τῆς Ἐκθέσεως ἀπονεμηθὲν γιὰ πρώτη φορά εἰς Ἑλληνα καλλιτέχνη.

Στοχαστική ἡ μορφή, ἀδρές πτυχώσεις, ἀνάλαφρη κίνηση — ἡ κλασσική — καὶ ἀθάνατη Ἑλλάδα.

Μήνυμα στὶς Γυναῖκες

Τοῦ Ν. ΣΠΙ ΡΑΜ

Τὸ μήνυμα, ποὺ θέλω νὰ ἀπευθύνω, βασίζεται πάνω στὴν ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ἂν καὶ ἀποτελοῦν διαφορετικὸ φύλον, εἶναι συμπληρωματικὲς ὁψεις τοῦ πλήρους ἀνθρωπίνου ὄντος. Δὲν εἶναι μόνον τὸ φυσικὸ τοῦ σώματος διαφορετικὸ, ἀλλὰ καὶ αἱ λειτουργίαι τῆς ἐκφράσεως καὶ ἐπιδράσεως στὴν οἰκογένεια καὶ τὴν κοινωνία. Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ μπορέση ἡ ἀνθρωπότητα νὰ φθάσῃ στὸν ἐξελικτικὸ σκοπὸ τῆς, μέχρις ὅτου ἡ γυναῖκα ἐπιτύχῃ τὴν προσήκουσα θέσιν τῆς στὴν κοινωνία καὶ ὑπάρξῃ κατανόησις τοῦ εἰδικοῦ ἔργου τῆς καὶ τῶν εὐδυνῶν τῆς, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας, σὲ ζητήματα ἀγωγῆς, προόδου, ἐκπαιδεύσεως, θρησκείας.

Ἡ ἀληθὴς σχέσις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἡ μόνη σωστὴ καὶ ἱκανοποιητικὴ, εἶναι ἡ ἰσότης, ἐλευθερία καὶ ἁρμονία. Ὅχι ἡ κατοχή ἢ ἡ ἐξάρτησις τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ἡ κατοχή θὰ ἐξελιχθῇ μοιραίως σὲ κυριαρχία, μιὰ σχέσις στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχει ἰσοζύγιον, ἀλλὰ σύγκρουσις ἀφανῶς ἢ καὶ ἐμφανῶς. Τάσις κατοχῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν σύζυγό τῆς ἢ τὸ παιδί τῆς, ὅποτε ἐπέρχεται ζημία στὴν εὐημερία καὶ εὐτυχία των. Μόνον ὅταν τὸ ἄτομον διαθέτει πλήρη ἐλευθερία, ἀναπτύσσεται.

σει φυσικά και ώφέλιμα τις ικανότητές του και γίνεται δημιουργικόν. Ἡ στάσις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ ἀντιστρόφως πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀμοιβαία κατανόησις καὶ ὁ σεβασμός, ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατος ἡ συνεργασία καὶ ἡ ἁρμονία. Ὁ σεβασμός τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα πρέπει νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὴν καρδιά του, ἥτοι ἀπὸ ὑπέλπιση, ὅχι ἀπὸ σχῆμα λόγου ἢ, ἀκόμη χειρότερα, ἀπὸ διάθεση κολακείας καὶ ὑστεροβουλίας.

Ἡ ἀδελφότης ἀπαιτεῖ συνεργασία καὶ ἐλευθερία — αὐτὴ δὲ εἶναι ἡ μὲν ἡ ἀληθινὴ στὴ ζωὴ σχέσις. Τέτοια βάση πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἡ σχέσις μεταξὺ συζύγων. Ὅταν ἡ στάσις τοῦ ἐνὸς φύλου πρὸς τὸ ἄλλο παύσῃ νὰ διέπεται ἀπὸ αἰσθημα κτήσεως, ἀσχέτως τοῦ βαθμοῦ κοινοῦ ἐδάφους καὶ δεσμῶν, ἀναπτύσσεται ἓνας δεσμός ἀδελφικότητος.

Τὸ εἰδικὸν λειτουργήμα τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ μητρότης. Ἐλέχθη ὅτι ἡ Θεότης ἦτο διηλυκὴ, προτοῦ ἐκδηλωθῇ ἡ θετικὴ ἀρχή.

Ἐνα παιδί μπορεί νὰ παραστρατήσῃ, νὰ πράξῃ τὸ κακὸν καὶ νὰ πονέσῃ. Ἡ μητέρα μὲ ἀμείωτη ἀφοσίωσις θὰ τὸ προστατεύσῃ. Καὶ ὁ ἄνδρας ἔχει τέτοια τάση, ἀλλὰ ἡ γυναῖκα ἀκτινοβολεῖ περισσότερο. Ἡ γυναῖκα εἶναι περισσότερο ἰσοζυγισμένη, περισσότερο ἱκανοποιημένη μὲ τὸν ρόλο τῆς στὴ ζωὴ, παρὰ ὁ ἄνδρας, διότι αὐτὸς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὶς προστατευτικὰς ἐπιδράσεις τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Εἶναι περισσότερο συντηρητικὴ στὸ λειτουργήμα τῆς καὶ ἐπομένως ἡ κυριώτερη φύλαξ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ. Στὰ θέματα

τῶν ἀξιών ἐπιδρά περισσότερο, παρὰ ὁ ἄνδρας, στὰ παιδιὰ. Ἐνσυνειδήτως ἢ ὑποσυνειδήτως ἓνας ἄνδρας ὑφίσταται τὴν ἐπιρροὴ τῆς μητέρας του. Τὸ παιδί, ἀκόμη καὶ τὸ μικρὸ ζῶακι, ἀπὸ φυσικὴ ἑλξη στρέφεται πρὸς τὴν μητέρα του, ἐκτὸς ἂν αὐτὴ καταστρέψῃ τὴν ἰδιότητά της μὲ ἀδιαφορία, ψυχρότητα καὶ φαυλότητα. Ὅλα τὰ λεπτὰ σημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ, ἐκεῖνα ποὺ ἐκφράζουν τὶς λεπτότερες ἰδιότητες, ποὺ ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὶς στενώτερες ἐπαφὰς καὶ ἐνσωματώνουν τὶς ὠραϊότερες παραδόσεις, ἐκμανθάνονται στὸ στίτι καὶ σὲ λιγώτερη ἔκτασι στὸ σχολεῖο, ἂν εἶναι τοῦ ὀρθοῦ τύπου. Ἐὰν ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει ἐνσωματώσει στὸν ἑαυτὸ τῆς αὐτὰ τὰ σημεῖα, ἀδυνατεῖ νὰ τὰ μεταδώσῃ στὰ παιδιὰ τῆς ἢ σὲ ἄλλους ἐν ἐπαφῇ μαζί της. Αὐτὰ εἶναι σημαντικὰ γιὰ τὴν ζωὴ, ἀλλὰ δὲν ἐπιβάλλονται διὰ νόμου, προσφέροντι ὡς λεπτὴ χάρις στὴν συμπεριφορὰ καὶ στάση τοῦ ἀτόμου.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ γυναῖκα ἐργάζεται ἐκτὸς τοῦ οἴκου τῆς, πρᾶγμα ποὺ συμβαίνει στὴν ἐποχὴ μας σὲ αὐξοῦντα ρυθμό, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν κοινωνικὴν τάξιν. Ἡ ἐπίδρασις μπορεί ν' ἀποθῇ πρὸς τὸ καλύτερο ἢ τὸ χειρότερο. Θὰ εἶναι πρὸς τὸ καλύτερο ἂν ἡ γυναῖκα δὲν μιμεῖται τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ τὴν δική της φύσιν, διότι ὑπάρχει μέσα της κάτι τὸ ἀρχέτυπον, τὸ μοναδικόν, τὸ εἰδικόν, ποὺ μόνον αὐτὴ, μὲ τὸν δικόν της τρόπο, μπορεί νὰ ἐκφράσῃ.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη καὶ στὴν γυναῖκα, δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι πρό-

κειται περί ἐλευθερίας ἐσωτερικῆς, ἡ ὅποια ἐκδηλώνεται ἐξωτερικῶς. Ἡ ἐλευθερία ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται κανεὶς καὶ τὴν κερδίζει ἐξωτερικῶς, εἶναι φύσεως τεχνητῆς. Ὅλοι μας ἔχομε, κατὰ κάποιο τρόπο, γεννηθῆ ἐλεύθεροι, μολονότι φαίνεται ὅτι εἴμεθα ἐντελῶς ἀβοήθητοι, φυσικῶς. Δηλαδή, ἡ ἐλευθερία ἐνυπάρχει ἀπὸ τὴν παιδική μας ἡλικία. Ἀλλὰ χάνεται συντόμως. Ἐχει ἀνάγκη νὰ γαλουχηθῇ γιὰ ν' ἀναπτυχθῇ. Ἡ μητέρα τὸ ξέρεи καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, πῶς χάνεται, ὥστε, ἂν εἶναι εὐφυής, μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὰ παιδιὰ της ν' ἀναπτυχθοῦν ἐλεύθερα στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά τους, ἀκόμη καὶ ὅταν διδάσκονται θέματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ὅταν δὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶναι ἐρασταὶ τῆς ἐλευθερίας γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, τότε μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐλεύθερο ἔθνος στὴν ἀληθινὴ ἔννοια.

Ἡ γυναίκα μπορεῖ ν' ἀποβῇ ὄργανον διαπαιδαγωγήσεως ἀκόμη καὶ στὸν πολιτικὸ στίβο καὶ ὄχι ἀπλῶς συλλέκτρια ψήφων. Γενικώτερα, ἡ παρουσία τῶν γυναικῶν στὸ διεθνὲς πεδίου, δ' ἀποβῇ ἀποφασιστικὸς παράγων γιὰ τὴν εἰρήνην.

Βέβαια, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα διαφέρουν στὰ ἐξωτερικά τους χαρακτηριστικά, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος δὲν ἔχει τέτοιες διαφορές. Διέπεται ἀπὸ τὴν τάση τῆς ἀλλησυμπληρώσεως. Οὔτε ὑπάρχουν στὸν κόσμὸ τῆς ψυχῆς διαφορὲς φυλῆς, χρώματος, ἐθνικότητος καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσων διαιροῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Θεμελιωδῶς, ὑπάρχει ἐνότης φύσεως, ἡ ὁ-

ποία διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ περιβάλλον καὶ τὶς ἐπιδράσεις. Ὁφείλομε ν' ἀναγνωρίσωμε τὶς διαφορὲς μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ λησμονήσωμε τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα, ἡ ὁποία εἶναι βασική. Δὲν πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ἢ νὰ ἐνεργοῦμε σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ δύο διαφορετικὰ εἶδη. Ὁ Νόμος τῆς Φύσεως εἶναι ἡ дуαδικότης ἐν τῇ ἐνώσει, ἡ διπολικὴ ἐνότης.

Στὸ παρελθὸν ὑπῆρξαν πολιτισμοί, ὅπου αἱ γυναῖκες εἶχαν σημαντικὸ ρόλο. Ὡστόσο, στὸ σύνολό της, ἡ γυναίκα ὑπῆρξε ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Σήμερα, εὐτυχῶς, σὲ μεγάλα τμήματα τοῦ κόσμου ἡ κατάστασις αὐτῇ τείνει νὰ ἐξαλειφθῇ. Σήμερα μποροῦμε νὰ χτίσωμε ἕνα νέο πολιτισμό, στὸν ὁποῖον νὰ ὑπάρχῃ ἕνα ἀρμονικὸ κράμα τῶν δύο φύλων. Μία κατάστασις πολώσεως δὲν ἔχει ἀνάγκη διαχωρισμοῦ καὶ συγκρούσεως. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας κυματισμὸς ἐνεργειῶν ρυθμιζομένων καὶ ἐναρμονισμένων ἀπὸ ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονος. Ὅταν δὲ τὸ σύνολον τοῦ κόσμου ἔτσι ὁργανωθῇ, ὥστε, στὴ θέσῃ τῶν συγκρούσεων πρὸς ὑπάρχουν καὶ τοῦ ὑπῆρξαν στὸ παρελθὸν ἕνεκα διαφορῶν τόσο φυσικῶν ὅσον καὶ τεχνητῶν, νὰ ὑπάρξουν εἰρήνη καὶ κατανόησις καὶ συνεργασία γιὰ κοινούς σκοπούς, ἡ γῆ, συγκρινομένη μὲ τὴν παρούσα κατάσταση, δ' ἀποβῇ παράδεισος. Ἡ δυνατότης ὑπάρχει. Αἱ γυναῖκες οφείλουν νὰ συντρέξουν, καθὼς καὶ οἱ ἄνδρες.

Σ Ω Τ Η Ρ Η Σ Κ Ι Π Η

Γ υ ν α ί κ α 'Ι ε ρ ή ...

Γυναίκα 'Ιερή, βωμό τώρα άνυψώνω σου
καί γονατίζω έμπρός σου καί σοῦ καίω
παρθενικά λιθάνια τῆς ψυχῆς. Δέν εἶναι
ιδανικά, κόσμοι, ώραιότητες, στόν κύκλο
τῶν αἰώνων ὡς τῇ Συντελείᾳ τήν ἔσχατη,
δέν εἶναι ἄλλη μαγεία, ἄρμονία καί λάμψη
δέν εἶναι ἄλλη γοητεία, δέν εἶναι φῶς.

Μιά προσευχή, μιὰ δέηση, ἀπό τὰ μύχια
τῆς ψυχῆς μου ἀρχινᾶω πρὸς ἐσένα,
Γυναίκα 'Ιερή, βωμό τῶρ' άνυψώνω σου
κι ἐκεῖ τήν ἴδια μου ψυχὴ ἀπιθώνω.

Θεότητες, θρησκεῖες καταφρονᾶω
καί γίνουμαι ὁ πιστός σου καί σαλπίζω,
Γυναίκα 'Ιερή, τῇ διαλεχτῇ θρησκείᾳ σου,
τὴν παντοδυναμία σου τὴν αἰώνια.

Σύμβολον ἀξεδιάλυτο, ἀξερεύνητο,
ἐσὺ μεταμορφώτρα, ἐσὺ εἶς' ἡ κόρη
τοῦ Δία ἡ ἄρρενωπή, ἡ καμαρωμένη,
πολυμήχανη ἐσὺ ὅλη νοῦς κι ὅλη σοφία.
Λάμπουν ἀλήθειες ἀστραπές στὰ μάτια σου
καί μυστικά στὴν ὕπαρξή σου ἐνώνονται
ἄδυσσοι κι οὐρανοί. Ἀνανεώτρα
Σὺ τῆς ζωῆς μου, ἀπ' τῆς Αἰωνιότητος
τὴν Πηγὴν ὅπου ὀρίζεις, Ναϊάδα,
φέρνε στὰ διψασμένα χεῖλή μου,
πάντα τὸ θεῖο τὸ νάμα στὴν παλάμη σου,
ποὺ εἶναι σὰν κάποιος ἀμφορέας ἀρχαϊκός.
Γυναίκα 'Ιερή, βωμό τώρα άνυψώνω σου
καί γονατίζω έμπρός σου καί σοῦ καίω
παρθενικά λιθάνια τῆς ψυχῆς...

Τῆς Θύρας

τῆς Παντοδυναμίας τῆς δλόχρυσης
 Σὺ τὸ κλειδί κρατᾷς. Τῶν Μυστηρίων,
 Σὺ τὸ χορὸ ὁδηγᾷς. Σὲ προσκυνᾷ ἡ
 Παράδεισο κι ἐνσαρκωμένη ἡ Φύση
 εἶναι σ' ἐσένα, 'Ιερῇ Γυναῖκα.

Προσηλωμένος πρὸς ἐσένα, ἡ σκέψη μου
 νὰ καίεται ὡς λαμπάδα καὶ τὰ λόγια μου
 αἶνοι νὰ γίνονται, ὕμνοι ν' ἀνυψώνονται
 γιὰ σέ, καθὼς στὸ Φοῖβο δλόγυρα
 τὰ λευκὰ σύννεφα. Τὰ δάκρυά μου
 ἀγιωτικά νερά, νὰ περιβρέχουν
 τὸ χῶμα ποὺ πατεῖς. ὦ, στρέψε
 τὰ βλέμματά σου σπλαχνικά σ' ἕναν πιστό σου.

Γυναῖκα 'Ιερή, βωμὸ τῶρ' ἀνυψώνω σου
 καὶ γονατίζω ἐμπρὸς σου καὶ σοῦ καίω
 παρθενικά λιθάνια τῆς ψυχῆς.

Ἡ αἶγλη σου

ἄς μέ ζώσει σὰ θάλασσα καὶ σὰν
 ἄπειρος οὐρανὸς ἄς μέ κυκλώσει.
 Τὸ ἀρμένισμα διψῶ μὲς στὴν ἀγάπη σου
 κι ἡ τρικυμία ἄς μέ καταποντίσει
 μὲς στὸ βυθὸ της τὸ γλυκό. Τὰ κύματα
 ἄπνοο, νεκρὸν ἄς μέ ξεβράσουνε
 ἕναν καιρὸ στὴ θεϊκὴ ἀγκαλιά σου.

Γυναῖκα 'Ιερή, βωμὸ τῶρ' ἀνυψώνω σου
 καὶ γονατίζω ἐμπρὸς σου καὶ σοῦ καίω
 παρθενικά λιθάνια τῆς ψυχῆς...

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ε ὕ α

Γραφές, και μέσα στη μαύρη σκῆτη,
 ἀχειροποίητες, τοῦ ἔρημίτη,
 κρίματα, και ὕστερα και οἱ δαρμοί,
 πόθοι και πόνοι και ἀρχαῖοι και νέοι,
 και ὅ,τι θὰ σφάζη και ὅ,τι θὰ ἐμπνέη,
 πρόσωπα, ἀστέρια, και ἰδέα και ὀρμή,

θάλασσα! Ἀγάλματα, περιβόλια,
 σπίτι, ὦ! Κρυψῶνες, ἀραξοβόλια,
 τὰ ποῦ ξεσπᾶτε μίση, πνιχτὰ
 πάθη, ὅσα γνώμη, καρδιά, ὅσα θεῖα,
 χοϊκά, στοῦ μάτι, στη φαντασία,
 σκιάχτρα, φαρμάκια, γλυκοπιότη,

και ὦ καταλύτρες γύμνιες, λαγγόνια,
 κορμιά, ἀγκαλιάσματα, γόοι, δαιμόνια,
 γίνεστε φεῖδια, χάνεστε ἀχνοί,
 φτερά, στὰ ἀπέραντα ποῦ πετᾶτε,
 σκοινιά τὸ λόγο ποῦ θὰ κρατᾶτε
 σὰν τὸ ζωντόβολο στοῦ παχνί.

νιᾶτα, γεράματα, μυρογυᾶλια,
 βάραθρα, ὀρίζοντες, παρακάλια,
 κιθάρες, λάβαρα, λογισμοί
 γίγαντες, ἔργα θυζασταρούδια,
 ὁμορφιά, κ' οἱ ἔρωτες τὰ τραγούδια,
 κ' ἐσεῖς, τὰ αἰώνια κ' ἐσύ, ἡ στιγμή,
 κι ὅπως νὰ λέγεστε, ὅ,τι κι ἂν εἴστε,
 στοῦ ἀνύπαρχτου ὅλα τὸν τάφο σθῆστε.

Εὕα, και μέσα στη μαύρη σκῆτη
 φέρνεις τὸ φέγγος και τὸ μαγνήτη,
 φέρνεις τῶν ὅλων τὴ λησμονιά,
 και τὸν παράδεισο ποῦ μαζί σου

τὸν πῆρες, Εὖα, τοῦ παραδείσου
κι ἂν ἡ διωγμένη, πάντα ἡ κυρά.

Εὖα, καὶ μέσα στὴ μαύρη σκότη,
προφήτη ὑψώνεις τὸν ἔρημίτη,
στὴν ἄρπα ἀπλώνεις, ἐκστατικοί
κ' οἱ ἄγγελοι γέρνουν στὰ γόνατά σου,
γιατὶ στὴν ἄρπα τὰ δάχτυλά σου
δρέπουν πρωτάνθιστη μουσική.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ αἱ γυναῖκες

Ἡ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία τοῦ Καναδά ἐνέκρινε τὴν χειροτονία γυναικῶν ὡς ἱερέων. Ἡ ἀπόφασις αὕτῃ δὲν ἐπετεύχθη χωρὶς σοβαρὴ διαμάχη μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινοτήτων, οὔτε καὶ ἀναμένεται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ 45 ἑκατομῦρια μέλη.

Ἐπὶ αἰῶνες ὁλόκληρους, μερικὰ χωρία τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐρμηνεύονται ὡς ἀπαγορευτικὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραργία. Ἰδοὺ τὰ κείμενα τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν:

Α' ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους, ΙΔ' 34 - 35: Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει· εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἀνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἔστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

Α' ἐπιστολὴ πρὸς Τιμόθεον, Β' 11 - 15: Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ ἀνθεντεῖν ἀνδρὸς ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὖα· καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Ἐκ τῆς ἐπιφανειακῆς ἀναγνώσεως τῶν περικοπῶν αὐτῶν προκύπτει ἡ ἄποψις ὅτι ὁ Παῦλος, καὶ ἂν δὲν ἦτο μισογύνης, ἐπίστευε ὅτι αἱ γυναῖκες πρέπει νὰ εἶναι ὑποτελεῖς τῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τοὺς πρῶτους καὶ μέσους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἐπεκράτει ἡ ἄποψις ὅτι ἡ γυναικεία φύσις ἦτο «ὀχρεὸς ἀμαρτίας» ἐναντὶ τοῦ πνευματικῶς ἀνωτέρου ἄρρενος φύλου. Πολλοὶ φανατικοὶ ἔφθασαν νὰ μισοῦν τὸ γυναικεῖον φύλον, ξεχνώντας ὅτι καὶ

οἱ ἴδιοι εἶχαν γεννηθεῖ ἀπὸ σώματα γυναικῶν. Σήμερα, βέβαια, ἡ ἐκκλησία, τῆς ὁποίας αἱ γυναῖκες ἀποτελοῦν τὴν πλειονότητα τῶν μελῶν, περιστρίβει τὴν ἀντίδρασή της μόνον εἰς τὴν ἱερωσύνη τῶν γυναικῶν καὶ δὲν τρέφει πρὸς τὴν γυναῖκα καμμία προκατάληψη. Ἄλλως τε καὶ ὁ Παῦλος (Α' Κορινθ. ΙΑ' 8-12), ἐνῶ ἀνατρέπει στὴν μυθικὴ Γένεση, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ, ἀντιθέτως πρὸς τὰ σημερινὰ δεδομένα, ὅτι «οὐ γάρ ἐστι ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός» καὶ ὅτι «ὀφείλει ἡ γυνὴ νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της τὸν ἄνδρα ἐξουσιαστήν», τονίζει ὅτι «οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός ἐν Κυρίῳ». Ὁπωσδήποτε, ἀκόμη καὶ στὴν ἐποχή μας, ὑπάρχουν μελετηταὶ τῆς Βίβλου, οἱ ὁποῖοι δέχονται τὸ γράμμα τοῦ Παύλου καὶ δὲν ἀναζητοῦν ἄλλες υποκρυπτόμενες ἐννοίες.

Ἡ Ἑλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ δὲν συνεμερίζετο τὴν κατὰ λέξιν ἀποδοχὴ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἀποστόλου, τὸν ὁποῖον ἐπίστευε ὡς Μύστην. Στὴν «Ἀποκαλυπτομένην Ἰσίδα» ἀνεφέρετο στὸ τρίτο κεφάλαιο τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς ὅπου (9-10) ἔλεγε: «Θεὸς γάρ ἐσμεν συνεργοὶ Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσιν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα».

Ἡ ἔκφρασις αὐτὴ — ἀρχιτέκτων — χρησιμοποιουμένη παρὰ μόνον στὴν Βίβλο καὶ μόνον ἀπὸ τὸν Παῦλο, δύναται νὰ θεωρηθῇ — γράφει ἡ Μπλαβάτσκυ — ὡς ὀλόκληρη ἀποκάλυψις.

Στὰ ἀρχαῖα Μυστήρια, τὸ τρίτον μέρος τῶν ἱερῶν τελετουργιῶν ἐκαλεῖτο Ἐποπτεία, ἡ ἀποκάλυψις, εἰσδοχὴ ἐν τῷ τῶν μυστικῶν. Στὴν οὐσία σημαίνει τὸ ὑψιστον στάδιον τῆς διοράσεως — τὸ θεῖον. Ἀλλὰ ἡ κυριολεκτικὴ σημασία τῆς λέξεως εἶναι ὑπερόρασις ἐκ τοῦ ὀπτομαί = βλέπω ἐμαυτόν. Ἡ λέξις Ἐποπτεία εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς προθέσεως ἐπὶ καὶ ὀπτομαί = βλέπω, παρατηρῶ, ἐπιβλέπω, ἐπιθεωρῶ — τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸν ἀρχιτέκτονα. Ἐξ αὐτοῦ προῆλθε ὁ τίτλος τοῦ Διδασκάλου - Τέκτονος στὸν Τεκτονισμό, μὲ τὴν ἐννοια πού εἶχε στὰ Μυστήρια. Καὶ στὴν Σανσκριτικὴ ἡ ρίζα απ εἶχε τὴν ἴδια σημασίαν πρωταρχικῶς, ἀν καὶ σήμερα σημαίνει «ἐπιτυχάνω». Ἐπομένως, ὅταν ὁ Παῦλος τιτλοφορεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ «ἀρχιτέκτονα», χρησιμοποιεῖ μιὰ λέξιν κατ' ἐξοχὴν καμπάλιστική, θεουργική, τεκτονική, λέξιν πού κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἀποστόλων δὲν χρησιμοποιεῖ. Δηλώνει ἔτσι τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὡς Μύστην, ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ διδάσκῃ ἄλλους».

Σὲ ἄλλα σημεία τῆς «Μυστικῆς Διδασκαλίας», ἡ Μπλαβάτσκυ θεωρεῖ τὸν Παῦλο ὡς ἐξέχον μέλος τῆς ἀδελφότητος τῶν Διδασκάλων καὶ διατυπώνει τὴν ἀμφιβολίαν ἐὰν ἓνας Μεμνημένος θὰ ἠρνεῖτο σ' ἓνα σοβαρὰ ἐνδιαφερόμενο πρόσωπον τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ πνευματικὴ διδασχὴ σὲ μιὰ «ἐκκλησίαν» καὶ θὰ τοῦ ἔλεγε νὰ θέσῃ τίς ἐρωτήσεις στὸ σπίτι. Εἶναι ὅλοι οἱ «σύζυγοι» εἰδικὰ προικισμένοι, εἶναι ὅλοι ἀνώτεροι ἀπὸ

τις συζύγους των και είναι ὅλοι ικανοὶ νὰ διδάξουν τὴν ἀρχαία σοφία; — ἀσφαλῶς, ὕχι!

Ἀλλὰ ἐὰν ἡ σχετικὴ περικοπή διαβαστῇ: «Οἱ νεόφυτοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτως, οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐτοῖς λαλεῖν, ἐὰν δὲ θέλουνσι μαθεῖν τι, ἐν οἴκῳ ἃς ἐρωτήσωσι τὸν ἴδιον αὐτῶν διδάσκαλον ἢ κατηχητὴν», τότε ἡ φράσις ἀποκτᾷ διάφορον νόημα. Καὶ φαίνεται αὐτὸ μᾶλλον ἤτο. Δὲν θὰ παρέπεμπε ἓνας Μύστης στοὺς συζύγους, διότι δὲν εἶναι ὅλοι οἱ σύζυγοι προικισμένοι, μάλιστα εἰς ἀνώτερον βαθμὸν, μὲ γνώσεις ἀπὸ τοὺς συζύγους των, ὥστε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς διδασκάλους.

Μιὰ τέτοια ἐρμηνεία δίδεται σ' ἓνα βιβλίο ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἐπιστολαὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον», ὑπὸ ἀνωνύμου συγγραφέως, ἐμφανιζομένου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ὁμικρον», ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἀπηνθύνετο, πιθανῶς, σ' ἓναν κύκλο ἐνθουσιωδῶν ἐπιλέκτων καὶ ἐχρησιμοποιοῦσε συμβολικὴ ὀρολογία. Πρωτότυπον κείμενον δὲν ὑφίσταται. Μόνον ἀντίγραφα ἐκδόσεων μετα-Παυλιανῶν. Ὁ Παῦλος ἐγνώριζε ὅτι ὑπάρχουν ἀσκηταὶ καὶ βραδυπόροι, τρέχοντες καὶ τερματίζοντες, ὁπαδοὶ καὶ ἡγέται. Ὁ Παῦλος, ὡς ἀρχιτέκτων τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, εἶχε συγκεντρώσει γύρω του τοὺς Κλητοὺς, τοὺς ικανοὺς νὰ μελετήσουν τὴν μυστικὴ ἐπιστήμη. Ἡ σχολὴ του εἶχε διαβαθμίσεις. Ἀπὸ μιὰ ἀποψη, ἓνας Κλητὸς ἦταν μαθητής. Ἀπὸ ἄλλη ἀποψη, ἦταν ἡγέτης ἢ διδάσκαλος. Ἡ λέξις Ἐκκλησία

σήμερα σημαίνει Ναόν, τότε ἐσημαίνει σχολήν. Ἦταν φυσικὸ ὁ Παῦλος, στίς συναθροίσεις τῆς ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο σὲ νυκτερινὰς ὥρες, νὰ μὴ κρίνῃ σκόπιμον νὰ τίθενται ἐρωτήσεις ἀπὸ τοὺς ἔχοντας χαμηλότερον βαθμὸν καὶ γι' αὐτὸ τοὺς παρέπεμπε εἰς «τὴν κατ' οἶκον ἐκκλησίαν», στὸ φροντιστήριον δηλ. τῆς οἰκίας.

Στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Παύλου ὑπῆρχαν διάφοροι βαθμοὶ σπουδαστῶν ἀπὸ νεοφύτων ἕως φωτισμένων καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Παῦλος ἐχρησιμοποιοῦσε τὴν ἀρχαία μέθοδο διακρίσεως των. Γιὰ τὸν Πυθαγόρα ἔχει γραφῇ ὅτι ἔδιδε στὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι εἶχαν συνδεθῇ μὲ τοὺς Ἄνδρες (φωτισμένους ἢ ἡρώας), ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ μνήσεως των, ὀνόματα: Κόραι, Νύμφαι, Μητέρες (Διογ. Λαέρτ. 8, 11). Κατὰ τὸν Ὁμικρον, στὸ σύστημα τοῦ Παύλου, οἱ νεόφυτοι ἐκαλοῦντο Νύμφαι, ψυχὰι νεωστὶ νυμφευμέναι. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς λέξεως γυνὴ διὰ τῆς νύμφης στὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου δίδει νέον φῶς στὸ νόημα. Εἰδικῶς, ἡ παράγραφος τῆς Α' Κορινθ. ΙΔ' 34-35 θὰ διαβαζόταν ἔτσι: «Αἱ νύμφαι (αἱ νεωστὶ μεμνημέναι ψυχὰι) σιγάτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν. Εἰ δέ τις μαθεῖν τι θέλει, ἐν οἴκῳ ἐπερωτάτω τὸν πεφωτισμένον διδάσκαλον».

D.W.B.

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸν THE CANADIAN THEOSOPHIST, Σεπτ. — Ὀκτ. 1961)

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΘΡΥΛΟΙ

Γυρεύοντας την Θεομητέρα..

‘Υπὸ ΕΡΑΤΩΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Σ. ΜΕΛΛΟΥ

‘Ο Ναζωραῖος ἔκλεισε τὰ γαλάζια ὀλόφωτα μάτια του ἐπάνω στὸ Σταυρό, γιὰ τρεῖς μόνο μέρες...

‘Ο Θεὸς ποὺ ἐδίδασκε τὴν ‘Αγάπη, καὶ γι’ αὐτὴ ἄφησε τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του, ἔφυγε ἀπὸ τὴ γῆ.

‘Η Παναγία, ὀδυρόμενη, κλείσθηκε στὸ σπίτι της, ἀπαρηγόρητη γιὰ τὸν ἀδικο θάνατο τοῦ μοναχογιοῦ της.

Μὰ τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς ‘Ανάστασης ἔγινε καὶ ἐπιβεβαίωσε τὴν θεία μορφὴ του.

‘Εκατοντάδες ἄνθρωποι, ἀπὸ ὅλα τὰ τότε γνωστὰ μέρη τοῦ κόσμου, πίστεψαν τὴ δύναμή του. ‘Η ἐμφάνισίς του στὶς τρεῖς Μαρίες, στοὺς μαθητὰς Του, μὰ καὶ στὸν ἀπιστο Θωμᾶ, ἔδωσε τὸ θάρρος στοὺς πιστοὺς νὰ διδάξουν τὴν ὑπαρξὴ στοὺς οὐρανοὺς, τὴν ὑπαρξὴ Του στὴν πονεμένη τους ψυχὴ...

Δὲν ἄργησε στῶν Χριστιανῶν τίς ψυχὲς νὰ ἀγγίζουν τὰ λευκὰ φτερά οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ πίκρα γιὰ τὸν χαμό Του μὲ τὴν ‘Ανάστασή Του ἔχυσε στὶς μορφές των μιὰ γλυκύτητα, ποὺ καμμιά ἄλλη φορὰ, σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου, δὲν παρατηρήθηκε, ποὺ μιλώντας γιὰ τὸν Σωτῆρα ὅτι τοὺς περιμένει στὴν ἀγκαλιὰ Του, τυλίγοντάι θαρρεῖς σ’ ἓνα ἐξωγήινο φῶς...

‘Οσοι δὲν τὸν εἶχανε συναντήσει, ξεκινοῦσαν νὰ συναντήσουν τοὺς πανευτυχεῖς συνανθρώπους ποὺ ἔζησαν κάποτε μαζί Του...

‘Η ἴδια αὐτὴ πίστη ἔγινε λαύρα ποὺ κατέκαιγε τὴν ψυχὴ τοῦ Λουκά καὶ τὸν ὠδήγησε στὴν Τιθεριάδα, νὰ δοῇ τοὺς ψαράδες καὶ νὰ ἀκούσῃ ὅσα περισσότερο μπορούσε ἀπὸ τοὺς ἄπλοους ἐκείνους ἀνθρώπους, ποὺ κλείσαν ὀλόκληρη στὴ ψυχὴ τους τὴν ἁγία Μορφὴ, τὴν ζωὴ καὶ

τὰ διδάγματά Του... Καὶ ὅταν μάζεψε πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὸ Εὐαγγέλιό του, ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ, μιὰ νέα φλόγα ἀναψε στὴν ψυχὴ καὶ μιὰ κρυφὴ αὔρα πελάγιζε ἀσίγαστα τοὺς στοχασμοὺς Του, ποὺ δὲν ἄργησε νὰ ὀδηγήσουν τὰ δῆμά του πρὸς τὴν Ναζαρέτ, γιὰ νὰ συναντήσῃ τὴν Παρθένα Μαρία, τὴν Κεχαριτωμένη Θεομήτορα, ποὺ ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νὰ γεννήσῃ τὸν Μοναχογιό Του...

‘Ηθελε νὰ γνωρίσῃ τὴν Θεοτόκην, τὴν ‘Αμόλυντη, ποὺ χόρεψε στὰ ἅγια γόνατά της, ἐνανούρισε, σὰν ὄλες τίς μάνες τοῦ κόσμου, τὸ παιδί της καὶ ἄκουσε τὰ πρῶτα Του λογάκια ποὺ τῆς ἔδωσαν μεγάλη εὐτυχία. ‘Η καρδιά της πετάρισε πολλὲς φορὲς ἀργότερα, βλέποντας τὴν ὑπεροχὴ του σὲ κάθε ζήτημα τῆς διανοίας Του, ξαφνιασμένη τὸν κοίταζε μὲ θαυμασμό, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τίς σοφές Του ἐρωτήσεις.

Δὲν ἄργησε ἡ Παναγία, μὲ τὸ πιὸ γλυκὸ ὄνομα ἀπὸ τὰ τόσα πολλὰ, ποὺ οἱ ‘Ελληνες τῆς ἔδωσαν, νὰ ὀδηγήσῃ τὸν μικρὸ ‘Ιησοῦ στοὺς σοφοὺς δασκάλους, ποὺ σὲ λίγο τὸ ἅγιο παιδί τοὺς δίδασκε...

Πέρασαν λίγα χρόνια... καὶ ἡ Χρυσὴ Λυχνία, ἡ Πηγὴ ‘Ελέους, ζοῦσε μὲ τὴν λαχτάρα τῆς Μάνας στὴν ψυχὴ, κάτι τῆς ἔτρωγε τὴν ψυχὴ, ὅτι γρήγορα θὰ χάσῃ τὸ πολυαγαπημένο της παιδί...

Τὸ παιδί μεγάλωσε, ἔγινε Διδάσκαλος τῆς ‘Αγάπης.

‘Απὸ μακριὰ βαδίζοντας ὁ Λουκάς εἶδε τὴ Ναζαρέτ μὲ τοὺς λόφους καὶ τὰ σπίτια, ποὺ τὰ χρύσιζε ὁ ὀλόλαμπρος ἥλιος, καὶ τοῦ πύρρωνε τὸ κεφάλι, ὅπως ἐκατηφόριζε στὴν κοιλάδα τὴ σπαρμένη ἀπὸ κατάμαυρα κοτρώνια. Εἶδε ἀδυνατι-

σμένα πρόβατα νά ζητοῦν χορτάρι πού τῶχαν ξεράνει οἱ καφερές ἡλιαχτίδες. Στό δύσκολο δρόμο του κάθε τόσο συναντοῦσε διδλκικές μορφές τῶν τσοπάνηδων, πού προφυλαγόταν ἀπό τὸν ἥλιο στὴν σκιά κάποιου βράχου.

‘Ο Λουκάς τοὺς χαιρετοῦσε, ἐνὼ σκεπτόταν: «Ίσως αὐτοὶ οἱ βοσκοὶ νά γνῶρισαν τὴν Ἀγάπη Του, ἴσως τοὺς εὐλόγησε, ἴσως ἀκόμη νῆτανε παιδικοὶ του φίλοι... Πόσο ὑπερήφανοι πρέπει νά αἰσθάνονται!».

Ἡ παράξενη κοιλάδα τελείωσε... μὰ ὁ Λουκάς ἔφθασε καὶ πάλι σὲ κάποιο λόφο, πάλι σκαρφάλωσε, ὅπως τοῦ εἶπαν οἱ βοσκοί, γιὰ νά φθάσῃ στὴ Ναζαρέτ... Τώρα τὸν ξάφνιασε ἓνα παράξενο δράμα! Μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Ἐυαγγελιστοῦ Λουκά στέκονταν ἡ πιὸ πονεμένη μάνα δλων τῶν ἀνθρώπων, βουτηγμένη στὸ μεγάλο της πόνο, ἡ Μάνα πού ἀκολούθησε στὸν τραγικὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ τὸ μονάκριβο παιδί της, πού τὸ εἶδε ἐξασθενημένο ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν κατοποίηση τῶσων ἡμερῶν, νά πέφτῃ κάτω καὶ οἱ σταγόνες ἀπὸ τὸ ἅγιό Του αἷμα, πού τοῦκαμαν τὰ ἀγκάθια ἀπὸ τὸ στεφάνι, νά στάζουν στὸ χλῶμό Του πρόσωπο καὶ μετὰ νά θάφουνε τὴ γῆ... Εἶδε νά τοῦ μπηγουν τὰ καρφιά στὸ Θεῖο Του σῶμα, εἶδε τὴ Σταύρωση, καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ θανάτου... Καὶ ὅμως πόσο μεγάλη ὑπομονὴ ἔκανε, γιὰ νά διδάξῃ τὸ θάρρος, τὴν ὑπομονή, σὲ ὅλες τὶς ἄμοιρες μάνες, ὅταν ὁ Χάρος παίρνει τὸ παιδί τους. Τὸ δράμα χάθηκε... μὰ ἡ σκέψις του ἦταν κοντὰ στὴ Μάνα τοῦ Ἰησοῦ.

‘Ο δρόμος κάτω ἀπὸ τὸν τόσο καπτὸ ἥλιο τοῦ θάραινε τὰ πόδια, ὁ ἰδρώτας ποτάμιζε στὰ βλεφάρια, καὶ τοῦκλειναν τὰ πονεμένα μάτια, στὸ πρόσωπο, στὸ σῶμα...

Σύννεφα ἄσπρης σκόνης τῆς ἐρήμου τὸν ἀκολουθοῦσαν, τὸν ἔπνιγαν καὶ ἓνας ἀδιάκοπος δῆχας τοῦ ξέσχιζε τὰ πνευμόνια... μὰ ἔπρεπε νά συναντήσῃ τὴ Θεοτόκο, νά πέσῃ νά προσκυνήσῃ καὶ νά φιλήσῃ τὰ πόδια Της...

Ἐπὶ τέλους, τὸ μαρτύριο τοῦ δρόμου τελείωσε, μὲ ξαλαφρωμένη τὴν καρδιά, εὐτυχισμένος ὅσο ποτὲ βρέθηκε σὲ ἓνα δρομάκι... Εἶδε μερικά παιδιά νά κάθονται στὴν ἄκρη, στὸ πεζούλι τοῦ δρόμου, πού οὔτε μιλοῦσαν, μὰ οὔτε σὰν παιδιά ἔπαιζαν... Προχώρησε σὲ πολλὰ δρομάκια. Παντοῦ θλίψις καὶ σιωπὴ συναντοῦσε.

Τί δὲ συμβαίνει ἐδῶ καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ὀμιλοῦν, σκεπτόταν. Μετὰ, βρέθηκε σὲ μιὰ πλατεῖα ποῦχε ἓνα πηγάδι. Πρόσεξε μερικὲς ὁμορφες γυναῖκες πού γέμιζαν τὰ σταμνιά τους νερό, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς ὅχι - δὲν φλυαροῦσαν, ὅπως πάντοτε συμβαίνει, ὅταν συναντοῦν τὶς φίλες στὸ πηγάδι, ἀλλὰ οὔτε λέξι δὲν ἄκουσε.

Περίεργη πόλη σκέφτηκε καὶ πάλι ὁ Λουκάς. Οὔτε μεγάλα ὠραῖα σπίτια ὑπάρχουν, οὔτε κῆποι μὲ συντριβάνια, μόνο τὴν θλίψις συναντᾷς. Προχώρησε ἀκόμη καὶ τότε βρέθηκε μπροστὰ σὲ μερικὲς πέτρινες καλύβες, μὲ στενὲς λουρίδες χρωμάτων, μὲ λίγα λαχανικά ἢ κάποιο ἀμπελάκι. Ἰσως ὅλη αὕτὴ ἡ φτώχεια δίνει τόση θλίψις, ἢ κάτι ἄλλο πολὺ μεγάλο πάγωσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ σὰν ἄψυχα ἀγάλματα περφέρονται στὴν πόλη αὕτη.

Σὲ κάποιο ἄλλο πηγάδι ὁ Λουκάς πλῦθηκε, ἤπιε δροσερὸ νερό, κάνοντας τὶς χούφτες του κοῦπες, πού μιὰ γυναῖκα τοῦ γέμισε μὲ νερό. ‘Ο Λουκάς ρώτησε τὴν εὐγενικὰ γυναῖκα ἂν μπορῇ, νά τοῦ δείξῃ τὸ σπίτι τῆς Μαρίας, τῆς πιὸ θλιμμένης Μάνας.

Ἐκεῖνες κυττάχτηκαν παράξενα μεταξὺ τους. Χωρὶς νά τοῦ πῇ οὔτε μιὰ λέξις, τοῦ ἔδειξε ἓνα δρομάκι πιὸ φτωχὸ ἀπὸ ὅλα τὰ δρομάκια, ὅπου περιπλανήθηκε τόσες ὥρες... μὰ καὶ ἐδῶ κυριαρχοῦσε ἡ ἀπόλυτη σιωπὴ, οὔτε ψυχὴ ζωντανὴ κυκλοφοροῦσε... μόνο ἓνα ἄρωμα λουλουδιῶν ἀνάβλυζε ἀπὸ παντοῦ χωρὶς νά βλεπῇ τίποτε, τὸν μεθοῦσε αὕτὴ ἡ παράξενη μυρωδιά... καὶ ὅσο προχωροῦσε πρὸς τὸ θάθος τοῦ δρόμου ἓνας γαλάζιος καπνὸς ἀπὸ λιθάνι τὸν τύλιγε καὶ ἓνα νανούρι-

σμα ἔφθανε κοντά του... Τάχασε ὁ Λουκάς... σάν νά θρискόταν κά-που ἄλλου, ἐκτός τόπου καί χρόνου, ἀποφάσισε ἐπιτέλους, νά σκύψῃ σ' ἕνα μισάνοιχτο παράθυρο καί **φώναξε, μὰ ὅστε** καί τώρα πῆρε ἀπάντησιν, μπῆκε μέσα στήν αὐλή, κατέβηκε μερικῆς σκάλες καί τότε διέ-**κρινε ἕνα ὑπόγειο** καί ἕνα μικροπήγαδο στή μέση, ὁλόγυρα μερικά δοχεῖα, καί μιὰ πυροστιά. Ξαναφώ-**ναξε** καί τότε ἄκουσε μερικά ἑλαφρά **θήματα** καί εἶδε μιὰ γυναῖκα πού τόν κύτταξε ἀμίλητη.

«Καλή μου κυροῦλα, εἶμαι ξένος, ἔρχομαι ἀπό πολύ μακριά γιά νά **γνωρίσω καί νά μιλήσω** μέ τήν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ».

«Ξένη μου, ἀκούσθηκε ἡ σιγανή φωνή, ἦρθες πολύ ἄργά, ἡ Μαρία κοιμάται... "Ἄν ὅμως θέλεις νά μὴ πᾶνε οἱ κόποι σου χαμένοι, ξεκίνησε γρήγορα, ὅσο σου ἐπιτρέπουν τὰ κουρασμένα σου πόδια, ἂν μπορῇς τρέξε γρήγορα... Ἰσως τὴν προλάβῃς σὸ δρόμο πού ὁδηγεῖ **στὴ Γεθσημανή**».

Καί ὁ θρῦλος λέγει, σύμφωνα μέ κάποιο χειρόγραφο πού βρέθηκε στήν Παναγία τῶν Βλαχερνῶν τῆς **Κωνσταντινουπόλεως**: «Ὅταν ἡ Παναγία κοιμήθηκε ἐν Κυρίῳ, ἡ μορφή της, ἡ τόσο ἀκτινοδόλος, περιεβλήθη ἀπὸ καινούργια καί οὐράνια ὁμορφιά καί τὸ σῶμα της ἀνέδωσε γλυκύτατη εὐωδία. Τὸ Παρθένο τῆς λείψανο ἀπετέθη μέσα σὲ κέδρινο φέρετρο, τὸ ὁποῖο οἱ γυναῖκες τῆς Ἰουδαίας ἐστόλισαν μέ ἄνθη καί φύλλα. Οἱ Ἀπόστολοι μετέφεραν τὸ λείψανο κρατώντας τὸ ψηλά, στοὺς ὤμους τους, μέχρι τὴ Γεθσημανή, ὅπου ἦταν ὁ τάφος».

Κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων μπροστὰ ἐβάδιζαν οἱ μουσικῆς μέ αὐλοὺς καί φόρμιγγες καί γυναῖκες μοιρολογίστριες. «Ὅταν δὲ τὸ σῶμα τῆς Μαρίας ἐτάφη, οἱ παρευρισκόμενοι **ξέσπασαν σὲ λυγμούς**».

Τὸ πνευματικὸ στολίδι τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ἔχει ἐμπνεύσει τόσους μεγάλους καλλιτέχνες, λογοτέχνες καί μουσουργούς, ἡ Πονεμένη **Μάνα**, ἡ παρηγορήτρα πού θαυ-

μάζουμε καί ζητᾶμε τὴ βοήθεια καί τὴν προστασία Τῆς στὶς πιὸ δύσκολες στιγμές, δὲν ὑπῆρχε πιά.

Κύτταζαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ γοητευμένοι, τὰ μακροδάχτυλα ὁμορφα χέρια Τῆς καί ζυπνοῦσαν σὸ μαλὸ τοὺς πόσο εὐτυχισμένη ἦταν **ἡ ζωὴ τῆς μάνας**, ὅταν ἐνανούριζε σὰν ὅλες τίς μάνες τῆς γῆς τὸ Θεῖο παιδί Τῆς. Τότε πού ἦταν μό-**νο δικό Τῆς**. Μὰ μήπως δὲν ἦταν πάντοτε ἡ πολυαγαπημένη Του σκέψις, μήπως λίγο πρὶν τοῦ θανάτου Του δὲν εἶπε στὸν Ἰωάννη «Ἰδοὺ ἡ **μήτηρ σου**» καί σὲ Ἐκείνη «Ἰδοὺ ὁ **υἱός σου**»; Ἡ πονεμένη Θεοτόκος δὲν ὑπῆρχε πιά. Μὲ τὸ θεϊκὸ χαμόγελο πέταξε ἡ αἷλη ψυχὴ Τῆς στὸν οὐρανό. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κα-**θισμένοι κοντὰ** τῆς ζητοῦσαν βοήθεια, καί τὴν προστασία ἀπὸ τὴν **Παρηγορήτρα**.

Εἶχανε περάσει τρεῖς μέρες ὅταν ἔφθασε ὁ Λουκάς στήν Γεθσημανή... Εὐτυχῶς ὅμως γι' αὐτόν, ἀφοῦ τὴν **ἔβασαν οἱ Ἀπόστολοι**, δὲν τοὺς ἄφνην **ἡ καρδιά** τους νά φύγουν ἀπὸ κοντὰ Τῆς, ἀπὸ τὸ ἅγιο μέρος πού δέχθηκε τὸ λείψανο τῆς Ἀειμακά-**ριστης καί Πολυαγαπημένης μάνας** τοῦ Διδασκάλου.

Καί ὅμως κάποτε ἔπρεπε νά τὴν ἀποχωριστοῦν, ἡ ζωὴ ἐπέβαλλε τὴν ἐπιστροφή κοντὰ στὶς ἐργασίες τους.

Βουτηγμένοι στὸν ἄφατο πόνο τους, ἐτοιμάζονταν νά φύγουν. Τότε **ἔφθασε ὁ Λουκάς** κλαίγοντας ἀ-**παρηγόρητα**, ρώτησε τοὺς ἀγωνιστοὺς εἰς αὐτόν μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ.

«Πῆτε μου ἄγνοί μου ἄνθρωποι, εἶναι ἀλήθεια, πῶς πέθανε ἡ μητέρα **Μαρία, ἡ Μητέρα ὅλων μας**;»

Χωρὶς καμμιὰ κουβέντα, μέ τὸ πένθος τῆς ψυχῆς, μέ τὸ πένθος σὸ πρόσωπο, τοῦ ἔδειξαν τὸν τάφο τῆς Θεομήτορος, χωρὶς νά γνωρίζη κα-**νεὶς τὸν παρᾶξενό** τοῦτο ξένο. Μὲ ἀναφυλλητὰ ὁ Λουκάς στάθηκε ἀδύ-**νατο νά πιστέψῃ τὴν ἀνείπωτη συμφορὰ**. Πῶς μπορεῖ νά πεθάνῃ ἡ μάνα πού γέννησε τὸν Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος; Πῶς μπορεῖ νὰ κλεί-**σαν τὰ μάτια**, πού σάν ἀστέρια ἔρ-

ριξαν τὸ ἄσβεστο φῶς στὴ γῆ; Ὁχι, ποτὲ δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ πιστέψω τὸν θάνατό, τῆς ἀθάνατης Βακτηρίας τυφλῶν...

Ἀλλά, μακρινὲ ξένε, τί μποροῦμε νὰ κάνουμε γιὰ νὰ πιστέψης τὸν πόνο μας;».

Νὰ ἀνοίξετε τώρα τὸν τάφο τῆς Θεομήτορος... Καὶ ἂν πραγματικὰ δὲν ζῇ, νὰ τῆς προσφέρω σὰν λιθανωτὸ ἀπὸ τὶς ἀστείρευτες θρύσες τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ματιῶν μου τὰ δάκρυα...

Οἱ Ἀπόστολοι γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν ἕναν ἀκόμη ἀκόλουθο τῆς Δι-

δασκαλίας τοῦ ἀγαπημένου τους Διδασκάλου, σήκωσαν τὴν μαρμάρινη ταφόπετρα ποὺ σκέπαζε τὸ ἀχραντὸ Της σῶμα. Ὁ Τάφος ἦταν ἀδειος.

Μὲ δάκρυα χαρᾶς ξεκίνησαν εὐτυχισμένοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ εὐχαριστῶντας τὸν Λουκά, ποὺ ἐξαιτίας τῆς ἐπιμονῆς του, εἶδαν ὅτι ἡ Παναγία, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀνελήφθη ὅπως ὁ Ἰησοῦς.

Αἰῶνες ἀπὸ τότε σμῆνη ἀγγέλων τριγυρνοῦν τὴν Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν, τὴν Παρηγορήτρα κάθε πονεμένου Χριστιανοῦ.

Η ΑΤΡΑΠΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΥ

Περιγράφεται στὸ ὁμώνυμο βιβλίο τῶν Ἀ ν ν ι Μ π έ ζ α ν τ — Τ σ ἄ ρ λ ς Λ ε ν τ μ π ῆ τ ε ρ .

Τέσσαρες εἶναι αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν Ἀτραπὸν ἰδιότητες:

Ἡ Δ ι ἄ κ ρ ι σ ι ς (μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ μὴ πραγματικοῦ).

Ἡ ἄ π ό σ π α σ ι ς (ἀπὸ τὶς πνευματικῶς ἀσήμαντες ἐπιθυμίες).

Ἡ κ α λ ῆ δ ι α γ ω γ ῆ (Κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Νοῦ καὶ τῆς Πράξεως, Ἀνοχή, Εὐδιαθεσία, ἐνιαῖα πρὸς τὸν σκοπὸν κατεύθυνσις, ἐμπιστοσύνη).

Ἡ Ἀ γ ἄ π η (ὄχι τόσον ἐπιθυμία, ὅσον θέλησις καὶ ἀποφασιστικότης).

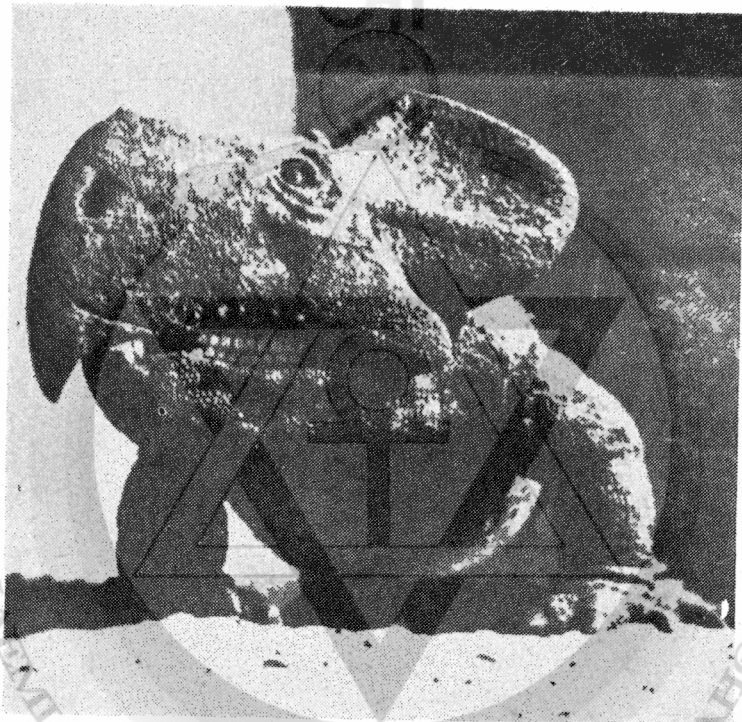

Σ υ ν α ρ π α σ τ ι κ ο ἰ φ ι λ ο σ ο φ ι κ ο ἰ δ ι α λ ο γ ο ἰ

400 σελίδες, 150 δρχ. Κυκλοφορεῖ μέσω τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

ΕΤΗΣΙΟΝ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΗΜΕΡΑ
ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Δεινόσαυρος ο χορτοφάγος

Παρά την τρομερή θέα του, αυτός ο δεινόσαυρος είναι — ήταν δηλ. στην εποχή του — τελείως ακίνδυνος, διότι δεν τρώγει παρά χορταράκια! Το επιστημονικό του όνομα είναι πρωτοκεράτωψ. Ή φωτογραφία του προέρχεται από το Ίνστιτούτον Παλαιοντολογίας της Πολωνίας.

Π ρ ο σ ε υ χ ῆ

Θεέ,

Εἰσάκουσε τὴν ταπεινὴ μας προσευχὴ
Γιὰ τοὺς καϋμένους φίλους μας — τὰ Ζῶα,
ποὺ πάσχουν,
ποὺ τὰ λειώνουν στὴ δουλειά,
ποὺ τ' ἀφήνουν νηστικά,
ποὺ τὰ μεταχειρίζονται σκληρά,
γιὰ ὅλα τὰ καϋμένα πλάσματα,
ποὺ τὰ κρατοῦν αἰχμάλωτα μέσα σὲ σιδερένια φράγματα,
ποὺ ἐπάνω τους ματώνουν τὰ κορμιά τους,
μάταια, γυρεύοντας νὰ φύγουν,

γιὰ τὰ κυνηγημένα, τὰ χαμένα, τὰ ἐγκαταλελειμένα,
τὰ τρομοκρατημένα, τ' ἀφημένα στὴν τρομερὴ πεῖνα,
κι' ἀκόμα γιὰ τὰ Ζῶα ποὺ θανατώνονται ἀλύπητα.

Γι' αὐτὰ ἐκλιπαροῦμε τὴν Εὐσπλαχνία Σου καὶ τὴ Συμπόνοια
Σου, Θεέ.

Γι' αὐτοὺς, ποῦναι ἀφέντες τους, ζητοῦμε νὰ ἐμπνεύσης
Αἰσθήματα συμπόνοιας,
Χέρι μαλακὸ καὶ
Λόγια γλυκὰ καὶ στοργικά.

Κάνε καὶ ἡμᾶς ἀληθινούς φίλους τῶν Ζώων,
νὰ γίνωμε κι' ἐμεῖς φιλεύσπλαγχοι,
γιὰ τὴν Ἀγάπη τοῦ Υἱοῦ Σου,
τὴν τρυφερὴ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου μας.

Ἀμήν

«ΣΤΕΓΗ ΖΩΩΝ»

ΑΓ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΑΣΣΙΖΗΣ

Παξὼν 13 (812) Ἀθήναι

‘Ο γάτος του Κουτούζη στον πίνακα «Γέννησις τῆς Θεοτόκου»
τοῦ Νικολάου Δαξαρά (Μουσείον Ζακύνθου).

‘Η γάτα τοῦ Κουτούζη ποῦ μπῆκε στὴν ἀγιογραφία

‘Η γάτα τοῦ Νικολοῦ Κουτούζη ἔχει τὸ μερίδιό της στὴν μυθιστορηματικὴ βιογραφία τοῦ ξακουστοῦ ἐκείνου ἱερωμένου καὶ ζωγράφου, ποὺ ἐδημοσίευσε τελευταῖα ὁ Ντίνος ὁ Κονόμης.

«Ἐμενε (ἀπὸ μικρὸ παιδί) ὅλες τὶς ἐλεύθερες ὥρες του στὸ σπίτι, παίζοντας μ’ ἓνα πελώριο γάτο. Ἦτανε ἴσως ὁ γάτος αὐτός, ὁ μοναδικὸς σύντροφος καὶ φίλος τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Ὁ γάτος ποὺ τὸν εἶχε φέρει ὁ πατέρας του, πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια, σ’ ἓν ἀπὸ τὰ μακρινὰ ταξίδια σὰν ἔμπορος καὶ πλοίαρχος, ἀκολουθοῦσε τὸν Νικολὸ παντοῦ καὶ δὲν ἔκανε ρούπι ἀπὸ κοντά του. Ὁ Νικολὸς ἀναστήθηκε σ’ ἓνα σπίτι κο-

ρετάδικο (Σημ. μὲ κορέτα, σημάδια πένθους), μὲ βογγητὰ καὶ ὀρηγνούς τῆς δύστηνης μητέρας του. Ὁ ἀκούραστος πατέρας του θαλασσοπνιγότανε μιὰν ὀλόκληρη ζωὴ γιὰ νὰ φέρῃ παιδιὰ στὸν κόσμο, ποὺ τοῦ θέριζε ἀδιάκοπα τὸ δρεπάνι τοῦ Χάρου! Ἡ μάνα τοῦ Νικολοῦ, πελυπικραμένη ἀπὸ τὸν χαμὸ τῶν ἐφτά παιδιῶν της, ἀρρώστησε μὲ μιὰν ἀνίατη καρδιοπάθεια. Ἔτσι ὁ γάτος ὑπῆρξε ἡ μόνη καταφυγὴ τοῦ μικροῦ Νικολοῦ γιὰ παιγνίδι καὶ χαρά!... Κάποτε ὅμως ἓνας μόρτης ἐχτύπησε μὲ μιὰ πέτρα τὸν γάτο καὶ τοῦσπασε τὸ κεφάλι! Ὁ Νικολὸς ἔκλαψε πολὺ κι’ ἀναστατώθηκε. Ὁ γάτος, ὥστόσο, γλύτωσε καὶ τὸ παιδί, ἀπὸ

ετότες, τότε κρατούσε δεμένονε ἀπὸ τὸ λαιμό, μ' ἓνα γαῖτάνι, ὅταν ἔβγαине μαζί του στίς ροῦγες! (σελ. 32)

Ἦταν ὁ Τζιτζίκος. Κάποτε ἡ μητέρα τοῦ Νικολοῦ Κουτούζη τοῦ διηγόταν ἀδικίες, πού εἶχανε κάμει στὸν πατέρα του:

—Θέλω νὰ μοῦ πῆς, μάνα, τὰ ὀνόματα ἐκείνωνε τῶν κερατάδωνε, πὺ ἀδικήσανε τὸν πατέρα μου!

—Πρὸς τί, παιδί μου; Ὁ κόσμος εἶναι γιομάτος ἀπὸ ἀδικούς καὶ ἀλήττουρους, πὺ σφάζουνε μὲ τὸ μπαμπάκι! Ἐγὼ, παιδί μου, δὲν ἔμαθα γράμματα καὶ δὲν ξέρω νὰ βάλω οὔτε τὴν ὑπογραφή μου. Ἡ ζωὴ ὅμως μ' ἔμαθε πολλά: Ὁ κόσμος εἶναι ἀδικος καὶ κακός! Μαὸς οἱ ἀλιτσοῦρινοι!

—Γιὰ εὐτοῦνο κι ἐγὼ, μάνα, κάδουμαι στὸ σπίτι μου καὶ πιτουράρω παίζοντας μὲ τὸν Τζιτζίκο!

Ἄκουσε τ' ὄνομά του ὁ γάτος κι ἐσαρτάρισε ἀμέσως στὰ γόνατα τοῦ Νικολοῦ! (σελ. 33)

Ὁ Νικολὸς Κουτούζης περιγράφεται ἀπὸ τὸν Ἰάκωβο Πολυλά, μεταφέροντα ἀφήγηση τοῦ Σολωμοῦ, ὡς πικρόχολος καὶ ἀθυρόστομος στὰ σατιρικά του ποιήματα, καθὼς καὶ τὶς κουθέντες του. «Τὸν ἔχθρεψαν μὲ πολλούς, ὅθεν αὐτὸς ἔλεγεν ὅτι μόνος του φίλος καὶ σύντροφος ἦταν ἡ γάτα του». Ἡ ἀγαπημένη γάτα μονάχη ἐγλύτωνε ἀπὸ τὴν μανία τῆς διακωμώδησης καὶ τοῦ διασυρμοῦ τῶν πάντων.

«Μὲ δύο σύνεργα στὸ χέρι, τὸ πινέλο καὶ τὴν πέννα, ἔκαμε (ὁ Κουτούζης) τὴ ζωὴ του — ἔγραψε ἡ Θάλεια Κολυβά (σελ. 161) — καὶ τὴν ἱστορία του. Βουτώντας τὸ πινέλο στὰ χρώματα ζωγράφιζε

Παναγίες, ἀγγέλους, Χριστοὺς καὶ ἁγίους, καὶ βουτώντας τὴν πέννα στὸ μελάνι σατίριζε ἀλύπητα τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα. Σὰν τοὺς προφῆτες τῆς Βίβλου ἔρριχνε τοὺς κεραυνούς του στὸ πρόσωπο τῆς κοινωνίας. Δὲν ἄφησε τίποτε πὺ νὰ μὴ ρίξει ἀπάνου του τὰ φαρμακερά του βέλη: Ἀρχοντολόι, παπαδολόι, ἀστούς, νεόπλουτους, γυναῖκες ἢ ἄντρες, τοὺς πέραςσε ὅλους ἀπὸ τὴν ἀθυρόστομη γλῶσσα του. Ἡ μόνη ὑπαρξίς πὺ γλύτωνε ἀπ' τὴ μανία του ἦταν ἡ γάτα του!»

Ἡ ἀγαπημένη του ἐκείνη γάτα ἀπέβίωσε σὲ μιὰ ἀπουσία του στὴν Κέρκυρα.

Ἀναγκάσθηκε ἡ σόρα Μαρούλα νὰ τοῦ πῇ τὴν ἀλήθεια.

—Ἐφόφησε, παιδί μου, ὅταν ἤσουνα στσοῦ Κορφοῦς.

Ὁ Νικολὸς ἔμεινε ἄλαλος σὰ σενσάδος (Σημ. τρελλός).

—Ἐφόφησε ὁ Τζιτζίκος; εἶπε μὲ φωνὴ σθεσμένη, δακρύζοντας.

—Τί νὰ γένῃ, παιδί μου! τοῦ ἀπάντησε ἡ μάνα του. Ἐκεῖο πεθαίνουνε ἀνθρώποι!...

Ὁ συγγενὴς του Καπετὰν Κωνσταντῆς Κουτούζης τοῦ ἔφερε μιὰ γάτα Περσική — τὴν ὀνόμασε Τζιτζίκα. Ἡ γατούλα ἐκείνη εἶχε μεγάλα μάτια «ἑτοιμα νὰ σοῦ μιλήσουνε». Κάτασπρη, μὲ σκούρα οὐρά. Μπρῆστα στὸ κεφάλι μαῦρο λεπτὸ τρίχωμα, σὰ μετὰξι, πὺ σχημάτιζε καπέτα!

Ὁ Νικολὸς ἦτανε ξετρελλαμένος μ' ἐκείνη τὴ γατούλα. Τὴν ἔπαιρνε μαζί του, ὅπου ἐπῆγαινε..., Αἰφνιδιάστηκε τὸ Τζάντε ἀπὸ τὸν παπα-δανδὴ καὶ τὴν Τζιτζίκα!... Οἱ γυναῖκες στίς τζελουτζίες

(Σημ. Ξύλινα δικτυωτά στα παράθυρα), οι άντρες στις πόρτες και τις παρεθύρες των μαγαζιών, οι περαστικοί στις ρούγες και στα καντούνια έχουνε σαστίσει με τὸ σπετάκουλο...

Ὁ Νικολὸς καὶ σὰν παπάς... ἐκδηλώνεται προκλητικὰ ἀπέναντι σὲ ὅλους. Φορεῖ κοντὸ μεταξωτὸ ράσο, κοκκινες μεταξωτὲς κάλτσες, ἀσημένιες πόρπες στὰ χαμηλὰ παπούτσια καὶ στραβὸ σκιαδίο.

—Ὁ πιτόρος ὁ Νικολὸς ντυμένος σὰ φλάρης, μ' ἓνα γατσούλι στὸν ὦμο!.. λένε οἱ Τζαντιώτες.

Ἡ Τζιτζίκα τὸν ἀκολουθεῖ, δεμένη ἀπὸ ἓνα κόκκινο μεταξωτὸ γορδόνι μὲ φούντες, πού κρατεῖ ὁ ἴδιος. Πολλὲς φορές ὅμως πηδάει στὸν ὦμο του ξαφνικὰ καὶ ἀπὸ κεῖ πάνω ἐρευνεῖ καὶ ἐκείνη προσεκτικὰ τὶς ρούγες!

—Ὡ ψυχὴ μου τζόγια πὺ ἐγίνηκε ὁ Νικολός!...

—Νὰ ἰδοῦμε τώρα πὺ ἐγίνηκε παπάς ἂν ἐβαλε μυαλό!...

Ζῇ ὀλομοναχος καὶ ἡ μόνη του συντροφιά εἶναι ἡ Τζιτζίκα πὺ τήνε περιφέρει παντοῦ. Εἶναι ἡ μοναδική του ἀγάπη καὶ τὸ σύμβολό του. Γράφει ὁ ἴδιος «εἰς ἑαυτὸν» παρωδώντας ἓνα ἐκκλησιαστικὸ μέλος.

Ὁ παπα - Κουτούζης, ὁ πιστὸς φύλαξ ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους τρανὸς ἐχθρός, οὗτος ἐν τῇ οἴκῳ ἐκ πόθου ἀνηκέστῳ τέρπετ' αἰὶ καὶ παίζει μετὰ τὰ γατάκι...

Τόνε μισοῦνε οἱ ἄρχοντες γιὰ τὴ φαρμακωμένη γλώσσα του.

—Ξέρετε, μωρές, ἀπαντάει, ποίους ἀγαπᾶνε οἱ ἀφεντάδες μας; Ἀγκρουματτήτε, μόμολοι. καὶ ἐτοῦτο ἐδῶ:

Τσοῦ κλέφτες καὶ ἱερόσυλους, ρουφιανοκερατάδες, εὐτούνους εἶναι πὺ ἀγαποῦν τοῦ τόπου οἱ ἀφεντάδες!

—Νὰ ἐγόλης, μωρέ, τὸ ράσο, γιὰτὶ δὲ σοῦ ἀμερτάρει μετὰ τὴ θρωμὸ-γλωσσα πὺ ἔχεις!... τοῦ φουγιάζουνε οἱ τόσοι ὀχτροὶ του.

Εἰκείνος μένει ἀδιάφορος σὲ ὅ,τι ἀκούει καὶ ἀπαντάει μόνον στὴ γάτα του!

—Εἶπες τιποτα, κυρά μου; Ἀπόψε σοῦχω τηγανητὸ μαριδάκι τοῦ Πελοῦζου!

—Ἀμε, μωρέ, νὰ κοιμηθῇς μετὰ τὴ γάτα σου, γατσουλομαχαρισμένε!...

—Κυρά μου, ἐσὺ μοσκοβολᾷς, καὶ εὐτούνοι θρωμᾶνε ὅσο ζοῦνε νεκρουλιάς!... (σελ. 72 - 73)

Τὸ 1796, γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Βενετία, ὁ Νικολὸς Κουτούζης ἐκρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του τὴν Τζιτζίκα. Ἡ γάτα εἶχε τώρα στὸ λαιμὸ μιὰ κόκκινη μεταξωτὴ κορδέλα δεμένη σὲ φιόγκο.

Ἄμα ἐβγήκε ὁ παπάς στὴ στεριά, ἡ γάτα ἦτανε ἀνεβασμένη στὸν ὦμο του καὶ ἀπὸ κεῖ πάνω ἐρευνοῦσε τοὺς γινώριμους τόπους.

—Καλῶς ὄρισες, δέσποτα!...

—Καλῶς σὰς ὀρήκα, μωρέ!...

—Μπαλούλα ἐγίνηκε ἡ γάτα σου, δέσποτα!

—Φτύστηνε, μωρέ, μὴ μοῦ τὴν ἀβασκάνης!...

—Καλῶς τὰ δεχτήκατε, τριταντίνο!... Ἀριθάρισε ἀπὸ τὴ Βενετία ὁ παπα - Κουτούζης μετὰ τὸ γατσούλι του!... (σελ. 99 - 100)

Ὁ Νικηλὸς Κουτούζης ἀποκορύφωσε τὴ λατρεία του στὸ γάτο, εἰσάγοντάς τον στὴν ἀγιογραφία. Στὸ νέο Μουσεῖο τῆς Ζακύνθου ὑπάρχει ἡ μεγάλη εἰκόνα τῆς «Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου» τοῦ Νικολάου Δοξαρά. Εἶχε σταλῆ γιὰ ἐπιδιόρθωση στὸ ἐργαστήριό τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης καὶ ἔτσι σώθηκε ἀπὸ τὴν σεισμοπυρκαϊὰ τοῦ Αὐγούστου 1953. Εἶναι σχήματος ὠοειδοῦς. Στὰ πόδια τῆς Θεοτόκου εἰκονίζονται τρία χοντρά σκαλοπάτια. Στὸ ἀρχικὸ σχέδιο ἦσαν κενά. Ὁ ζωγράφος αἰσθανότανε πὼς κάτι λείπει ἐκεῖ γιὰ νὰ «σπάσει» τὸ κενόν. Ὁ Κουτούζης τοῦ ἐπρότεινε νὰ παραστήσουνε μιὰ γυναίκα, ὡς ἀβάνια τῆς Παναγίας» καὶ πήρανε μοντέλο τὴν γυναίκα τοῦ Δοξαρά σινιέρα Χρυσούλα, ὅπως τὴν ἐπρόσεξαν ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα, κρατώντας ἕνα πανέρι στὰ χέρια. Δίπλα τῆς ἦταν ξαπλωμένος ὁ γάτος τοῦ Κουτούζη. Ὁ ζωγράφος εὐρῆκε τὴν ἰδέα περίφημη.

—Εὐτὺνὸν εἶναι! εἶπε ὁ καβαλιέρης. Μ' ἔσωσες, Νικολό!... Χρυσούλα, ἐτοιμάσου ἀμέσως νὰ πᾶμε στὸ ἐργαστήρι!... Πᾶρε μαζὶ σου καὶ τὸ μωρὸ στὸ πανέρι γιὰ νὰ ποζάρετε!...

—Θὰ πιτσιρᾶρω καὶ τὸ γάτο μου δίπλα στὴν ἀρχόντισσά σου, δάσκαλε! εἶπε ὁ Νικηλός.

Ὁ Δοξαράς ἐπέδανε χωρὶς νὰ προλάβῃ ν' ἀποτελειώσῃ ἕναν ἄλλον πίνακα, πράγμα πού ἔκαμε ὁ μαθητὴς του ὁ Κουτούζης. Ἦταν ἡ «Γέννησις τοῦ Χριστοῦ». Ἐδυμήθηκε ὁ Κουτούζης πὼς ὅταν ἐζοῦσε ὁ δάσκαλός του, ὁ μικρὸς γιὸς του ἔπαιζε μ' ἕνα μεγαλόσωμο γάτο καὶ μαζὶ ἐνεφανίζοντο σὲ μιὰ τρύπα τοῦ μουράγιου, σὰν ζων-

τανὸς πίνακας. Ἀντὶ μνημοσύνου στὸν δάσκαλό του ἐζωγράφησε τὸν μικρὸ Παναγιώτη Δοξαρά καὶ τὸ γάτο, προβάλλοντας ἀπὸ ἕνα φεγγίτη στρογγυλό. Ἡ χαριτωμένη σκηνὴ («ἔδενε» ἀπόλυτα στὸ σύνολο τοῦ πίνακα, μὲ τὴν ἀδῶα καὶ συμβολικὴ παρυσία τῶν δύο πλασμάτων, τοῦ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ζώου! Ὁ πίνακας τοποθετήθηκε σὲ λίγο στὴν οὐρανία τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῶν Ἑνῶν.

Τέλος, ὁ Κουτούζης ἐζωγράφησε τὴ γάτα του τὴν περσικὴ στὸν πίνακα τῆς «Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου», ὁ ὁποῖος σώζεται στὸ Μουσεῖο τῆς Ζακύνθου. Ὅπως ὁ Δοξαράς εἶχε ζωγραφίσει τὴν γυναίκα του στὸν ἄλλον πίνακα, ὁ Κουτούζης ἐζωγράφησε τὴν μητέρα του, μετὰ τὸν θάνατό της, εἰς μνημόσυνον δεξιὰ τῆς Παναγίας. Καὶ στὰ πόδια τῆς τὴν γάτα του!

Τὴν ἐλάτρευε τὴ μάνα του ὁ Κουτούζης. Ἐνα βραδάκι ἀπαντήθηκε σ' ἕνα καντούνι μὲ μία κομπανία πού ἐπήγαινε νὰ πῇ τὰ κάλαντα. Ἦταν ὁ γιὸς τῆς Πέτρα-νας μὲ τὴν παρέα του.

«Ἐβάλανε στὴ μέση τὸν παπᾶ μὲ τὴ γάτα του κι ἀρχινίσανε νὰ σονάrouνε μὲ τὰ μαντολίνα καὶ τίς κιθάρες. Ὅστερα ὁ γιὸς τῆς Πέτρα-νας, γνωστὸς τραγουδιστὴς καὶ αὐτοσχέδιος στιχοπλόκος, ἔψαλε τὰ κάλαντα:

Χρόνια πολλὰ καὶ τοῦ Παπᾶ,
νὰ τὰ χιλιοχρονίση,
κι' ὅπου πατήση καὶ σταθῇ
πέτρα νὰ μὴ ραῖσῃ!...
Νὰ ζήσῃ καὶ ἡ γάτα του
ἡ μοσκοβολισμένη,
ποῦναι πιτούρα μοναχὴ
καὶ κοσμοφημισμένη!...

Ὁ παπᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέ-

πη του ἑνα χρυσὸ τσεκίνι καὶ τῷ-
δωσε τοῦ γιου τῇ Πέτραινας λέ-
γοντας:

—Νὰ πιῇτε ἀπόψε, μωρὲς παι-
διά, ἕνα κρασί καὶ νὰ συχωρέσετε
τὴ μάνα μου!

Τὴν ἴδια στιγμή ἔφυγε σχεδὸν
τρέχοντας. Ἀντὶ νὰ περάσῃ ὅμως
ἀπὸ τὸν Πλατύφορο, μπῆκε στὸ
ἔρημο καὶ σκοτεινὸ καντούνι, γιὰ
νὰ μὴν τὸν ἰδῇ κανεὶς ποὺ ἔκλαι-
γε ὀλοένα μὲ λυγμούς. (σελ. 111).

Ἀπὸ τὸ Μουσεῖον Ζακύνθου: «Γέννησις τῆς Θεοτόκου»
τοῦ Νικολάου Κουτούζη (μὲ τὴν περσικὴ γάτα του).

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ι Η Σ Ο Υ Σ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; • Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ
ἀπόψεις, ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. • Ὁ Ἰησοῦς κατὰ
τὸν Ρενάν. • Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. • Ἡ διδασκα-
λία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Κοινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 60

Ίστορίες σκυλιών

Ο γνωστός συγγραφέας και δημοσιογράφος κ. Χρ. Ἀγγελομάτης, επιμελητής τῆς στήλης «Ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ὁ κόσμος» στὴν ἐφημερίδα «Μακεδονία», ἔχει δημοσιεύσει κατὰ καιροὺς ἀφηγήσεις ἀναφερόμενες στὰ θαυμαστά προτερήματα τῶν σκύλων. Μεταφέρουμε στὶς στήλες τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» μερικὰ ἀπὸ τὰ πλέον χαρακτηριστικά.

Ὁ σκύλος στὴν ἀρχαιότητα

Τέσσερες ἢ πέντε χιλιετηρίδες πρὸ Χριστοῦ. Δάση πυκνά ἐσκέπαζαν ἀκόμη τὴν ἀρχαία Σκυθία, ποὺ ὠνομάσθη ἀπ' τοὺς μαύρους «Ἡ γῆ ποὺ ἀνεδύθη ἀπὸ τὰ κύματα». Καὶ μέσα στὶς καταπράσινες ἀκτές, τὰ πολλὰ νερά καὶ τοὺς ἀκαλλιέργητους καὶ ἀπέραντους κάμπους, ἤγούοντο οἱ ἄγριες φωγὲς τῶν θηρίων, οἱ μυκηθμοὶ τῶν

βουδάλων καὶ οἱ φρενήρεις καλπασμοὶ τῶν μεγάλων ἀγελῶν τῶν ἀγρίων ἀλόγων. Τὰ δάση αὐτὰ ὑπῆρξαν ἡ σωτηρία τῶν λευκῶν. Μέσα σ' αὐτὰ ἤμποροῦσαν νὰ κρύβονται καὶ νὰ ἐξορμοῦν στὶς κατάλληλες στιγμές. Ἔτσι, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος ἤμποροῦσε πλέον νὰ λέγεται κύριος τῆς γῆς του. Εἶχεν ἐπινοήσει τὰ μαχαίρια καὶ τοὺς λιθίνους πελέκεις, τὸ τόξο καὶ τὸ βέλος, τὴν σφενδόνη καὶ τὸ βρόχο. Τέλος, ἀπέκτησε καὶ δύο καλοὺς καὶ ἀφωσιωμένους φίλους, τὸν σκύλο καὶ τὸ ὄλογο. Ὁ σκύλος, ποὺ ἔγινε πιστὸς φύλακας τῆς καλύθης του, τοῦ ἐχάρισε τὴν ἀσφάλεια τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ μὲ τὸ ὄλογο κατέκτησε τὴ γῆ καὶ ὑπέταξε τὰ ἄλλα ζῶα. Εἶχε γίνει ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀπείρου. Ὁ πολιτισμὸς εἶχεν ἀρχίσει (βλ. Ἐδ. Συρὲ — οἱ Μεγάλοι Μύσται, σ. 39, 45 - 46). Οἱ Φαίακες ὁδηγοῦν τὸν Ὀδυσσεά στὴν Ἰθάκη. Καὶ ἡ Ἀθηναῖα τὸν

προστάζει νὰ ἐπισκεφθῇ πρῶτα τὸν παλιό του χοιροβοσκό, τὸν Εὐμαίο. Στὴν καλύβα αὐτῇ τοῦ χοιροβοσκῶ ἀνταμώνονται πατέρας καὶ γιούς. Καὶ ὁ πατέρας φανερώνεται στὸ γιό του. Πρῶτα ὁ Τηλέμαχος καὶ ὕστερα ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ χοιροβοσκὸς κατεβαίνουν στὸ παλάτι. Τὸ γέρικο κυνηγετικὸ σκυλί, ὁ Ἄργος, ἀκούει τὴ φωνή τοῦ ἀφεντικῆς του, τεντώνει τ' αὐτιά του καὶ πευαίνει ἀπὸ χαρά. Εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ ἀναγνωρίζει τὸν Ὀδυσσεύ (βλ. Ραοῦζ - Σακελλαρίου, Ὁ Ὅμηρος, σ. 69). Σχετικὰ μὲ τὸ ἄλογο, ὁ λυρικός ποιητὴς Στήσιχορος, στοὺς κατοίκους τῆς Ἰμέρας, εἶπε τὸν ἐξῆς λόγον. «Κάποιο ἄλογο κατεῖχε ὀλόκληρο λειβάδι μόνο του. Ἦλθε, ὅμως, ἐκεῖ κι' ἓνα ἐλάφι καὶ κατέστρεφε τὴ βοσκή. Θέλοντας τὸ ἄλογο νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἐλάφι, ἡρώτα κάποιον ἄνθρωπον, ἂν ἠδύνατο νὰ τὸ βοηθήσῃ νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἐλάφι. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν, ἂν λάβῃ χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπάνω στὸ ἄλογο, ἔχων μαζί του καὶ ἀκόντιον. Τὸ ἄλογο ἐδέχθη. Ὅταν, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀνέεθε, ἀντὶ νὰ τιμωρηθῇ τὸ ἐλάφι, ἐγίνε τὸ ἄλογο θυλὸς τοῦ ἀνθρώπου». (βλ. Ἀριστοτέλης, ρητορικὴ Β. 268, 10).

Αλκιβ Χατζηγιαννης
δικηγόρος, Λαρίσσα, Μεταξά 35

Ὁ σκύλος τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ «μοῦργος»

Ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἰωαννῆμ Γ' (ἐκδημήσας εἰς Κύριον τὴν 14ην Νοεμβρίου 1912) ἠγάπα ἰδιαίτερώς τοὺς σκύλους. Ἐ-

φημερὶς τῆς ἐποχῆς ἔγραψε σχετικῶς:

«Ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης ἔτρεφε μεγάλην ἀγάπην πρὸς ἓνα μικρὸ σκυλάκι, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζε Ἑκτορα. Ὁ Ἑκτωρ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠσθένεν ὁ Πατριάρχης εἶχε σωρευθῇ εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κοιτῶνος του νατατρυχόμενος ἀπὸ περιέργου ἀσθένειαν. Οὔτε ἔτρωγεν, οὔτε ἐκινεῖτο, οὔτε ἤκούετο καν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου οἱ ὑπῆρται τοῦ πατριαρχείου ἀνεζήτησαν τὸν πεφιλημένον Ἑκτορα εἰς μάτην. Ἐπὶ τέλους τὸν εὑρον νεκρὸν μέσα εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεφύχησε καὶ ὁ κύριός του».

Ἀλλὰ ὁ ἀναφέρω καὶ ἓνα ἄλλο περιστατικόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχω ἰδίαν ἀντίληψιν. Ὅτε τὸ 1925 ἐδημιουργήθη τὸ ἐλληνοβουλγαρικὸν ἐπείσοδιον εἰς Μπέλλες καὶ τὸ τελεσίγραφον τοῦ Παγκάλου διὰ τοῦ ὁποῖου ἐζητεῖτο ἱκανοποίησις διὰ τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ Νικολαΐδου ἀπερρίφθη, ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, διετάχθη τὸ σύνταγμα πυροβολικοῦ τοῦ Μπακιρτζή καὶ τὸ τάγμα Καρκαούφα νὰ κινηθῶν ἐκ Θεσσαλονίκης νύκτωρ πρὸς τὴν μεθόριον (Ροῦπελ). Τὸ σύνταγμα μᾶς τὸ ἠκολούθησε ἐκ τῶν σταύλων τοῦ Καρκαμπουρνάκι καὶ ὁ σκύλος, ὁ Μοῦργος λεγόμενος, ὁ ὁποῖος κατελθὼν τῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς Κιλκίς, δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀνέλθῃ καὶ ἔτρεχε γαυγίζοντας ὀπισθὲν τῆς καὶ ἐχάθη διότι ἤτο μεσονύκτιον. Ὅποια ὅμως ἐκπληξίς, μετὰ τριήμερον, ὅτε μᾶς εὑρεν ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους καὶ παρουσιάσθη εἰς τὰ μεταγωγικά. Ἐνθι ὑπῆρτεον ὡς διαχειριστῆς τῶν μὲ διοικητὴν τὸν ἀεί-

μνηστον λοχαγὸν Γεώργ. Χατζόπουλον ἐκ Βοΐου. Διὰ νὰ μᾶς εὖρη ἐπέρασε δάση, μεγάλην ἀπόστασιν, δύο ποταμοὺς καὶ διέσχισε τὴν στενωπὸν τοῦ Ροῦπελ τὴν ὁποίαν διήρχοντο μεγάλοι φάλαγγες στρατοῦ κατευθυνόμεναι εἰς Βουλγαρίαν. Ὁ σκύλος «Μοῦργος» ἦτο ἡ μασκώτ τοῦ πυροβολικοῦ μας».

Δημ. Γκαθανᾶς, Κοζάνη

ἽΟ «Ναπολέων»

Μὲ τὴν κατοχὴ τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τὰ Ἑλληνόπουλα ἔπρεπε νὰ ἐγγραφοῦν στὸ βουλγαρικό σχολεῖο. Μόνη δικαιολογία γιὰ ἄρνηση, ὑπῆρχε ἡ περίπτωση ἐργασίας τοῦ μαθητοῦ. Ὁ πατέρας μου, μὲ τὸ πρόσχημα αὐτό, ἀπέφυγε νὰ ἐγγράψῃ, ἐμένα καὶ τὸν ἀδερφό μου. Μᾶς ἔβαλε δέ... παραγιούς, τὸν ἕνα σὲ τσαγκάρη, τὸν ἄλλο σὲ ράφτη. Ὁ μᾶστοράς μου, ὁ Μαστροαναστάσης, ἕνας τεχνίτης, καλλιτέχνης, στὴν κυριολεξία (εἶχε μετᾶλλιο τῆς Δ.Ε.Θ. τοῦ 1938, γιὰ τὴν κατασκευὴ παπουτσιῶν χωρὶς καλαπόδι καὶ παπουτσιῶν μὲ πολύχρωμο ψάδινο δέρμα δικῆς του κατασκευῆς, κάτι ἀριστουργήματα), μὲ συμπάθησε. Ἀργότερα, μοῦ εἶπε τὸ μυστικὸ τοῦ παπουτσιοῦ χωρὶς καλαπόδι, λέγοντάς μου πῶς ἤμουν ὁ μόνος ποῦ τὸ μάθαινα, σὰν ἀμοιβὴ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες μου, δηλαδὴ, νὰ πηγαίνω νὰ παίρνω ψωμί, μὲ πλαστά δελτία, ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς φούρνους τῶν Σερρῶν, τὰ ὅποια δελτία, πάλι ἐγὼ θεωροῦσα στὰ τέσσερα βουλγαρικά ἀστυνομικά τμήματα, γιατί εἶχα μάθει τὴν γλῶσσα ἀπὸ τὰ βουλγαράκια, δὲν ξέρω πῶς εἶχε καταφέρει νὰ βγά-

λῇ τόσα δελτία, σὲ διαφορετικὰ ὀνόματα, ἐκεῖνος ὁ καταπληκτικὸς ἄνθρωπος. Τὰ ψωμιά, ποῦ ἔπαιρνα, θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι τὰ ἔκανε μαύρη ἀγορά. Ὁχι. Τὰ μοίραζε στοὺς πιδὺ δυστυχεῖς. Ἐπαιρνα καὶ γὼ δύο ψωμιά (μπομπότες μὲ σκουπάλευρο) γιὰ τὸ σπίτι. Ὁ μᾶστοράς μου, ἔπαιζε καὶ βιολοντσέλλο, στὸν «Ὀρφέα» τῶν Σερρῶν, καλὴ του ὥρα ἂν ζῇ, γιατί τὴν τελευταία φορὰ ποῦ τὸν εἶδα στὸ μαγαζάκι του (πάλι μαγαζάκι εἶχε) ἦταν πρὸ δεκαπενταετίας. Ἐνα πρῶτὴ μιὰ κυρία ἔφερε στὸ μαγαζὶ ἕνα κουταβάκι. Μπουσουλοῦσε. Ὁλοκαφε - κανελλί, μὲ κάτι μεγάλες λευκὲς βούλες ἐδῶ καὶ κεῖ στὸ σῶμα του. Ἦταν χάρμα νὰ τὸ βλέπῃς.

—Τρώει ὅμως ἀκόμη γάλα, κύριε Ἀναστάση. Θέλει φροντίδα, εἶπε ἡ κυρία.

—Ἐννοια σου κυρία Στέλλα, εἶπε ἐκεῖνος, ἔχουμε τὸν Ἀγγελάκη ἐδῶ (ποτὲ δὲν κατάφερε νὰ μὲ πῇ Βαγγέλη ἢ Βαγγελάκη, ὁ μᾶστοράς μου). Θὰ τὸ νταντεύῃ αὐτός.

Καὶ τὸ ντάντεψα.

—Πῶς θὰ τὸν βγάλουμε, Ἀγγελάκη; μὲ ρώτησε ὁ μᾶστοράς μου.

—Δὲν ξέρω, μᾶστορα, ἐσὺ ξέρεις.

—Ναπολέων, εἶπε. Τί λές;

—Καλὸ εἶναι, εἶπα, καὶ πῆρα στὰ σοβαρὰ τὴν εὐθύνη τῆς ἀνατροφῆς τοῦ «Ναπολέων».

Σὲ ἑξῆς μῆνες, ἔγινε ἕνα σκυλὶ σπαθᾶτο, εὐλύγιστο, παιγνιδιάρικο καὶ ψήλωσε πολύ. Δὲν ἔφευγε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου, στὸ κᾶδισμα, μπροστὰ στὸ μπάγκο, ὅταν γάζωνα, πάτωνα ἢ μοντάριζα (ἀπί-

στευτο, αλλά ένδεκα χρονών κι ή-
μουν, σ' έξη-όχτώ μήνες, σχεδόν
κάλφας). Ξαφνικά, έγινε τὸ κίνη-
μα στὴ Δράμα. Ἡ σφαγὴ στὸ Δο-
ξατο. Οἱ Βούλγαροι έγιναν πλέον
σκληροί! Ἀρχισε ἡ ἔλλειψη τρο-
φίμων, μεγάλη. Οὔτε μπομποτά
πιά. Πείνα. Τότε, (ἦταν Μάιος
τοῦ '42), ἐγκατέλειψα κρυφὰ τὸν
μάστορά μου καὶ πήρα τὸ δρόμο
καὶ γὼ γιὰ τὰ χωριά, μὲ ἄλλα
παιδιά. Γίναμε τσομπάνηδες. Ἐ-
γὼ ξίνα τσομπάνης βουβαλιῶν.
Πέντε βουβάλια ἔβασκα. Ψεῖρα,
βρωμιὰ πολλή.

Ἡ μητέρα μου μοῦ ἔστειλε μαν-
τάτα, πὼς ὁ μάστοράς μου εἶναι
λυπημένος. Ὁ Ναπολέων σου, ἔλε-
γε, κλαίει κάθε μέρα καὶ κοιτά-
ζει συνεχῶς τὴν πόρτα. Δὲν τρώει.
Κι' ὁ μάστοράς σου, σὲ χρειάζεται
ἀκόμη. Ἔλα. Ἀλλὰ δὲν πῆγα.
Ἡ ξενιασιά τοῦ βάλτου καὶ τοῦ
καναλιοῦ στὸ Νεοχώρι τῶν Σε-
ρῶν, μὲ εἶχαν κλέψει... Ὅμως,
μιά μέρα ἡ «χουλούζα», μιά πει-
σματάρα ξερακιανὴ βουβάλα, πῆ-
ρε τὸν δρόμο, ὅπως πάντα, ὅταν
τῆς ἔκανε κέφι, νὰ πάη στὸ κανά-
λι. Ἐτρεξα πίσω της, μὲ τὴν
βουκέντρα, νὰ τὴν γυρίσω, μὰ ποῦ.
Σώνει καὶ καλά, ἤθελε δροσιά,
Ἰούλιος μῆνας, κάψα μεγάλη. Τὴν
φοβέρισα, μὰ τίποτα. Καὶ μόνο ὅ-
ταν ἀνέβηκα στὴν πλάτη της (εἶ-
χα τὴν συνήθεια νὰ καθαλλικεύω
τὰ βουβάλια, ὅταν κουραζόμουν, ὅ-
πως καὶ τ' ἄλλα παιδιά ἔκαναν),
εὐαρεστήθηκε ἡ «χουλούζα» νὰ γυ-
ρίση. Μὰ ξαφνικά, ἐκεῖ ποῦ πῆ-
γαινε τὸν δρόμο της ἤσυχα, τινά-
χτηκε ἀπὸτομα καὶ βρέθηκε ἐγὼ
στὸ χῶμα. Εἶχε τρομάξει, ἀπὸ τὸ
ξαφνικὸ γαῦγισμα ἐνὸς σκυλιοῦ,
ποῦ ξαφνικὰ παρουσιάστηκε μπρο-

στά της. Ἐνὸς σκυλιοῦ, καφε-κα-
νελλί, μὲ μεγάλες ἄσπρες βούλες,
πιο ἀδυνατισμένο ἀπὸ ὅ,τι τὸ ἤξε-
ρα καὶ πιο ἄσχημο. Ρίχτηκε ἀπά-
νω μου κι' ἄρχισε νὰ μὲ γλύφει,
νὰ μὲ γαυγίζει χαρούμενο. Τὸ Νεο-
χώρι ἀπέχει ἀπὸ τὰς Σέρρας περί-
που μισὴ ὥρα ποδαρόδρομο. Εἶχε
ἔρθει καὶ μὲ εἶχε βρῆ ὁ Ναπολέων.
Τὴν νύχτα κοιμήθηκε μαζί μου
στὸ κάρρο, στὴν αὐλή, ὅπου μ' ἔβα-
ζε τ' ἀφεντικό μου. Τὸ πρῶτ' εἶπα
στ' ἀφεντικό πὼς θὰ πήγαινα στὰς
Σέρρας, νὰ δώσω τὸ σκυλί στὸν
μάστορά μου. Δὲν μ' ἄφησε.

— Ἀβὲ Βαγγιλάκου, τοῦ κου-
πρόσκυλου δὰ γλέπουμε τώρα;

Μὰ ἐγὼ τὸν ἄφησα καὶ γύρισα
στὸ μάστορά μου, μὲ τὴ βουκέντρα,
τὰ γουρουντσάρουχα, τὴν τραγιά-
σκα, τὴν βρωμιὰ μου, ἀλλὰ καὶ
τὸν Ναπολέοντα μαζί μου. Εἶχα
σκοπὸ νὰ γυρίσω πίσω στὸ χωριό,
ἀλλὰ ὁ μάστοράς μου μοῦ εἶπε:

— Ἀγγελάκη, χωρὶς ἐσένα, τὸ
Ναπολεονοῦδι θὰ πεθάνη...

Δεκέμβριος τοῦ '42. Πείνα. Ὁ
Ναπολέων ἀδυνατίζει. Τί νὰ ἔτρω-
γε; Ὅ,τι καὶ γώ; Δηλαδή λα-
χανίδα; Ἀκριβῶς τότε ἦρθε καὶ
ἡ ἄδεια, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μας
ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα, νὰ φύγουμε.
Ὁ Ναπολέων, ὅταν χαιρέτισα τὸν
μάστορά μου, ποῦ δάκρυσε, μ' ἀκο-
λούθησε.

— Ποῦ θὰ ἔρθῃ αὐτός, μάστο-
ρα; ρώτησα.

— Ἔως ἐκεῖ ποῦ μπορεῖ. Μετὰ
θὰ γυρίση, ἐκτὸς ἂν τὸν πάρης
στὸ τραῖνο.

Δίπλα ἀπ' τὸ παῖτόνι, ἔτρεχε,
μὲ τὸ ψωραλέο ἄλογο κι' ὁ Ναπο-
λέων, ὡς στὸ σταθμό. Ἀνεβήκα-
με στὸ τραῖνο, ἀνέβηκε κι' αὐτός.

“Ομως ὁ Βούλγαρος ἐλεγκτὴς ἤ-
ταν σκληρός:

—Νέμα ντὰ σὲ ζέμιτε κούτσε
νὰ τραίνουτ, εἶπε καὶ κλωτσών-
τας τὸν Ναπολέον, τὸν ἔκανε νὰ
γαυγίζη μὲ πόνο. (Δὲν θὰ πάρετε
σκυλιά στὸ τραῖνο), ντόλο, ντόλο
(κάτω, κάτω).

Ἡ μητέρα μου, μοῦ εἶπε, νὰ τὸν
πάρω καὶ νὰ κατέβω καὶ μῶλις
ξεκινήσῃ τὸ τραῖνο νὰ τὸν ἀφήσω
καὶ νὰ πηδήξω ἐπάνω. Αὐτὸ καὶ
ἔκανα. Τὸ τραῖνο ξεκίνησε. Ἀφῆ-
σα τὸ σκυλί. Ἐκεῖνο προσπάθησε
νὰ πηδήξῃ ἐπάνω. «Ὁχι Ναπο-
λέον», τὸ πρόσταξα. Ὁ ἐλεγκτὴς
μὲ τράβηξε ἀπάνω.

—Ὅσταβίγκο (ἄστο).

Πῆγα ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἔσκυψα
ἔξω καὶ τοῦ φώναξα «Ναπολέον
γεια σου» καὶ κεῖνος ἔτρεχε, ἔτρε-
χε. δίπλα στὸ τραῖνο, μὲ τὴν γλῶσ-
σα πιά ἀπ’ ἔξω. Κι’ ὅσο ἡ ταχύ-

τητα μεγάλωνε, τόσο καὶ ἡ ἀπό-
σταση μάκρανε. Ἐβλεπα στὴν ἀρ-
χὴ τὰ θλιμένα μάτια τοῦ Ναπο-
λέον, ὕστερα τὴν γλῶσσα του κι’
ὕστερα τὸ σκελετωμένο σῶμα του,
μὲ τὰ κοκκαλιάρικα ποδάρια του,
νὰ τρέχῃ, παράλληλα μὲ τὸ τραῖ-
νο, ὥσπου ἐγῆκαμε ἀπὸ τὸ σταθμὸ
καὶ τὸν ἔχασα. Ἐκλαψα, γιατί ἤ-
μουν ἓνα παιδί πού μῶλις εἶχα κλεί-
σει τὰ ἔνδεκα. Τὸ ’49 μέσα στὸ
γῆπεδο τοῦ «ΠΑΟΚ», ὁ μάστο-
ράς μου, στρατιώτης τῆς ἐθνο-
φρουρᾶς, μὲ ἀνεγνώρισε.

—Ἀγγελάκη, μοῦ εἶπε. Εἶχες
πάρει μαζί σου κάτι δελτία ψωμιοῦ.

—Ναί, μάστορα, μὲ συγχωρεῖς.
Τί ἔγινε ὁ Ναπολέον;

—Ψόφησε, σὲ δέκα μέρες ἀφ’
ὅτου ἔφυγες...

Εὐάγγ. Παπαναστασίου
Θεσσαλονίκη (Ἀριστοτέλους 19)

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΤΙΣ

Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας

Β’ ἐκδοση, ἀναθεωρημένη. ΣΕΛΙΔΕΣ 320

Πωλεῖται δεμένον δρχ. 140

Εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

Αποστείλατε ταχ)κὴν ἐπιταγὴν διὰ νὰ τὸ λάβετε τα-
χυδρομικῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν πού θὰ ἀναγράψετε
εἰς τὴν ἐπιταγὴν.

ΔΙΑΙΤΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ ἀκρεοφαγία

Τοῦ κ. ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Τὸ θέμα τῆς ἀκρεοφαγίας μᾶς ἀπασχόλησε εἰς μίαν συνοπτικὴν ἐργασίαν εἰς τὸ περιοδικὸν «ΙΑΙΣΟΣ» (τεύχη 63, σελὶς 355 καὶ 83, σελὶς 518).

● διακεκριμένος ἀκρεοφάγος ἱατρός Ἄλλινσον διεπίστωσεν, ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του παρατηρήσεων, ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ὁ ἀκρεοφάγος ἀσθενεῖ δύο ἡμέρας κατ' ἑτος, ἐνῶ ὁ κρεοφάγος νοσεῖ τουλάχιστον δέκα. Στομαχικαὶ διαταραχαί, πεπτικαὶ κλπ., εἶναι ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀκρεοφάγους, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀσθενεῖται.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐνέχει καὶ ἡθικὸν περιεχόμενον ἢ ἄποψις τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης, δυναμένης νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς δίαίτα ἐξαγνιστική.

α) Τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ὑπανθρώπινων ὄντων, ἣτις εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἡθικότητος τῆς ψυχῆς.

β) Προσφέρει εἰς αὐτὴν ὀργανισμὸν πλέον εὐαίσθητον διὰ τὴν ἐκδήλωσίν της, δέκτην κατάλληλον ἐπικοινωνίας μετ' ἀνωτέρων συνειδήσεων.

Καὶ ἥδη ἂς ἐρευνήσωμεν τὸ θέμα μεθοδικῶς, ἵνα μορφώσωμεν γνώμην περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκρεοφαγίας.

1. Ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρώπου, τελειότερα τῶν πιθηκοειδῶν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιχλείη ἀτελε-

στέραν ψυχὴν, δυναμένην νὰ δέχεται πρὸς διατήρησιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς τροφῆς σαρκοφάγων ζώων. Τοῦτο ἀποκλείεται ὅταν γνωρίζωμεν τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος παραμένει μυστήριον διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς παλαιοντολογίας, ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισίν του, μὴ δυναμένης νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ἀπὸ τῶν προαναφερθέντων ζώων, ἅτινα παραμένουν ἀνεξέλικτα καὶ τὰ αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς των. Διότι ἡ ἀνθρωπίνη μορφή ἐπλάσθη ὡς ὄργανον διὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν ψυχῶν καὶ τὴν δι' αὐτῆς περαιτέρω ἐξέλιξίν των, διὰ τὰς ψυχὰς αἱ ὁποῖαι ἐφύλασσαν εἰς τὸν κατάλληλον ἐκθιμὸν ἐξελίξεως, ἐκ τοῦ κατωτέρου τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως μορφικοῦ κόσμου τῆς φύσεως.

Ὅλαι αἱ ἀνατομικαὶ ιδιότητες τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς εἶναι κατάλληλος μόνον διὰ καρποφαγίαν. Ἡ φυτοφαγία, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς καρποφαγίας, παρέχει τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διάπλασιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

2. Οὐδὲν ἐν τῷ κρέατι ὑπάρχει πολύτιμον στοιχεῖον διατροφῆς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δύναται νὰ ληφθῇ ἐκ τοῦ φυτικοῦ κόσμου. Ἀντιθέτως, εἶναι λίαν ἀτελὴς τροφή, διό-

τι στερεΐται ἀμύλου, σακχάρου καὶ περιέχει ὑπερβολικὴν ποσότητα σαρκογόνων στοιχείων, ἐπικινδύνων διὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν. Ἐκ τῶν σπόρων, τῶν ὀσπρίων, τῶν καρπῶν, τῶν ξηρῶν καρπῶν καὶ ριζῶν, δύναται νὰ ἐξαχθῇ πλήρης τροφή, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ φυσικὸς ἄρτος καὶ τὸ ἔλαιον. Ἐξ αὐτῶν μερικὰ παρέχουν περισσότερα τοῦ κρέατος καὶ ἀκίνδυνα σαρκογόνα στοιχεῖα (ὥς μὴ ἔχοντα, ἐν λανθάνουσῃ καταστάσει, τὴν πτωμαίνην), πρὸς διατήρησιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἄλλα δὲ τούτων παρέχουν ἄφθονα στοιχεῖα παράγωγα θερμότητος καὶ δυνάμεως, οὐχὶ διεγερτικῆς ἀλλὰ φυσικῆς καὶ ὑγιούς.

3. Τὸ κρέας παντὸς ζώου καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς εὐνοϊκωτέρας συνθήκας, οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι ἐντελὲς ἀπηλλαγμένον ἀκαθαρσίας. Ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὰς ἴνας καὶ τὰ αἰμοφόρα ἀγγεῖα ὕλη περιττωμάτων, κυττάρων νεκρῶν (πτωμαίνη).

Ἡ ἀπότομος καὶ ἀποτροπαία σφαγὴ τοῦ ζώου συντελεῖ εἰς τὸ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν σάρκα ἡ κόπρος τῶν νεκρῶν περιττωμάτων καὶ μέγα μέρος τοῦ ἀκαθάρτου φλεβικοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα. Διὰ τοῦτο τὸ κρέας εἶναι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, κατάφορτον ἐξ ἀκαθαρσίας.

4. Πολλοὶ φυτοφάγοι, μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κρεοφαγίας (παράδειγμα καὶ κατὰ τὴν κατοχὴν) ἀπηλλάγησαν χρονίων ἐνοχλήσεων, ὅπως οἱ ρευματισμοί, ἡ δυσπεψία, τὰ στομαχικὰ ἐνοχλήματα, ἡ ἐπιληψία, ἡ ταράλυσις καὶ ἄλλαι ἐ-

πικίνδυναι ἀσθένειαι. Ἄλλων αἱ χρόνιοι ἐνοχλήσεις ἡλαττώθησαν καὶ ἡ ζωὴ των κατέστη ὑποφερτή.

5. Οἱ ἀπέχοντες τῆς κρεοφαγίας καὶ συστηματικῶς τρώγοντες ὠρίμους καρποὺς ἀπεδείχθη ὅτι ἀναρρωνύουν ταχύτατα ἐκ τραυμάτων καὶ ἐγχειρήσεων, ἀναλαμβάνουν δὲ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος. Πολλάκις ἔλκη παλαιὰ ἐπουλώθησαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς κρεοφαγίας, μολυσματικὰ δὲ νοσήματα σπανίως προσβάλλουν τοὺς ἀκρεοφάγους.

6. Παρατηρήσεις ἐξόχων ἱατρῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ οἰνοπνευματοποσία κατέστη μάστιξ, βεβαιοῦν ὅτι, ὅσον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ κρεοφαγία, τόσον μεγαλειτέρα εἶναι καὶ ἡ δίψα καταναλώσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν ἀλκοολισμόν καὶ ἄλλας σωματικὰς καὶ διανοητικὰς παθήσεις. Ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἐπέδρασε θεραπευτικῶς ἡ φυτοφαγικὴ καὶ καρποφαγικὴ διαίτα, ἡ ὁποία ἐδημιούργησεν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν καταστρεπτικὴν χρῆσιν τοῦ οἰνοπνεύματος.

7. Κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ πρώτη πρὸς τὸν ἀνθρώπον δοθεῖσα θεία καὶ φυσικὴ ἐν ταυτῷ ἐντολὴ ἦτο:

«Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πᾶν χόρτον σπόριμον σπείρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς Γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου· ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν». (Γένεσις Α' 29).

Οὐδεμία ἀπόδειξις ὑπάρχει ὅτι ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ εἶναι σήμερον διάφορος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

8. Ἐνεκα δυσκόλων περιστάσεων ὁ ἄνθρωπος ἐξέκλινεν εἰς παμφάγους συνηθείας, ὅμως ὅταν οἱ φυσικοὶ νόμοι τῆς ἡθικῆς ἤρχισαν νὰ κατανοοῦνται, αἱ ἐξελιγμένοι συνειδήσεις, κατανοήσασαι τοὺς φυσικοὺς καὶ ἡθικοὺς νόμους, ἀπέχουν τῆς κανιβαλικῆς διαίτης.

9. Ἡ ἐκ τοῦ κρέατος ἀποχὴ ἀποκοιμίζει τὰ χαμηλὰ πάθη τῆς τιτανικῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ προάγει ὅτι εὐγενὲς καὶ ἀνώτερον κατέχει καὶ μεταφέρει ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ, ἥτις ἐκ τοῦ λόγου τούτου δημιουργεῖ καταλληλότερον ὁργανισμόν, πρὸς ἐκδήλωσιν καὶ ἐξέλιξιν αὐτῆς, διὰ τὴν σύνδεσίν της μὲ ἀνωτέρας συνειδήσεις, ἀνωτέρων πνευματικῶν καταστάσεων.

10. Ἡ καρποφαγία καὶ φυτοφαγία δίδει καὶ διατηρεῖ νεανικὴν καὶ ὠραιότεραν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ὁ οἰκονομολόγος Ἀνταμ Σμίθ, εἰς τὸ σύγγραμμά του «Ὁ πλοῦτος τῶν Ἑθνῶν», λέγει:

«Αἱ ὠραιότεραι γυναῖκες τῆς Ἀγγλίας εἶναι αἱ ἐργάτριαι τῆς Ἰρλανδίας, αἱ ὁποῖαι τρέφονται, κυρίως, διὰ γεωμήλων».

Τὴν ἀρχαιότεραν δὲ πηγὴν, περὶ τοῦ ὅτι ἡ φυτοφαγία διατηρεῖ νεανικὴν καὶ ὠραιότεραν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, εὐρίσκουμεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐνθα λέγεται, ὅτι ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ ἐταῖροί του, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο μόνον μὲ ὄσπρια καὶ ἔπιναν μόνον νερό, ἦσαν ὠραιότεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν ἀκολούθων τοῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἔτρωγαν μόνον κρέας (Δανιὴλ Α' 12 - 15).

11. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πά-

σης ἐξελιγμένης ψυχῆς, μεμυμένης εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιστήμης, ἐξανίσταται κατὰ τῆς ἀγριότητος, τῆς σκληρότητος, κατὰ τῶν ἀπαισίων διὰ τὴν ψυχὴν θεαμάτων, τῶν κραυγῶν τῆς αἱματοχυσίας καὶ ὅλων τῶν παρομαρτούντων τῇ σφαγῇ πασχόντων ἐμψύχων ὄντων, ἀδελφῶν τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος.

12. Ἐκτὸς τῆς ἐκατόμβης, ἡ ὁποία προσφέρεται εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν, παρομοία θυσία προσφέρεται εἰς τὴν ἀδικίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν, διότι θεωρουμένης νομίμου τῆς σφαγῆς τῶν ζώων, ὁλόκληρος τάξις ἀνθρώπων ἀσχεῖ τὸ ἀποτρόπαιον ἐπάγγελμα τοῦ σφαγέως, ἐκφαυλιζομένη καὶ ἀποκτηνομένη, ἐκ τῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ ἡθικοῦ αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς κυνηγούς, ὅσον καὶ ἐὰν προσπαθοῦν νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἔργον των.

13. Οἱ πεισθέντες, ὅτι ἡ κρεοφαγία εἶναι βάρβαρος, διὰ πᾶσαν ἐξελιγμένην ψυχὴν, ὑπέχομεν βαρυτάτην ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν εὐδύνην, ἐὰν δὲν μεταβάλωμεν τρόπον διατροφῆς, πρὸς ἀπόκτησιν καταλληλοτέρου ὁργάνου διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ψυχῆς μας.

14. Τὰ παιδιά, ὑποκείμενα εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως, ἀρνοῦνται τὴν κρεοφαγίαν καὶ προτιμοῦν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἀμυλῶδη παρασκευάσματα. Δυσκόλως δὲ θὰ ἔτρωγον κρέας, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ παράδειγμα τῶν γονέων των καὶ ἡ προκατάληψις, ὅτι ἡ σφαγὴ τῶν ζώων εἶναι ὀρθὸν καὶ ἐπάναγκες διὰ τὸν ἀνθρώπον, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἐν τῇ φύσει

τὰ ισχυρότερα ζῶα κατασπαράσσουν τὰ ἀσθενέστερα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν τροφήν των. Τόσον χαμηλὰ κατεβάζουν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

15. Δύναμις, ἀντοχή, τόλμη καὶ ἱκανότης νοήσεως, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν μὴ σαρκοφάγων ζώων, τὰ ὁποῖα μόνον συνεδέθησαν πρὸς τὰς τύχας, τοὺς θριάμβους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Σχεδὸν πᾶσα ἐργασία τοῦ κόσμου, ἐπὶ αἰῶνας αἰῶνων, ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν χορτοφάγων (ἵππων, βοῶν, ἡμιόνων, ὄνων, ἐλεφάντων, καμήλων).

Οὐδὲν σαρκοβόρον παρουσάζει τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἵππου, ἐργαζομένου ἄνευ ἀναπαύσεως, ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτός. Ἐξερευνηταὶ εἶδον γορίλλαν, θραύοντα διὰ τῶν χειρῶν του, ἄνευ προσπαθείας, τὸ κατὰ τύχην πεσὸν πυροβόλον ὄπλον τοῦ διώκτου του. Ὁ γορίλλας, ὡς γνωστόν, τρέφεται διὰ καρπῶν καὶ οἱ ζωολόγοι βεβαιοῦν, ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι ἀήτητον ἐν συμπλοκῇ πρὸς ἀφρικανικὸν λέοντα.

16. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ καθηγητὴς Φόρβς ἀπέδειξε διὰ πειραμάτων, ὅτι οἱ Σκωτσέζοι οἱ ὁποῖοι τρώγουν τραχανᾶ ἐκ βρώμης (κουάκερ) καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ οἱ ὁποῖοι τρώγουν πατάτες καὶ ψωμί, εἶναι κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν εὐκίνησίαν, ἀνώτεροι τῶν ἄλλων, τῶν τρεφομένων μὲ βωδινὸ κρέας. Οἱ Λαπλάνδαι, τρεφόμενοι μόνον διὰ κρέατος, εἶναι φυλὴ μικροσκοπικὴ, ἐνῶ οἱ Φίνιοι, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τρέφονται διὰ τῶν προϊόντων τῆς Γῆς, εἶναι φυλὴ ὠραία. Ὅπως οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Νορ-

βηγοί. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἡ δυσμορφία ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πτωματοφάγιαν.

17. Οἱ Σπαρτιαῖται ἦσαν φυτοφάγοι, καθὼς καὶ οἱ στρατιῶται τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτῶν. Ἡ ἀπὸ τῶν ἀπλῶν συνηθειῶν ἐκτροπὴ ἐπέφερε μετ' ὀλίγον τὴν παρακμὴν. Εἰς τοὺς ἀθλητὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φυτοφαγικὴ καὶ οὐχὶ κρεοφαγικὴ τροφή ἦτο ἐπιβεβλημένη καὶ ὅταν βραδύτερον εἰσῆχθῃ ἡ κρεοφαγία, οἱ τέως ἀθληταὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀμβλεῖς καὶ δυσκινήτους ἀνθρωπίσκους.

18. Πολλοὶ τῶν διανοιξάντων νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἦσαν ἀκρεοφάγοι. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγνται: ὁ Βούδδας, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Πλάτων, ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Σενέκας, ὁ Πλούταρχος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἰουλιανός, ὁ Νεύτων, ὁ Ρουσσώ, ὁ Βολταῖρος, ὁ Σβέντερμποργκ κλπ. Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων γνωστῶν μας ὁ Πλάτων Δρακούλης, ὁ Σπ. Νάγος, ὁ Ἀντ. Ἀδριανόπουλος, ὁ Ν. Καρβούνης, ὁ Ἰω. Βασιλῆς καὶ ἄλλοι.

19. Ἐκ τῶν προεκτεθέντων συνάγεται ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ἄριστα νὰ διατηρηθῇ ἐν ὑγείᾳ, διὰ διατροφῆς ἀποκλειούσης τὸ κρέας. διὰ τὸ ὁποῖον, οὔτε ἡ δικαιοσύνη, οὔτε ἡ ἠθικὴ, δύναται νὰ ἐπιδοκιμᾶσθαι τὰς φρικτὰς ὁμότητας, αἱ ὁποῖαι διαπράττονται πρὸς ἐξασφάλισίν του, ἵνα ἱκανοποιῶνται διεστρμμένοι καὶ παρὰ

φύσιν ὀρέξεις, συντελοῦσαι εἰς τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ψυχῆς καὶ προσφέρουσαι εἰς αὐτὴν ὀργανισμὸν συμμετέχοντα ὀλιγότερον εἰς τὴν αἰσθησιν τῆς αἰθερικῆς οὐσίας καὶ τὰς συλλήψεις τῶν κραδασμῶν τῶν υπερτέρων συνειδητέων, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ ὁδηγήσονται τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν Γνώσιν καὶ τὴν Ἀλήθειαν.

20. Ἡ ὄρασις εἶναι ἡ ταχυτέρα λεωφόρος ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν ψυχὴν τὰς συλλεγομένας ἐντυπώσεις, καὶ ἡ ποιότης τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῶν.

Τὸ ἡμερήσιον θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀπαμβλύνει θαύμηδὸν τὴν καλαισθητικὴν τάσιν τῶν ἀνθρώπων διαφθεσάντων. Ἡ ἀποτροπαία ἐκθεσις ἀνηρτημένων αἰμοσταγῶν πτωμάτων καθίστα τὴν ἀσχημίαν καὶ τὴν φρίκην τόσον ἀνεκτὴν καὶ φυσικὴν, εἰς τὰ ὅργανα τῆς ἀντιλήψεως, ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτὰ πρὸς ἀφομοίωσιν τὰ στοιχεῖα τοῦ εἰδεχθῆτος. Ἡ ἐξοικειώσις πρὸς τὸ ἀποτρόπαιον καὶ κανιβαλλικὸν θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀποτυφλοῖ τὸ ψυχικὸν ὄργανον τοῦ καλοῦ, τὰς ἀνωτέρας αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ καταστρέφει πᾶν εὐγενὲς αἰσθημα, τὸ ὁποῖον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις πρέπει νὰ αἰσθάνεται κατὰ τῶν παραβιάσεων τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων, τῶν ζωικῶν ὄντων, τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν νόμων.

21. Ὁ Βολταῖρος, ἐξαίρων τὸ ἔργον τοῦ Πορφυρίου, λέγει ὅτι:

«Ἐὰν ἓνα ἀρνί, αἰφνης, ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως, ἡδύνατο ν' ἀνακράξῃ.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ ἡμῶν

Πατρός, ἄνθρωπε μὴ μὲ σφάξης, ποῖος θὰ ᾔτῃ εἰς τόσον θαυμὸν ἀπάνθρωπος, ὥστε νὰ ἐμπήξῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ ἀθώου καὶ νὰ τρεφώμεθα ἐκ τῆς σαρκὸς του;»

22. Καὶ ἡδὴ ἃς ἔλθωμεν εἰς τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων:

Ὁ Πυθαγόρας ὁρύσῃς ἐστήριξε τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος, λέγων ὅτι ἡ κρεοφαγία ἀντίκειται εἰς τὴν ἡθικὴν. Οἱ Πυθαγόρειοι ἤρχοντο, τρεφόμενοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου των, μὲ μέλι καὶ ἄρτον, χόρτα καὶ σπανίως θαλασσινά, ἀποκλείοντες τὴν πόσιν.

«Παντὸς δὲ μᾶλλον ἀπηγόρευε (Πυθαγόρας) μῆτε ἐρυθίνον ἐσθίειν, μῆτε μελάνουρον, καρδίας τε ἀπέχεσθαι καὶ κυάμων».

«Ἀριστοτέλης δὲ φησί, καὶ μήτρας καὶ τρίγλης ἐνίοτε. Αὐτοῦ δὲ ἀρκεῖσθαι μέλιτι μόνῳ (φασί τινες) ἢ κηρίῳ ἢ ἄρτῳ, οἶνον δὲ μεθ' ἡμέραν μὴ γεύεσθαι. Ὅψον τε τὰ πολλὰ λαχάνοις ἐφθοῖς ὤμοις, τοῖς δὲ θαλαττίοις σπανίως... καὶ ἀπέχεσθαι βρωτῶν θνησειδίων τε κρεῶν καὶ τριγλῶν καὶ μελανούρων καὶ ὠν καὶ τῶν ὠτόκων ζώων καὶ κυάμων».

23. Κατὰ Διογένην Λαέρτιον, Ζήνων ὁ Κιτιεύς:

«Ἐχαιρε σύκοις χλωροῖς καὶ ἡλιοκαίοις, ἔχων συνήθη τροφὴν ταῦτα, τὸ μέλι, τὸν ἄρτον, καὶ ὀλίγου εὐώδους οἰναρίου ἔπινε, διὰ τῆς ἀπύρου δὲ ταύτης τροφῆς ἔζησεν ἄνστος καὶ ὑγίης.»

Ὁ Πλούταρχος λέγει:

«... καίτοι χάριεν γε τὸ τοῦ Λάκωνος, ὁ ἰχθύδιον τὸ πανδοκεῖω πριάμενος, τῷ πανδοκεῖ σκευάσαι παρέδωκεν. Αἰτοῦντος δ' ἐκείνου τυρόν, καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον... Ἄλλ' εἰ ταῦτα εἶχον, εἶπεν, οὐκ ἂν ἰχθὺν ἐπριάμην. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστ' ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἴτ' ὄψον πρὸς αὐτὸ τὸ κρέας δεόμεθα, ἀναμιγνύοντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι γάρον, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς Ἀραβικοῖς, ὥσπερ νεκρὸν — ἐν-

ταφιάζοντες. Καὶ γὰρ οὕτω αὐτῶν διαλυθέντων καὶ μαλαχθέντων καὶ τρόπον τινὰ κρεοσαπέντων, ἔργον ἐστὶ τὴν πέψιν κρατῆσαι, καὶ διακρατηθείσης δέ, δεινὰς βαρύτητας ἐμπνεῖ καὶ νοσόδεις καὶ ἀπεψίας».

Διογένης δὲ ὁ Κυνικός, ὅταν κάποτε ἔφαγε ὠμὸ χταπόδι, ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Πλούταρχον νὰ εἴπῃ:

«Οἶνοποσία καὶ σαρκοφαγία εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἰσχυρόν καὶ ρωμαλέον ποιοῦσι τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἀσθενῇ».

● Ἄρτος

● Ζυμαρικά

● Φρυγανιές

διὰ διαβητικούς

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Μιά εβδομάδα χωρίς κρέας

Μή φάτε κρέας για μία εβδομάδα! — ήταν το σύνθημα του νεοσύστατου Ίνστιτούτου Προστασίας Καταναλωτών, προς αντιμετώπισιν της παράλογης υπερτιμήσεως. "Έτσι εισηχθή και στην 'Ελλάδα (έπι του παρόντος μόνον στην 'Αθήνα) ο αποφασιστικός παράγων τού καταναλωτού, ο όποιος εκδηλώνεται οργανωμένα σε μεγαλύτερες του έξωτερικού και επιδρά στην διαμόρφωση των τιμών. "Η «ειρηνική και ακίνδυνη επανάσταση» του καταναλωτού εκηρύχθη για αίτια καθαρώς οικονομικά, ωστόσο το Ίνστιτούτο στά δημοσιεύματά του δεν παρέλειψε να τονίση ότι υπάρχουν πάρα πολλές συνταγές μαγειρικής χωρίς κρέας. ΤΟ ΙΔΙΟ νόστιμες και πολλές φορές ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ υγιεινές και ΠΙΟ ΠΛΗΡΕΙΣ σάν τροφές».

Σχετικώς ή «Καθημερινή» εδημοσίευσε δώδεκα συνταγές άκρεοφαγίας.

ΤΑ ΜΑΡΟΥΛΙΑ

Με την ευκαιρία της εβδομάδος άποχής κρέατος εδημοσιεύθη (ΝΕΑ, 13 Σεπτ.) ότι σ' όλο τον κόσμο καταβάλλεται τώρα γενικώτερη προσπάθεια οικονομίας στο φαγητό. σέ σημείο πού νά περιμένη κανείς ότι θά υπάρξη μιά πράγματι επανάσταση στην κουζίνα, με νέες συνταγές φαγητού για όλη αυτή την εποχή της λιτότητας πού ζούμε και πού δεν ξέρομε πόσο θά διαρκέση.

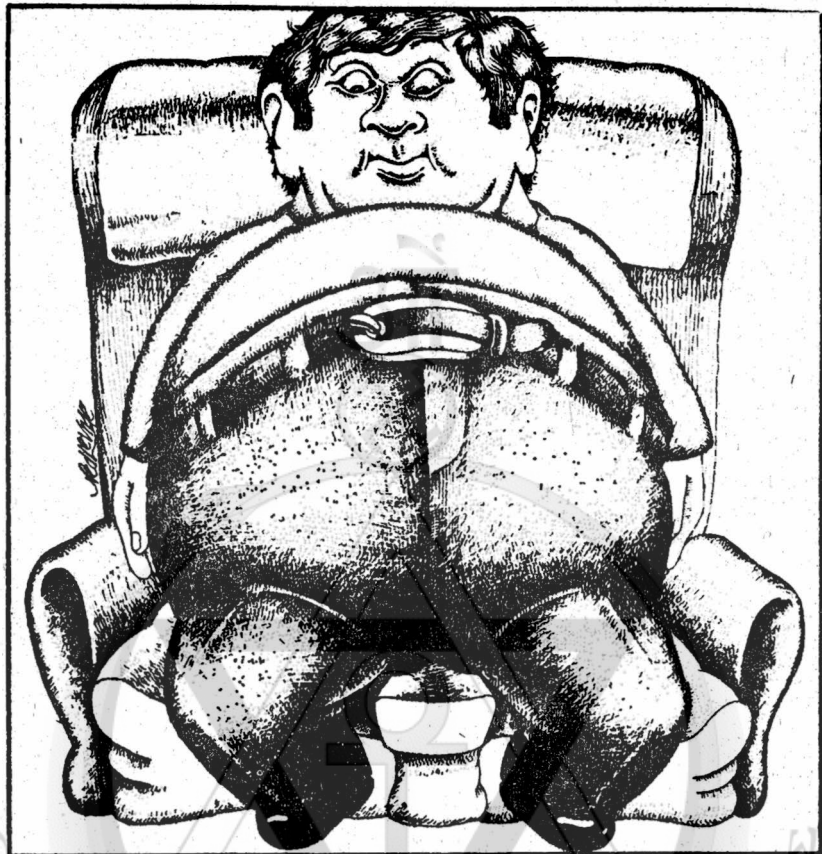
Στο Λονδίνο ο Μάξ Ντάβιδσον συνιστά τά μαρούλια, αντί κρέατος, όχι, όμως, σαλάτα. "Υπάρ-

Το σήμα της Νίκης σχηματισμένο με μιά μελιτζάνα και ένα κολοκυθάκι!

(Έφημ. «'Απογευματινή»)

χουν, γράνει, πολλοί τρόποι για νά μαγειρέψη κανείς τά μαρούλια... Με λίγο βούτυρο και καρύδια, γίνονται έξαιρετο φαγητό και πολλοί θά τ'ε προτιμήσουν από τ' κρέας. 'Επίσης με σούπα κρέμα, γίνονται εύγευστα. 'Ακόμα: Τό μαρούλι γίνεται σάντουιτς, με βούτυρο, και είναι θαυμάσιο. 'Επίσης, τ'ο μαρούλι γίνεται ώγκρατέν, όπως και τ'ο κουνουπίδι.

“Όταν η ζώνη ασφαλείας δεν φθάνει, για μιὰ τέτοια κοιλιά, τότε οἱ ἀεροσυνοδοὶ δὲν ξεύρουν πραγματικά τι νὰ κάμουν. Ὅσο γιὰ τὸ κάθισμα μπορεῖ νὰ υπάρξῃ κάποια λύση: Βγαίνει ἀπὸ τὴ μέση τὸ στήριγμα τοῦ βραχίονα, προσφέροντας ἔτσι δύο θέσεις στὸν πελάτη...”

Ἐπομυθοποίησις τοῦ κρέατος ὡς τροφῆς

Ἡ ἀπομυθοποίησις τοῦ μπιφτεκιοῦ, ἔχει ἀναχθῆ σὲ σύμβολο λατρείας στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες. Εἶναι καιρὸς ὅμως νὰ μαθευτῇ πιά ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ κρέας. Πλούσιο φυσικὰ σὲ θρεπτικὰς οὐσίες, δὲν εἶναι πάντως ἐκεῖνο, πὺ πολλοὶ πιστεύουν. Μῦθοι ἐπὶ μύ-

θων ἔχουν πλαστῇ, πὺ καιρὸς εἶναι νὰ ἀντιπαρεθεθοῦν σὲ πραγματικά ἐπιστημονικά στοιχεῖα. Στὸ «θερμόμετρο», ἐξ ἄλλου, τοῦ πρωτεϊνικοῦ δυναμικοῦ βλέπουμε τὸ κρέας νὰ παίρῃ τὴ θέση, πὺ τοῦ ἀξίζει, σὲ σχέση μεῖ ἄλλες «παρεξηγημένες» τροφές.

Μᾶς λένε: Τὸ κρέας περιέχει περισσότερες πρωτεΐνες ἀπὸ ὅποια-δήποτε ἄλλη τροφή.

Στὴν πραγματικότητα: Ἐνα εἰκοσιπέντε τῖς ἑκατὸ περίπου τοῦ κρέατος εἶναι πρωτεΐνες. Σὲ κλιμακα μάλιστα πρωτεϊνῶν — 0 ἕως 50 τοῖς ἑκατὸ — ποὺ περιέχουν τὰ διάφορα τρόφιμα, τὸ κρέας κατέχει μέση θέση, μαζὶ μὲ τὰ φασόλια, τὸ τυρί, τὰ ψάρια καὶ τὰ καρύδια.

Μᾶς λένε: Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ πάρη κανεὶς ἀρκετὲς πρωτεΐνες εἶναι νὰ τρώγῃ πολὺ κρέας.

Στὴν πραγματικότητα: Ὁ «μέσος» Ἀμερικανὸς τρώγει δυὸ φορὲς περισσότερες πρωτεΐνες ἀπ' ὅσες μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ σῶμα του. Οἱ περισσότεροι Ἀμερικανοὶ θὰ μπορούσαν νὰ καταργήσουν ἄνετα τὸ κρέας, τὰ ψάρια καὶ τὰ πουλερικά ἀπὸ τὸ διαιτολόγιό τους, χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ τοὺς λείψῃ ἡ καθημερινὴ ποσότης πρωτεϊνῶν (πενήντα τρία γραμμάρια) ἀπὸ ἄλλες τροφές, ποὺ εἶναι πλούσιες σὲ πρωτεΐνες.

Μᾶς λένε: Τὸ κρέας εἶναι ἡ μοναδικὴ πηγὴ ὠρισμένων ἀναγκαίων βιταμινῶν καὶ μεταλλικῶν ἐνώσεων.

Στὴν πραγματικότητα: Ἐνδεκά εἶναι οἱ σημαντικώτερες βιταμίνες καὶ μεταλλικὲς ἐνώσεις. Πάνω ὅμως ἀπὸ τὴ μισὴ ποσότη-τα τῶν οὐσιῶν αὐτῶν, ποὺ χρειαζόμαστε, τίς παίρνουμε ἀπὸ διάφορες τροφές ἐκτὸς τῶν κρεάτων.

Μᾶς λένε: Τὸ κρέας περιέχει τὴν καλύτερὴ ποιότητα πρωτεϊνῶν ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη τροφή.

Στὴν πραγματικότητα: Ἡ λέξις

«ποιότης» δὲν εἶναι ὅρος ἐπιστημονικός. Θὰ πρέπει νὰ μιλοῦμε γιὰ χρησιμότητα: πόσες πρωτεΐνες, ἀπὸ αὐτὲς ποὺ τρώμε, χρησιμοποιοῦνται πραγματικὰ ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἡ χρησιμότης τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ γάλακτος εἶναι ἀνώτερη τοῦ κρέατος.

Μᾶς λένε: Διαιτολόγια μὲ κέντρο τὴ χορτοφαγία εἶναι ἀνιστά.

Στὴν πραγματικότητα: Βασικὰ ὑπάρχουν πέντε διαφορετικὰ εἶδη κρέατος καὶ κρέατος πουλερικῶν — σὲ σύγκριση μὲ πενήντα περίπου εἶδη διαφόρων λαχανικῶν, εἰκοσιτέσσερα εἶδη πιτζελιῶν, φασολιῶν καὶ φακῆς, εἴκοσι εἶδη φρούτων, δώδεκα καρυδιῶν καὶ ἐννέα εἶδη δημητριακῶν. Οἱ φυτικὲς τροφές εἶναι γνωστὸ ὅτι παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποικιλία ἀρωμάτων, γεύσεως καὶ χρωμάτων.

Μᾶς λένε: Οἱ φυτικὲς τροφές περιέχουν πολλοὺς ὑδατάνθρακες καὶ γι' αὐτὸ παχαίνουν πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ κρέας.

Στὴν πραγματικότητα: Οἱ περισσότερες φυτικὲς τροφές ἔχουν εἴτε τὴν ἴδια ποσότητα θερμίδων (ὅπως τὸ ψωμὶ) μὲ τὰ κρέατα ἢ καὶ πολὺ λιγώτερες ἀκόμη. Πολλὰ φρούτα ἔχουν τὸ ἓνα τρίτο τῶν θερμίδων μόνον, τὰ μαγειρευμένα φασόλια ἔχουν τίς μισὲς θερμίδες καὶ πολλὰ λαχανικὰ ἔχουν τὸ ἓνα ὄγδοο μόνον τῶν θερμίδων, ποὺ περιέχει τὸ κρέας.

Μᾶς λένε: Τὸ διαιτολόγιό μας, μὲ τὸ κρέας νὰ κατέχῃ τὴ σημαντικώτερη θέση, εἶναι πολὺ πρὸ θρεπτικὸ ἀπὸ τὸ διαιτολόγιό τῶν πτωχῶν χωρῶν.

Στὴν πραγματικότητα: Δὲν τρώμε ὅτι πρέπει νὰ τρώμε. Ἄν

καὶ καταναλισκόμε πενήντα τοῖς ἑκατὸ περισσότερες πρωτεῖνες (πολλὲς ἀπ' αὐτὰς πηγαίνουν χαμένες) ἀπὸ ὅσες καταναλίσκει ἕνας Ἰνδιάνος, τρῶμε τέσσερις φορές περισσότερη ζάχαρη καὶ ὀκτὼ

φορὲς περισσότερα λίπη. Ἄν τρώγαμε περισσότερες φυτικές τροφές καὶ λιγώτερα λίπη καὶ ζάχαρη, τότε τὸ διαιτολόγιό μας θὰ βελτιωνόταν πραγματικά.

ΤΟ ΒΗΜΑ, 26.1.75

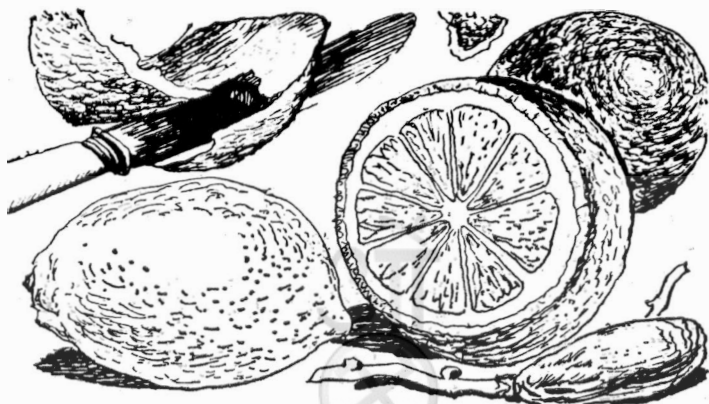

Ἡ παράκλησις τοῦ ἵππου

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τῆς Νέας Ὑόρκης, τὴν ἐποχὴ πού τὰ ἄλογα ἐξυπηρετοῦσαν τὴν συγκοινωνία καὶ κατηγγέλλοντο ἀλλεπάλληλοι κακομεταχειρήσεις τῶν εὐγενῶν αὐτῶν ζώων, διέταξε καὶ ἐτοιχοκολλήθη σ' ὅλα τὰ ἵπποστάσια ἢ κάτωθι παράκλησις τοῦ ἵππου:

«Ἄκουσε, ἀφέντη μου, τὴν θερμὴν παράκλησίν μου. Τάϊζέ με καὶ πότιζέ με, καλὰ. Ἀφοῦ ἐργασθῶ καὶ κοπιᾶσω ὅλην τὴν ἡμέρα, νὰ ἔχω τὸ βράδυ καταφύγιο καὶ ἀνάπαυσι σὲ καθαρὸ σταῦλο. Νὰ μοῦ μιλᾷς ἡμερα. γιὰ νὰ κάμω ὅ,τι θέλεις, διότι ὁ καλὸς λόγος εἶναι καλῦτερος ἀπὸ τὸ χαλινάρι καὶ ἀπὸ τὸ καμουτσί. Νὰ μὲ χαϊδεύης γιὰ νὰ μὲ μάθης νὰ ἐργάζωμαι πάντα μὲ εὐχαρίστησιν, πρὸθυμα.

Νὰ μὴ μὲ κτυπᾷς στὸν ἀνήφορο καὶ νὰ μὴ μοῦ σέρνης τὸ χαλινάρι στὸν κατήφορο. Ἄν τύχη νὰ μὴν καταλάβω ἀμέσως τί θέλεις, νὰ μὴ ἀρπάζης τὸ καμουτσί, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζης πρῶτα, τὴν αἰτία, μήπως εἶναι μπερδευμένο τὸ χαλινάρι, ἢ πληγώνει τὸ στόμα μου τὸ σίδερο. Μὴν μοῦ κόβης τὴν οὐρά μου, γιατί μ' αὐτὴ διώχνω τὶς μῦγες πού μὲ τσιμποῦν καὶ μὲ τυραννοῦν. Ὅταν γεράσω καὶ εἶμαι ἄρρωστο καὶ δὲν μπορῶ πλέον νὰ δουλέψω, μὴ μὲ ἀφήνης νὰ πεθᾶνω ἀπὸ τὴν πείνα. Καλύτερα σκότωσέ με γιὰ νὰ μὴν ὑποφέρω, ἀνώφελα. Συγχώρεσέ με, ἀφέντη μου, πού σοῦ κάμω αὐτὴν τὴν παράκλησιν, στὸ ὄνομα Ἐκεῖνου, πού καὶ αὐτὸς ἐγεννήθη μέσα σ' ἕνα σταῦλο. Ὁ ἀράπης σου».

Τ ρ ῶ τ ε ἄ φ θ ο ν α Λαχανικά καὶ φρούτα "Αν θέλετε ἰσορροπημένη ὑγεία

"Ολοι γνωρίζουμε, ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός, γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἀρμονικὰ καὶ γὰ διατηρηθῇ στὴ ζωὴ, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καλὴ, ἐπαρκῆ καὶ ἰσορροπημένη τροφή. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἕνας ἄνθρωπος δὲν ζῇ μόνον μὲ πρωτεΐνες, λίπη καὶ ὑδατάνθρακες, ποὺ περιέχονται στὶς βασικὲς τροφές, ὅπως εἶναι τὸ κρέας, τὰ ψάρια, τὸ γάλα, τ' αὐγά, τὸ ψωμὶ καὶ τὰ ζυμαρικά. Χρειάζεται ἐπίσης πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα, κυρίως ὀρυκτὰ ἄλατα καὶ βιταμίνες, ποὺ συμβάλλουν στὴν ἀφομοίωσι τῶν βασικῶν τροφῶν καὶ συνθέτουν τὸ κεφάλαιο «ὑγεία — νεότητα — ὁμορφιά». Αὐτὰ τὰ πολύτιμα στοιχεῖα περιέχονται στὰ λαχανικά καὶ στὰ φρούτα. Ποιὰ εἶναι:

ριο, ποὺ ὀνομάζεται ἄρσενικό. Αὐτὸ τὸ τρομερὸ δηλητήριο, ποὺ μᾶς προκαλεῖ τρόμο, γιὰτὶ σκοτώνει μὲ σιγουριά, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὀρυκτὰ ἄλατα, ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός, γιὰτὶ δυναμώνει τὰ νύχια καὶ τὰ μαλλιά. Καί, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουμε, ἴσως, τρώμε ἄρσενικό, στὴ μικρὴ ποσότητα ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός μας, κάθε φορὰ ποὺ ὑπάρχουν στὴ τραπέζι μας μανιτάρια, κουνουπίδια καὶ λάχανο.

Ἄλλὰ γιὰ τὴν ὑγεία τῶν νυχιῶν καὶ τῶν μαλλιῶν μας, χρειάζομαστε ἐπίσης θειάφι (τοῦ ὁποίου ἓνα παράγωγο, ἡ κυστίνη, περιλαμβάνεται στὴ σύνθεσι πολλῶν φαρμάκων, ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν περιποίησι τοῦ δέρματος καὶ τῶν μαλλιῶν) καὶ τὸ σιλίκιον. Τὰ ἀμύγδαλα, τὰ κάστανα, τὸ λάχανο, οἱ

Ἵπάρχει ἓνα δραστικὸ δηλητή-

χουρμάδες, τὸ σπανάκι, τὰ τεῦτλα, τὰ φουντούκια, τὰ καρύδια, τὰ κρεμμύδια, οἱ πατάτες, τ' ἀχλάδια κι' ὅλοι οἱ ξηροὶ καρποὶ περιέχουν θειάφι, στὴν ποσότητα ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός. Ὅσο γιὰ τὸ σιλίκιο, θὰ τὸ θροῦμε στὰ κουμπιδια καὶ στὰ μῆλα.

Ὁ σίδηρος, ὁ χαλκὸς καὶ τὸ κοβάλτιο εἶναι τρία ἀκόμα πολύτιμα ὀρυκτὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ τὴν κούρασι. Ὁ σίδηρος εἶναι ἀναγκαῖος γιὰ τὸν σχηματισμὸ τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων, ἐνῶ ὁ χαλκὸς χρειάζεται γιὰ νὰ σταθεροποιῇ τὸ σίδηρο στὸν ὀργανισμό. Αὐτὰ τὰ δυὸ πολύτιμα στοιχεῖα περιέχονται, στὴν ἀναγκαῖα ποσότητα, στὰ ὄσπρια, στὰ τεῦτλα, στὰ καρῶτα, στὰ λάχανα, στὸ σπανάκι, στὸ μαρούλι, στὰ φουντούκια καὶ στὰ καρύδια, στὰ κρεμμύδια καὶ στὰ πράσα, στὶς πατάτες καὶ στὰ μῆλα. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀπουσία κοβαλτίου ἀπὸ τὸν ὀργανισμό, προκαλεῖ ἀναιμία. Εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητο νὰ τρῶμε μερικὰ ἀπὸ τὰ σπάνια τρόφιμα, ποὺ περιέχουν κοβάλτιο. Αὐτὰ τὰ τρόφιμα εἶναι τὰ μανιτάρια, τὸ σπανάκι, τὰ ξερά σῦκα, τὰ κρεμμύδια καὶ οἱ πατάτες.

Αὐτὰ τὰ τρία ὀρυκτὰ στοιχεῖα συμπληρώνουν τὴν σωτήρια ἐπίδρασι τῆς ἀντιμικροβιακῆς βιταμίνης C (εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀποτελεσματικώτερα ὄπλα ἐναντίον τῆς γρίπης), ἡ ὁποία σταθεροποιεῖ τὸ ἀσβέστιο στὸν ὀργανισμό. Γιὰ ν' ἀποφεύγουμε τὴν χειμωνιάτικη κούρασι, εἶναι φρόνιμο νὰ τρῶμε πορτοκάλια καὶ νὰ πίνουμε λεμονάδες. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι τὰ σπανάκια, τὰ ραδίκια

καὶ τὰ κρεμμύδια, εἶναι ἐξαιρετικὲς πηγὲς βιταμίνης C.

Νὰ τώρα ἓνας περιεργὸς κατάλογος: A — B1 — B2 — B6 — E — H — P — PP. Κάθε στοιχεῖο αὐτοῦ τοῦ καταλόγου προσδιορίζει μιὰ βιταμίνη, ποὺ παίζει συγκεκριμένο καὶ πολύτιμο ρόλο. Ἡ ποικιλία τῶν βιταμινῶν, ποὺ περιέχονται στὸ σπανάκι, μᾶς ἐξασφαλίζει καλὴ ὄρασι καὶ ὁμορφάματα. Ἡ βιταμίνη B2, ποὺ περιέχεται στὰ πράσινα λάχανα, στὸ κάρδαμο καὶ στὰ ξερά μπιζέλια, μᾶς προστατεύει ἀπὸ τὴν ἐπιπεφυκίτιδα.

Χρῶστοῦμε τὸ γοητευτικὸ χαμόγελό μας στὴ βιταμίνη A καὶ στὸ φθόριο (μῆλα, ραπανάκια, σταφύλια, ρύζι καὶ καφέ), ποὺ προλαμβάνουν τὴν τερηδόνα καὶ προστατεύουν τὸ σμάλτο τῶν δοντιῶν. Ἡ βιταμίνη B1 ἐξαφανίζει τὶς σκούρες κηλίδες τοῦ δέρματος, ποὺ τὶς ἀποδίδουμε συχνὰ στὸ συκώτι ἢ σὲ ἀλλεργικὲς καταστάσεις. Περιέχεται στὰ καρῶτα, στὰ φουντούκια καὶ στὰ καρύδια, στὴ μαγιά, στὰ κρεμμύδια καὶ στὸ ρύζι, ποὺ περιέχουν ἐπίσης τὴν βιταμίνη B6, ποὺ ἐξαφανίζει τὰ μπιμπίκια.

Τὸ μαρούλι προλαμβάνει τοὺς κισσοὺς, χάρις στὴ βιταμίνη P ποὺ περιέχει. Εἶναι ἡ βιταμίνη τῆς διαβρεχτικότητος τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων. Οἱ κοκκινίλες καὶ οἱ μικρὲς μὲν γραμμὲς, ποὺ ἐμφανίζονται συχνὰ στὶς γάμπες, δείχνουν, ὅτι τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα βρίσκονται σὲ κακὴ κατάστασι. Τὰ γογγύλια, τὰ κρεμμύδια, τὰ μῆλα, οἱ φλοῦδες τῶν πορτοκαλιῶν καὶ τῶν λεμονιῶν εἶναι ἐξαιρετικὲς πηγὲς βιταμινῶν P.

Ἡ βιταμίνη ΡΡ κάνει τὸ δέρμα μαλακό, ἐνῶ ἡ ἀπουσία της τὸ σκληραίνει καὶ προκαλεῖ αὐτὸ πού ιατρικῶς ὀνομάζεται πελάγρα. Ἡ ἴδια βιταμίνη ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ μᾶς προστατεύη ἀπὸ τὴν ἡλίασι. Τὴ βρίσκουμε στὶς ἴδιες τροφές πού περιέχουν τὴ βιταμίνη Ρ. Παράλληλη εἶναι ἡ ἐπίδρασις καὶ τῆς βιταμίνης Η ἢ βιοτίνης (μαλακώνει ἀλλὰ καὶ στερεοποιεῖ τὴν ἐπιδερμίδα). πού περιέχεται στὰ

κουνουπίδια, στὰ σπανάκια καὶ στὰ πράσα.

Τέλος, ἡ βιταμίνη Ε, ἂν συμβάλῃ ἀποτελεσματικὰ στὴ γενικὴ ἰσορροπία τοῦ ὀργανισμοῦ, παίζει ἐπίσης ἓνα εἰδικὸ ρόλο στὶς γεννητικὲς λειτουργίες. Αὐτὴ ἡ εἰδικὴ βιταμίνη περιέχεται στὸ κουνουπίδι, στὴ βρώμη, στὸ πράσινο λάχανο, στὸ καρῳτό, στὸ μαρούλι καί, σὲ μεγαλύτερη ποσότητα, στὸ κάρδαμο.

Ἀπουτῆσατε

ΚΑΙ ΣΕΙΣ

τοὺς χρυσόδετους

τόμους

ΙΛΙΣΟΥ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΡΙΕΤΙΑΣ

1956 — 1958

1959 — 1961

Οἱ συνδρομηταὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ δικαιοῦνται νὰ τοὺς ἀγοράσουν ΜΟΝΟΝ δρχ. 100 ἀντὶ τῆς τρεχοῦσης τιμῆς τῶν 120 δραχμῶν.

ΜΕΡΙΚΟΙ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στέλνουν τὴν συνδρομὴ τους ἀφοῦ ἀναγκασθοῦμε, με λύπη μας, νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμε μὲ ὑπενθυμίσεις, οἱ ὁποῖες κοστίζουν καὶ χρόνο καὶ χρήματα, ἢ νὰ στείλωμε εἰσπράκτορα, πού κοστίζει ἐπίσης, δηλαδή ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἓνα μέρος τῆς συνδρομῆς.

Οἱ πολλοὶ εἶναι τακτικοί. Ἐν ὧς οὖς μαζὶ τοὺς!

Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι...

Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι

πλάϊ στὴν εἴσοδο τοῦ ὀρεινοῦ ξενοδοχείου
κεῖτονταν σκοτωμένο ἓνα ζῶο τοῦ δάσους.

Τὸ δασὺ τρίχωμά του ἀσάλευτο στὸ ἀπαλὸ ἀεράκι — ἐδῶ
κι ἐκεῖ ματωμένο —

Ἕνα φτωχὸ τίποτα, στὴν ἄκρια τοῦ δρόμου
πεταμένο. Σχεδὸν σοῦ φέρνει δάκρυα
ἓνας φόνος τόσο περιττὸς μέσα σὲ τόσο
φόνο, μέσα σὲ τόσο γαλάζιο φόντο
(ἓνας ἀσθὸς ποὺ τρέφεται μὲ ρίζες
κι οὔτε κἂν τρώγεται).

Ὅστερα ἀπὸ τόσο χυμένο αἷμα
φαίνεται πιὰ δίχως νόημα, νὰ μιλᾷς
γι' ἀσέβεια πρὸς τὴ ζωὴ, νὰ ρωτᾷς
ποιὸς καὶ γιατί σκότωσε τὸν ἀθῶο ἀσθό.
Σκοτώνουμε γιὰ νὰ σκοτώνουμε.

Τὰ παιδάκια ἄφωνα κοιτοῦσαν τὸ σκοτωμένο
ζῶο. Μάθαιναν μαζὶ μὲ τὸνομά του
τὸ αἷμα καὶ τὸ φόνο. Κι ἦταν κάτι τόσο
διαφορετικὸ ἀπ' τὰ παραμύθια ποὺ λένε
οἱ παποῦδες γιὰ τοὺς λύκους καὶ τὶς ἀλεποῦδες.

Ἀλήθεια, πόσες ὁμορφες ἱστορίες
δὲν θὰ ὑπῆρχαν, δίχως τὰ ζῶα τοῦ δάσους.

Πόσες χαλκομανιές, πόσες ζωγραφιές
δίχως τὰ δάση, πόσες φωνές.

Λίγο παρέκει

στὸ συνηθισμένο του στέκι τὸ σκυλὶ ὁ Τσαρούχι
πάντα φοβισμένο, ἀκόμα κι ὅταν δέχεται κάποιο
χάδι ἢ ἓνα κόκκαλο,

ριγοῦσε ἀπ' τὴ δρυμεῖα ὁσμὴ
τοῦ φόνου ποὺ κυκλώνει τὸν ἄνθρωπο

Κι ἄς φύσαγε τὸ ἀπαλὸ ἀεράκι κι ἄς ὑπῆρχαν
κυκλάμινα. Γιατὶ καὶ πάνω στὸ βουνὸ
—ὅπως σ' ὅλη τὴ γῆ—ὑπάρχει ἀκόμα πολὺς φόβος
πολὺς φόνος, ἐμπρησμὸς καὶ δηλητήριο
γιὰ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὰ χλωρὰ
τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ πετούμενα.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

• ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ •

Nt. Σουζούκι: Z E N

ἡ 'Εσωτερικὸς Βουδδισμὸς

Πρόλογος τῆς ΣΟΦΙΑΣ ΑΝΤΖΑΚΑ

Τὸ θέμα ποὺ πραγματεύεται αὐτὸ τὸ βιβλίο παρουσιάζει ἰδιαίτερες δυσκολίες, παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες τοῦ 'Ιάπωνα Καθηγητῆ Σουζούκι, νὰ περιγράψει τὴν κεντρικὴ ἐμπειρία τῆς Ζέν μὲ τρόπο κατανοητὸ στὸν ἄνθρωπο τῆς Δύσης, ἀκόμα καὶ παρ' ὅλες τὶς «Δυτικὲς» ἐπεξηγήσεις ποὺ προσφέρει στὸν πρόλόγὸ τοῦ ὁ κορυφαῖος 'Ελβετὸς ψυχολόγος - ψυχίατρος, Κάρλ Γιούγκ. Γιὰ τοῦτο, θεωρῶ χρέος μου νὰ προσφέρω κι ἐγὼ τὴ μικρὴ συμβολή μου στὴν κατανόησή του. Θὰ χρειαστεῖ ἴσως, νὰ μακρυγορήσω γιὰ νὰ κάνω τὸ θέμα πιὸ προσιτό, ἂν ὄχι στὸ γενικὸ κοινό, τουλάχιστο, σ' ὅσους βασανίζονται ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀνησυχίες καὶ ἐρωτήματα, ἀφοῦ αὐτοὺς ἄλλωστε, ἀφορᾷ ἅμεσα τὸ θέμα τῆς Ζέν.

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα, τί ἐννοεῖτε μὲ τὴ φράση: «βασανίζομαι ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀνησυχίες καὶ ἐρωτήματα;»

Ὅλες οἱ ἀνησυχίες εἶναι, βέβαια, ἐσωτερικὲς. Ὅσο γιὰ τὰ ἐρωτήματα, διακρίνουμε βασικὰ τρεῖς κατηγορίες. Ἡ μία ἔχει σχέση μὲ προβληματικὲς καταστάσεις ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ σχετικὰ ἀπλὰ πράγματα. Τὶς τρέχουσες ἀνάγκες μας. Τὴ δουλειά μας, τὴν ἐπιστήμη μας, τὰ οἰκονομικά μας. Σ' αὐτὴ τὴν κα-

τηγορία ἀνήκουν ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν ὅτι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ βρίσκεται ἔξω τους, στὸ ἀντικείμενο.

Ἡ δευτέρα κατηγορία ἐρωτημάτων στρέφεται γύρω ἀπὸ ἐσωτερικὰ προβλήματα. Κάποιος π.χ. βλέπει ὅτι κάτι στὴν ψυχικὴ του σύνθεση τοῦ καταστρέφει τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ὅποτε, ἀρχίζει ν' ἀναρωτιέται γιὰτὶ νὰ περιέχει τέτοια ἀρνητικὰ στοιχεῖα. Ἄν ἐνοχλεῖται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν παρουσία τους, ἴσως ἀποφασίσει ν' ἀναζητήσει, στὸ ἐσωτερικὸ του, μιὰ περιοχὴ ἐλεῦθερη ἀπὸ τὴ βασανιστικὴ μετέωρηση ἀνάμεσα στὴν κατάφραση καὶ στὴν ἄρνηση.

Κάποιος ἄλλος, πάλι, μπορεῖ νὰ βασανίζεται ἀπὸ ὑπαρξιακὰ καὶ μεταφυσικὰ προβλήματα. Γι' αὐτό, νιώθει ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη νὰ βρεῖ τὸ Νόημα τῆς ὑπαρξης καὶ τῆς Δημιουργίας. Ἄν τύχει νὰ διακρίνει μέσα του — ὅπως ὁ προηγούμενος τύπος — συγκρούσεις ἀνάμεσα σὲ ἀντιφατικὰ στοιχεῖα, τότε ζεῖ ἕνα διπλὸ πρόβλημα.

Ἄς ὑποθέσουμε, τώρα, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν τὰ φῶτα κάποιου, εἰδικοῦ ποὺ τοὺς θεβαιώνει ὅτι ἂν ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τους, μὲ τὴν αὐτοπαράτηρήση, ἂν ἐμβαθύνουν κάθε μέρα καὶ περισσότερο μέσα τους, θὰ βροῦν

κάποια λύση. "Ετσι, ξεκινούν για την εξερεύνηση.

"Αν οί προσπάθειές τους είναι σταθερές και συνεχείς θα εισχωρήσουν, κάποτε, σε μία πρωτόγνωρη περιοχή. Σ' αυτήν μέσα, κατακλύζονται από παράξενες δυνάμεις, ενώ τὰ στενά ὄρια τοῦ ἐγὼ μοιάζουν νὰ ἐξαφανίζονται. Βυθίζονται, δηλ. σε μία περιοχή ἀπ' ὅπου ἀναβλύζουν νέες ιδέες, νέα κίνητρα γιὰ δράση. Θάλεγε κανεὶς πὼς κατευθύνονται ἀπὸ μιὰν ἄλλη Δύναμη, πού τοὺς ξεπερνᾷ καὶ δίνει νόημα στὴ ζωὴ τους.

"Αλλά, παρ' ὅλη τὴν αἴσθηση τῆς εὐρυχωρίας, ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στὶς ἀντιθέσεις συνεχίζεται. Μόνο πού αὐτὲς οἱ ἀντιθέσεις δὲν ἀνέγκουν πιά στὸ προσωπικὸ ἐγὼ τοῦ ἐρευνητῆ, ἀλλὰ στὸ εὐρύτερο στοιχεῖο πού μέσα του ἔχει βυθιστεῖ. "Επειτα ἀπὸ ἕνα διάστημα σύγκρουσης ἀνάμεσα στὶς ἑξὼ ἀπὸ τὸ ἐγὼ συλλογικὲς δυνάμεις, ἔρχεται μιὰ περίοδος νηνεμίας, λὲς καὶ οἱ δύο παρατάξεις ἐξαντλοῦν ὅλη τους τὴν ἐνέργεια καὶ πέφτουν ξέπνοες ἡ μιὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἄλλης, σὲ μιὰ παράξενη ἔνωση. "Ετσι, ἔχει κανεὶς τὴν εὐκαιρία νὰ ξεκουραστεῖ λίγο ἀπὸ τὴ βίαιη σύγκρουση, πού τὸ πολεμικὸ τῆς μέτωπο ἦταν ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ γευτεῖ γιὰ πρώτη τὴν ἐνότητα. Αὐτὴ ἡ ἐνότητα μοιάζει μὲ θάνατο, σὲ σύγκριση μὲ τὴν προηγούμενη κατάσταση.

"Αργὰ ἢ γρήγορα, ὅμως, τὸν θάνατο τὸν ἀκολουθεῖ μιὰ νέα γέννηση ἢ μιὰ ἀνάσταση καὶ τὸ ἐγὼ, πού διδάχτηκε ἕνα ἀκόμα μάθημα στὸ μεταξύ, προχωρεῖ σὲ βαθύτερα στρώματα. "Η εὐρυχωρία μεγαλώνει μὲ τὴν κατάρτιση, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀντιθέσεις ἐντείνονται. "Ακολουθοῦν πολλοὶ ἐσωτερικοὶ θάνατοι καὶ πολλὲς νέες γεννήσεις, σὲ διάφορα ἐπίπεδα βάθους μέσα του. Κάθε ἐπίπεδο ἔχει τὴ δική του «ἀλήθεια» γιὰ τὸ Νόημα τῆς ζωῆς καὶ τῆς Δημιουργίας. Κάποτε, ὁ ἄνθρωπος μπαίνει σὲ μιὰ περιοχή ὅπου ὅλα ὑπόσχονται τὴν κατάπαυση τῶν συγκρούσεων. "Ὡς τώρα, «Θεὸς» ἦταν γι' αὐτὸν ἡ Δύναμη πού τὸν ὠθοῦσε μέσα ἀπὸ

κάθε βαθύτερη περιοχὴ τοῦ εἶναι του. Στὴ φάση αὐτῇ, παίρνει τὴ γνωστὴ μορφή του δογματικοῦ Χριστιανισμοῦ. "Η αἰτία εἶναι ὅτι ἀνακαλύπτει μέσα του ἕνα Χριστιανικὸ ὑπόστρωμα. Γιὰ ἕνα διάστημα πιστεύει ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ τέρμα τοῦ ἐσωτερικοῦ ταξιδιοῦ καὶ ὅτι ἡ ὀντότητα ἔχει ἐξαφανιστεῖ. "Αλλὰ ἡ ἀντίθεση ἐμφανίζεται καὶ ἐδῶ μὲ τὴ μορφή τῶν δυνάμεων τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. "Ακολουθεῖ νέα σύγκρουση, ὥσπου κάποτε τὰ δύο ἀντίθετα ἐξαντλοῦνται ἀλληλομαχόμενα καὶ ἡ ἐνωσή τους συντελεῖται μέσα στὸ θάνατό τους.

"Ὑστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν κορύφωση, σημειώνεται μιὰ σοβαρὴ ἀλλαγὴ. "Αντὶ νὰ φτάσει σὲ μιὰν ἄλλη, βαθύτερη καὶ εὐρύτερη περιοχὴ ἀντιθέσεων, τὸ ἐγὼ περνάει σὲ μιὰ περιοχὴ ἀπόλυτα κενή, στεγανή. Δὲν ὑπάρχει τίποτα ἐκεῖ μέσα, καμμιὰ ἀντίθεση. "Ο κόσμος ἐρμάνει, τὸ ἐσωτερικὸ του ἐπίσης. Τὸ μόνο πού ἀπομένει εἶναι τὸ ἐγὼ του, ὀλόγυμνο, μέσα στὸ κενό. "Απὸ ἐκεῖ καὶ πέρα, τὸ ἐγὼ εἶναι ἀναγκασμένο νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἐξωτερικὴ ζωὴ χωρὶς τὴν καθοδήγηση ἀπὸ μιὰ βαθύτερη δύναμη, πρέπει νὰ μάθει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ ἐνεργεῖ μὲ τὶς δικές του δυνάμεις.

Αὐτὴ ἡ κατάσταση τοῦ κενοῦ καὶ τῆς ἀπογυμνώσεως κρατᾷ ἀρκετά. "Ὅταν, ὅμως, οἱ ἀδρανεῖς δυνάμεις τοῦ ἐγὼ ἀφωπνισθοῦν ξανά, τὰ πράγματα παίρνουν μιὰν ἄλλη στροφή. Τὸ «χρονικὸ» ἐφήμερο ἐγὼ, ἀρχίζει σιγὰ - σιγὰ καὶ συνενώνεται μ' ἕνα στοιχεῖο πού τοῦ μεταδίνει μιὰ δειλὴ αἴσθηση ἀθανασίας. "Η σύγκρουση ἀνάμεσα στὶς ἀντιθέσεις ἔχει τώρα ἐξανιστεῖ. "Η μόνη ἀντίθεση πού ἀπομένει εἶναι, ἀπὸ τὴ μιὰ, τὸ χρονικὸ, φθαρτὸ ἐγὼ καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, αὐτὴ ἡ νέα αἴσθηση τῆς ἀθανασίας, πού ἀγκαλιάζει τὸ χρονικὸ ἐγὼ. "Ετσι, τὰ δύο γίνονται ἕνα, μιὰ ἐφήμερη αἰωνιότητα, ἕνας ἄχρονος χρόνος. "Η ἐνέργεια, πού διαχέεται ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα, εἶναι γαλήνια καὶ ἐνιαία. "Ο ἄνθρωπος νιώθει ν' ἀπλώνεται σὲ δύο κατευθύνσεις: στὸ ὕλικὸ σύμπαν καὶ

στήν αιωνιότητα. "Ο,τι κάνει, έχει τη σφραγίδα τόσο του προσωρινού όσο και του αιώνιου.

Αυτή είναι η κορύφωση του έσω-τερικού ταξιδιού και σ' αυτήν οδηγεί τους όπαδούς της η Ζέν. Ζει κανείς την αιωνιότητα χωρίς Θεό, χωρίς θεολογία, χωρίς δόγμα, χωρίς σχίσμα, χωρίς να ενδιαφέρεται πιά για το Νόημα για το λόγο της κοσμογονίας και αναπνέει ελεύθερος πιά από τα όραματα και την ανώτερη καθοδήγηση.

Έδω, θα σταθούμε αρκετά για να εξηγήσουμε, με τη βοήθεια της παραπάνω σκιαγράφησης, τα όσα παράξενα αναφέρει αυτό το βιβλίο για την εμπειρία της Ζέν και του Σατόρι, που σημαίνει φωτισή ή έ-ωση. 'Η Ζέν, όπως είπαμε, σταματάει σ' αυτό το σημείο και, αν κρίνουμε από τα γραφόμενα του Καθηγητή Σουζούκι, είναι φανερό ότι αυτό θεωρείται, στην Άπω Ανατολή, η ύψιστη πνευματική επίτευξη. 'Ο Κάρλ Γιούγκ, στόν πρό-λογό του, προσπαθεί να βρει αντίστοιχες εμπειρίες στη Δύση. 'Αλλά αυτές είναι ελάχιστες και έχουν χαρακτηριστική αίρετική από την Έκκλησία. Τό πληθος τών λεγομένων αγίων, μυστικών και έκστατικών, ξμεινε στο επίπεδο του δραματισμού, της εικόνας, του δογματικού ή παραδοσιακού πρότυπου. 'Η ύπεροχή της εμπειρίας της Άπω Ανατολής σέ σύγκριση με τις δραματικές, έκστατικές ενώσεις τών Δυτικών αγίων, που ποτέ δέν ξέφυγαν από τη διττότητα του εγώ και του Θεού και της αμαρτίας, είναι έκδηλη. {Παράδειγμα ό Παύλος που δέν συμφίλωσε τη σάρκα με τό πνεύμα, που πάντα βασανίζόταν από τόν «σκώλωπα έν σαοκί», τόν άγγελό του σκότους, ένώ από την άλλη, είχε καθοδήγηση από τό Φως}.

Έκείνο που συντελείται μέσα στόν άνθρωπο με την «ένωση» του τύπου της Ζέν, είναι ότι η αρχική έ-φηση για την «ένωση» του τύπου της Ζέν, είναι ότι η αρχική έφηση για την ανακάλυψη ενός υπερβατικού Νόηματος — που είναι μία μεταφυσική τάση — ελσχωρεί τώρα μέ-

σα στά πράγματα της καθημερινής ζωής και τά μεταμορφώνει. Τους μεταγγίζει τό άρωμα της εφήμερης αιωνιότητας που διαχέεται άπ' αυτήν. 'Η εφήμερη αυτή αιωνιότητα ελσχωρεί μέσα στο μόριο της σκόνης, στο λουλούδι, στο σκουπίδι, σ' όλα τά ορατά πράγματα του κόσμου, που έτσι παύουν νά είναι άπλως φθαρτά, γιατί η φθαρτότητα τους λάμπει από ένα στοιχείο αιωνιότητας. Όι αντιθέσεις φυσικό - μεταφυσικό, μέσα στόν άνθρωπο, καταλύονται με τη συγχώνευση τους σέ ένότητα και αντανakλώνται ταυτόχρονα στο κάθε τι. Τό μεταφυσικό είναι συνάρτηση του φυσικού και αντίστροφα. Σάν βίωμα, τό φυσικό και τό μεταφυσικό είναι άδιαχώριστα.

Στήν κορυφαία εμπειρία της Ζέν, παρατηρούμε αυτήν ακριβώς την άρμονική και γαλήνια γεφύρωση τών αντιθέτων της ανθρώπινης ψυχής. 'Όπως είπαμε παραπάνω, για τόν άνθρωπο που δέν έχει ένώσει τις αντιθέσεις του, ό Χρόνος είναι μία έννοια αντίθετη και έχθρική πρός τό άχρονο. Στή Ζέν, όμως τά δύο ένώνονται σέ ένα ένιαίο σύνολο. Γι' αυτό, η Ζέν άνετα Ισχυρίζεται ότι δέν ύπάρχει ούτε ό χρόνος, ούτε τό άχρονο, άφού σ' αυτή την κατάσταση της ένότητας, κανένα από τά δύο αντίθετα δέν έχει ξεχωριστή ύπαρξη. Για τόν ίδιο λόγο, τό άσπρο δέν είναι αντίθετο του μαύρου και θά δούμε ότι η Ζέν διατείνεται πώς τό άσπρο είναι μαύρο ή αντίστροφα ή και τά δύο ή ούτε τό ένα ούτε τό άλλο. Τό κενό είναι ταυτόχρονα τό πλήρες ή τό κενό είναι ταυτόσημο με τό πλήρες. Καί η κατάσταση Σατόρι είναι ακριβώς η διαπίστωση της ένωσης τών αντιθέτων. Με τη διαπίστωση αυτής της ένωσης, ό άνθρωπος «φωτίζεται» και ζει την κατάσταση της πληρότητας, άφού δέν είναι πιά διχασμένος και η σύγκρουση έχει σταματήσει. 'Ο Γιούγκ αυτή την κατάσταση της ένωσης τών αντιθέτων την ονομάζει «Ταυτό».

'Η αίσθηση του κενού, που χαρακτηρίζει την εμπειρία της Ζέν, εΙ-

να μάλλον σχήμα λόγου, γιατί εκείνο που δίνει την αίσθηση του κενού είναι ή σιγή και ή ήρεμία που επικρατεί, όταν σταματήσει ο θόρυβος της σύγκρουσης με τη συγχώνευση των αντιθέτων.

Και μιὰ ένοποιημένη και καθολική συνείδηση, που δεν αποτελεί πια πρόβλημα για τον έαυτό της, μπορεί να καθρεφτίσει πιστά τόσο την έξωτερική ζωή όσο και ό,τιδήποτε άλλο τυχόν εισδύσει μέσα της. Έπειδή ο άνθρωπος έχει βρεί τη βασική του ακεραιότητα, τό είναι του είναι ελεύθερο να συλλάβει, με ευαίσθητες κεραίες, νέες καταστάσεις που ίσως υπερβαίνουν τα όρια της ορατής πραγματικότητας.

Αυτή την τελευταία δυνατότητα την άγνοει ή Ζέν. Της αρκεί ή αρμονία της, με τη ζωή και τό όρατό σύμπαν. Δεν την απασχολούν μεταφυσικά έρωτήματα, ή άθανασία μετά τό θάνατο, τό νόημα της ύπαρξης, ή τό μυστήριο της Δημιουργίας. Όχι πώς εκείνος που φτάνει σ' αυτό τό σημείο, έχει καμιά τέτοια άπορία. Ζεί και χαίρεται την ακριβοπληρωμένη του ένότητα και έπικοινωνία με τη ζωή. Κάποτε, όμως, διαπιστώνει πώς έχει ένα πρόσθετο δίωμα, σαν να αρχίζει μόνο του να γίνεται φανερό, στό ένοποιημένο είναι του, τό Νόημα που δεν έπιδίκει πιά την ανακάλυψή του. Καί, μαζί μ' αυτό, ζει την άπάντηση σ' όλα τά αρχικά του έρωτήματα. Είναι σαν να έπιστρέφει στό αρχικό σημείο της εκκίνησης. Άλλά ένώ τότε ξεκινούσε άτελής, μπερδεμένος, διχασμένος, τώρα έπιστρέφει πλήρης, ήρεμος, ένιαίος. Έχει πάει πέρα από την κατάσταση της εφήμερης αλυνότητας, που αντίστοιχεί στην έμπειρία της Ζέν, χωρίς ούτε στιγμή να χάσει την έσωτερική του ένότητα. Άνάμεσα στό ξεκίνημα και στην έπιστροφή, μεσολαβεί ή έμπειρία της Ζέν, όποτε μηδενίζονται όλα τά έρωτήματα και ό έρευνητής μαθαίνει να ζει στό έδω και στό τώρα.

Τό μυστικό του έσωτερικού ταξιδίου βρίσκεται στην άπόλυτη κένωση από όλα τά έσωτερικά περι-

εχόμενα του ανθρώπου. Μόνον αυτή δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ένωση των αντιθέτων. Μέσα στην ήρεμία της ένωσης, τό πρώτο που εισρέει είναι ή ζωή, όπως είπαμε, στην καθημερινή πεζότητα και ποιήσή της. Άργότερα, έσχωρουν μέσα στην ένότητα, καταστάσεις από έπίπεδα που περιέχουν τη ζωή. Αυτά ακριβώς τά έπίπεδα λείπουν από την έμπειρία της Ζέν. Όσοι όμως, κατορθώνουν να ένώσουν την αρχή με τό τέλος του κύκλου, συνδυάζουν, σε μίαν ένιαία έσωτερική πορεία, τις κορυφαίες έπιτεύξεις τόσο της Δύσης, όσο και της Άνατολής και προχωρούν πιδ πέρα. Ό Γιούγκ, άναφερόμενος στην «μεταχρισιακή» έμπειρία τόσο της Δύσης όσο και της Άνατολής, (Χριστός και Χρυσός Λωτός, αντίστοιχα), στό ψυχολογικό σχόλιό του στό Κινέζικο κείμενο που τιτλοφορείται «Τό Μυστικό του Χρυσού Λουλουδιού», εύχεται να βρεθεί, κάποτε, ένας μεγαλοφυής ψυχολόγος που να γεφυρώσει τό χάσμα άνάμεσα στην Άνατολή και τη Δύση, και να συνενώσει τον Χρυσό Λωτό με τό Χριστό.

Όστόσο, ή γεφύρωση αυτή έχει ήδη έπιτευχθεί από μεμονωμένα άτομα, που δεν έχουν τά τυπικά προσόντα του ψυχολόγου. Έχουν όμως, έρευνήσει τό έσωτερικό τους ως τό βάθος εκείνο που ξεπερνά τις γνωστές πνευματικές κορυφώσεις τόσο της Δύσης όσο και της Άνατολής και προσφέρουν τις ανακαλύψεις τους στην ύπηρεσία των συνανθρώπων τους.

Η έφαρμογή του συστήματος της Ζέν, όπως θα διαπιστώσει ό άναγνώστης, δεν είναι δυνατή για τον άνθρωπο της Δύσης. Αυτό άλλωστε διατείνεται κι ό Γιούγκ, όχι μόνο στόν Πρόλογό του, αλλά και στα συγγράμματά του. Γι' αυτό προτείνει έναν Δυτικό τρόπο για την προσέγγιση της κατάστασης της έσωτερικής ένωσης, που την ονομάζει «έξατομίκευση». Την ονομάζει έτσι, έπειδή ο άνθρωπος προσχωρεί, από τη σύγκρουση της διττότητας, στην τελική ένότητα ή ένο-

ποίηση πού την καθιστά άτομο, δηλ. άτομητο. Μιά αρκετά ολοκληρωμένη περιγραφή τῶν ἐσωτερικῶν μεταμορφώσεων πού ὀδηγοῦν στήν ἔνωση, δίνονται στό βιβλίο του «Ροζάριου Φιλοσοφόρου». Τό ἴδιο καί στό ἔργο τοῦ Π. Ο. Μάρτιν: «Ἕνα Πείραμα σέ Βάθος». Μέρος τῶν ἐσωτερικῶν διεργασιῶν καί τῆς τεχνικῆς τῆς μεταμόρφωσης, περιγράφεται ἐπίσης στό «Ἀναζητῶντας τόν Κόσμο τοῦ Θαυμαστοῦ» τοῦ Πήτερ Οὐσπένσκυ.

Τό μικρό αὐτό βιβλίο γιά τή Ζέν, τό γεμᾶτο μέ τή σοφία τῆς Ἀ-

πω Ἀνατολῆς, προσφέρεται στό ἑλληνικό ἀναγνωστικό κοινό μόνο καί μόνο γιά νά διαπιστωθεῖ ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα ἀνέκαθεν ἀγωνιζόταν, σέ ὅλα τὰ γεωγραφικά μήκη καί πλάτη, γιά τήν ἔνωση τῶν ἀντιθέσεων τῆς. Ὁ παραλληλισμός μέ τίς Δυτικές προσπάθειες γιά ἐσωτερική ἐνοποίηση, δίνει τήν εὐκαιρία στόν ἐνδιαφερόμενο ἀναγνώστη νά διαπιστώσει ὅτι ὑπάρχει ὁ τρόπος νά πετύχει κι' αὐτός τό βίωμα πού ὑπῆρξε πάντα στόχος τῶν πιό προηγμένων τύπων τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

“ΙΛΙΣΟΣ”

Τό περιοδικόν

Ἐλευθέρας Σκέψεως

εἰς τὸ 20ὸν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του ἔτος.

Ἐτησία συνδρομὴ δρχ. 100 — Ἐξωτερικοῦ \$ 5

διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Κ. Μελισσαρόπουλον

Ὁδὸς Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι (122)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Στέλλονται ΔΩΡΕΑΝ τεύχη-δειγмата

Νὰ μεταφρασθῇ ἡ Καινὴ Διαθήκη στὴ Δημοτικὴ

᾿Υπὸ τοῦ Μητροπολίτου Περιστερίου
κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

᾽Ο μητροπολίτης Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος ρίχνει τὴν ἰδέα νὰ μεταφρασθῇ ἡ Καινὴ Διαθήκη στὴν δημοτικὴ γλῶσσα. Παραθέτω τὴν ἐπιχειρηματολογία του, ποὺ εἶναι ἀπολύτως λογικὴ καὶ θεμελιωμένη.

«Ἄς ξαναλεχθῇ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἰδιαίτερα σήμερα, δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ θέσφατο τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς Γραφῆς καὶ νὰ ἐμπλακῇ στὴ γλωσσολογία τῆς γλώσσας, θέλοντας ἴσως νὰ προστατέψῃ κάτι ποὺ δὲν περιμένει τὴν ἀσπίδα τοῦ ἀκαιροῦ κι' ἐπιζήμιου συντηρητισμοῦ στὴν περίπτωσή μας τούτῃ. «Δὲ χρειάζεται — γράφαμε πρό καιροῦ — νὰ μπερδεύεται ἡ Ἐκκλησία σὲ γλωσσολογικὲς θεωρίες κι' ἔριδες». Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὡς γνωστό, γράφηκε στὴν ἐβραϊκὴ καὶ μεταγλωττίσθηκε στὴν ἑλληνικὴ ἀπὸ τοὺς Ἑβδομήκοντα (ἀπὸ τὸν γ' — β' αἰ. π.Χ.). Ἀλλὰ ἡ Καινὴ Διαθήκη, γι' αὐτὴν ἐδῶ μιλάμε, βγῆκε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἀποστόλων στὴν Ἑλληνικὴ, Ἀλεξανδρινὴ κοινὴ λαϊκὴ γλῶσσα, στὴ δημοτικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Αὐτὸς ὁ γλωσσικὸς τύπος ἡ γλῶσσα τοῦ κειμένου, δὲν εἶναι ἀμετάβλητη, ὅπως εἶναι ἀπαρασάλευτο τὸ δόγμα στὸ περιεχόμενό του. Κάθε ἄλλο. Ἐδῶ μιλάμε γιὰ

τὴ γλῶσσα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ὁ λόκληρὴ ἡ Βίβλος — Παλαιὰ καὶ Καινὴ — γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ γιὰ ὅλο τὸ χριστιανικὸ κόσμο, εἶναι θεόπνευστη ὡς πρὸς τὸ νόημα καὶ ὄχι τὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται. Γιατί σὲ μιὰ τέτοια ἀπίθανη περίπτωση δὲν θὰ μπορούσαν νὰ δικαιολογηθοῦν οἱ τόσες πολλὲς ἀναθεωρήσεις, διαρθρώσεις, μὲ τὰ Ἑξαπλά» τοῦ Ὀριγένη (+254), γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τοῦ Ἡουχίου (+312) κι' ἄλλων μεταγενεστέρων».

«Στὸ κείμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης οἱ ἀναθεωρήσεις ἔχουν σχέση μὲ τὴν πιστὴ ἀπόδοση τῶν χειρογράφων. Ἐχομε ὅμως καὶ τὸ φαινόμενο — σὰν μαρτυρία — κατὰ τὸ ὁποῖο στοὺς χρόνους τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων συναντοῦμε στίχους τῆς Κ. Διαθήκης νὰ διατυπώνωνται ἐλεύθερα, ὄχι μὲ τὴν κυριολεξία τοῦ Ἱεροῦ Κειμένου. Βέβαια τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξηγεῖται, διότι δὲν ἀφθονοῦσαν τότε τὰ χειρόγραφα βιβλία καὶ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ συμβουλευθῶνται ἀνετα. Ποτέ, ὅμως, κανένας δὲν τοὺς καταλόγισε βεβήλωση γιὰ... παραποίηση ἢ παραφθορά! Οἱ φωτισμένοι ἐκείνοι ἄνδρες τέτοιες στενόκαρδες «δεσμεύ-

σεις» δὲν μπορούσαν νὰ φαντασθoῦν. Βλέπετε, παράλογη συντηρητικότητα εἶναι γέννημα μᾶλλον ἀμάθειας ἢ φόβου μήπως νοθευθῇ ἡ ὀρθοδοξία. Ἦταν λοιπόν, ἐπόμενοιο γιὰ τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ ὑπῆρχε ἡ ἰδέα πῶς ἡ Βίβλος δὲν μπορεῖ ἢ δὲν πρέπει νὰ μεταφρασθῇ, ν' ἀποδοθῇ σὲ μιὰ ἄλλη γλῶσσα σὲ ἄλλη μορφή καὶ τύπο. Τέτοια φράγματα τὰ θεωροῦσαν ἐμπόδιο γιὰ τὸν ἀρχικό σκοπὸ τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ ἔπρεπε — κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ — νὰ κηρυχθῇ «πάση τῇ κτίσει... ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ». Τὴν Πατέρας τοὺς διέκρινε αὐστηρὴ προσήλωση, ἀνυποχώρητη ἐμμονὴ σ' ὅ,τι ἀναφερόταν στὴν πίστη, στὸ δόγμα. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, ὅλα τὰ ρύθμιζε ἡ εὐσέβεια, ἡ χριστιανικὴ σύνεση καὶ μὲ στόχο τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου, μὲ συγκατάβαση κι' ἀγάπη».

**

«Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μεταφράστηκε ἡ Ἀγία Γραφή: στὴ λατινικὴ, συριακὴ, ἄρμενικὴ, κοπτικὴ, ἀραβικὴ, γεωργιανή, περσικὴ, αἰθιοπικὴ, γοθτικὴ καὶ σλαβονικὴ. Αὐτὴ ἡ μεταφραστικὴ ἱστορία τῆς Ἀγίας Γραφῆς μιλά ἀπὸ μόνῃ τῆς, γιὰ τὸ ἂν ἐπιτρέπεται ἢ ὄχι νὰ γίνῃ ἡ ἔκδοσις τῆς Κ. Διαθήκης στὴν ὁμιλουμένη μητρικὴ γλῶσσα. Εἶναι θαυμάσιον πεποίθησι, ὅτι εἶναι ἄμεση κι' ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἡ Ἀγία Γραφή νὰ γίνῃ σὲ μιὰ πιστὴ μετάφρασις στὴ γλῶσσα μας, χωρὶς ἀκρότητες, ὥστε ν' ἀποδῇ κτῆμα τοῦ λαοῦ ποὺ θὰ τὴν ἀγαπήσῃ. Ἦδη ὑπάρχουν σὲ τέσσερες παραλλαγές (ἔστω μικρές) ἐκδόσεις τῆς Κ. Διαθήκης στὴν νεοελληνικὴ. Οἱ δύο ἀπὸ τὴν Βρετανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία (τοῦ Νεοφύτου Βάμβα καὶ τῶν δικῶν μας θεολόγων γιὰ λογαριασμό τῆς Β. Ἑταιρείας καὶ δύο ἐκδόσεις «Σωτήρος» καὶ «Ζωῆς» σὲ παραφρασιὰ καὶ σύντομη ἐρμηνεία ἀπὸ τοὺς κ.κ. Παν. Τρεμπέλαν καὶ Ἱ. Κολιτσάραν, ἀντίστοιχα. Οἱ μεταφράσεις

αὐτὲς δίνουν τὴν δάση τοῦ ζητουμένου» *

**

«Τὸ ἱστορικὴς σημασίας αὐτὸ ἔργο πρέπει νὰ ξεκινήσῃ κατὰ φυσικὸ λόγον, ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μὲ τὴν ἐνεργὸν σύμπραξιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐδῶ στὴν Ἀθῆνα θὰ ἐκδοθῇ γιὰ ἐπιστημονικοὺς θεολογικοὺς, τεχνικοὺς καὶ ἄλλους λόγους. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις συγκροτεῖται ἐιδικὴ ἐπιτροπὴ μὲ συγκεκριμένη ἐντολὴ καὶ ξεκινοῦν. Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ θὰ εἶναι γιὰ πρακτικὴν χρῆσιν, γιὰ τὸ λαόν, ὅχι ὡς λειτουργικὴ γλῶσσα. Ἡ τελετουργικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ μείνῃ, κλασσικὴ, μὲ τὸ κάλλος τῆς. Μιὰ τέτοια ἔκδοσις ὄχι μόνον θὰ εἶναι ἱστορικὸ λαμπρὸ γεγονός πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ θὰ κερδίσῃ καὶ τὴν ἀγάπην τῶν χριστιανῶν μας, οἱ ὅποιοι ἔχουν λόγους νὰ μὴ εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπὸ μᾶς. Εἶναι κατόρθωμα νὰ δώσῃ ἡ Ἱδία ἡ Ἐκκλησία στὰ χερσὶ τῶν πιστῶν τῆς τὴν Ἀγία Γραφὴν σὲ ὕψος κι' ἐκφράσι, μὲ κατάλληλον λεξιλόγιον — πλουσιώτατον εἶναι ἡ δημοτικὴ — γιὰ νὰ ἀφήσῃ ἐποχὴν στὰ ἱερὰ γράμματα. Θὰ ξαναδρῇ ἔτσι τὸ Εὐαγγέλιον τῇ γλῶσσᾳ, ὅπως ἔχει κηρυχθῇ, στὴ δημοτικὴ, ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους στὴν ἐποχὴ τους, κι' εἶχε διατυπωθῇ στὴν

Σημ. ΙΛΙΣΟΥ. Ἀς ἀναφερθοῦν ἐπίσης α') Ἡ Καινὴ Διαθήκη, μεταφρασθεῖσα εἰς κοινὴν διάλεκτον Ἐκτύπωσις ἐν Λονδίῳ 1822 β') Ἡ Νέα Διαθήκη, κατὰ τὸ Βατικανὸν χειρόγραφον, μεταφρασμένη ὁποῦ τὸν Ἀλεξ. Πάλλον, Λίβερπουλ 1902 γ') Ἡ γνωστὴ μετάφρασις φροντίδι Βασιλέως Ὀλγας, ποὺ ἐπροκαλεσε τὰ «Εὐαγγελικά» δ') Ἡ Καινὴ Διαθήκη, πρωτότυπον κείμενον μὲ προελληνικὴν μεταφράσιν, Ἀθῆναι 1967, τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας, ποὺ ἐγένεντο ἀπὸ τὸν Καθηγητὴν Βασ. Βελλαν, μὲ συμμετοχὴν τῶν Καθηγητῶν Εὐ. Ἀντωνιάδου, Ἀμίλκα Ἀλεβιζοῦ καὶ Γερασ. Κενιδάρη.

κοινή λαϊκή άραμαϊκή γλώσσα. "Ας γραφή, λοιπόν, και πάλι στού λαού τή γλώσσα».

••

«Μέ τέτοια λαϊκή δάση θά βρῇ και σήμερα τή θέση της ή 'Αγία Γραφή, πού εἶναι στίς μέρες μας, περίπου τὸ άγνωστο βιβλίο, λόγω τῆς γλώσσας. Φτάνει ή μετάφραση αὐτή νά διατηρήσει τήν απλότητα και τή χάρη, τήν ποιητική, τήν άφηγηματική, τήν μουσικότητα και τὸ έντονα λαϊκό χρώμα τοῦ πρωτότυπου κειμένου, όπως τότε πού πρωτακούστηκε πάνω στὸ "Όρος,

στὰ άκρογιάλια τῆς Τιβεριάδας, στὰ δενδροφυτεμένα χωριά τῆς Γαλιλαίας, στίς όχθες τοῦ 'Ιορδάνου κι' αντιλάλησαν σεμνά τὰ λόγια τοῦ Κυρίου κάτω ἀπὸ τίς στοές τῆς 'Ιερουσαλήμ και στὰ περιστύλια τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντα. Πιστεύω πῶς οἱ δυνατότητες ὑπάρχουν... "Ας δώση τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τὸ σῆμα ἐκκινήσεως. 'Ο ρηξικέλευθος Πατριάρχης μας Δημήτριος ἄς ανοίξη τὸ δρόμο, τὸ φωτεινὸ δρόμο, γιὰ τοῦ Θεοῦ τὴ δόξα, γιὰ τὸ καλὸ τῶν πιστῶν».

Ο ΣΟΦΙΣΤΗΣ
(Τέρπος Πηλίδης)
(ΕΛΕΥΘ. ΚΟΣΜΟΣ, 12.7.'75)

Τὸ 'Εκκλησιαστικό: "Ενα ὑπόδειγμα προβλήματος

Τοῦ κ. ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ

"Ενα χρόνο μετὰ τήν «πτώση» τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας και τήν «άλλαγή» πού συντελέστηκε στὸν τόπο, τὸ λεγόμενο «ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα», δηλαδή ή κρίση πού κληροδότησε ή έπταετία στὴν κορυφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ιεραρχίας, έχει ξεπεράσει τὰ ὅρια ἑνὸς εἰδικοῦ προβλήματος: τὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα ἔχει πάρει τίς διαστάσεις «ὑποδείγματος» ή ἀποκάλυψης τῶν τρόπων με τοὺς ὁποίους μεθοδεύεται στὴν 'Ελλάδα ή ἀπόψη προβλημάτων τῆς πνευματικῆς ὑποδομῆς τοῦ τόπου καί, τελικά, ή ἀποδυνάμωση τῶν θεσμῶν πὺ συντηροῦν τήν πολιτιστική του ταυτότητα.

Θά προσπαθῶ νά σημειώσω ὀρισμένες διαπιστώσεις, πού συνθέτουν τὸν «ὑποδειγματικὸ» χαρακτήρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος.

1. Πρώτη διαπίστωση: Τὸ ἐκκλησιαστικὸ εἶναι τὸ μοναδικὸ πρόβλημα στὸ ὁποῖο κατορθώθηκε, ἀπὸ τήν πρώτη στιγμή, μιὰ κοινή στάση ὅλων τῶν πολιτικῶν μερίδων και τοῦ Τύπου. Καί αὐτή ή στάση συνοφίστηκε στὸ νά άγνοηθῇ τὸ πρόβλημα — με θελημαμένη και μεθοδευμένη ή με πραγματική άγνοια.

"Ετσι, τρεῖς διαδοχικῆς Κυβερνήσεις μετὰ τήν «άλλαγή», ή Βουλὴ και δύο Πρόεδροι τῆς Δημοκρατίας ὀρκίστηκαν, χωρὶς κανένα ένδοιασμό, ἀπὸ τὸν 'Αρχιεπίσκοπο, πὺ ἐγκατέστησε στὸ θρόνο τῶν 'Αθηνῶν τὸ καθεστῶς τῆς Ε.Σ.Α. στ.ς 25 Νοεμβρίου τοῦ '73. Καί ὁ Τύπος (ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀποχρώσεων) φεώρησε έντελῶς «φυσικὸ» αὐτὸ τὸ γεγονός.

'Η «φυσικότητα» μεθοδεύτηκε με τήν πρобоλή ἑνὸς ὑπεραπλου-

στευμένου σχήματος ἐρμηνείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος: Ἡ ἐκκλησιαστική ἡγεσία εἶναι διχα-σμένη σέ δυό παρατάξεις: στοὺς ἱερωynomικούς Ἐπισκόπους, πού ὑπηρέτησαν ἀνοιχτὰ τὸ καθεστῶς τοῦ Παπαδόπουλου, καὶ στὴ λεγόμενη «παλαιὰ Ἱεραρχία», πού ἀποκαταστάθηκε στὴν ἐκκλησιαστική διοίκηση ἀπὸ τὸ καθεστῶς Ἰωαννίδη καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν κανονική τάξη καὶ νομιμότητα μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Αὕτη ἡ ὑπεραπλουστευμένη ἐρμηνεία ὑποτιμᾷ τουλάχιστον τὴν μνήμη, ἂν ὄχι καὶ τὴ νοημοσύνη τῶν Ἑλλήνων, γιατί ἀγνοεῖ θελημένα:

“Ὅτι ἡ λεγόμενη «παλαιὰ Ἱεραρχία» (οἱ μητροπολίτες πού χειροτονήθηκαν πρὶν ἀπὸ τὴ δικτατορία) δὲν ἐξαντλεῖται οὔτε ἀριθμητικά οὔτε οὐσιαστικά στὴν ὁμάδα τῶν Ἱεραρχῶν πού συσπειρώθηκαν γύρω ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸ τῆς ΕΣΑ μετὰ τὶς 25 Νοεμβρίου τοῦ 1973.

“Ὅτι ἡ ὁμάδα αὕτη, σχεδὸν στὸ σύνολό της, ὑπηρέτησε μὲ τὸν ἴδιο ζήλο τόσο τὸ καθεστῶς Παπαδόπουλου ὅσο καὶ τὸ καθεστῶς Ἰωαννίδη. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, πού ἐμφανίζεται σήμερα σὰν ἡγέτης τῆς ἀντι-ἱερωνομικῆς μερίδας, ὑπῆρξε ὑποστηρικτὴς τοῦ Ἱερώνομου, ἐκάλυψε τὴν «κανονικότητα» τοῦ Ἱερώνομου μὲ τὴν περίφημη συνέντευξη στὸν Τύπο μετὰ τὴ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τοῦ 1968, χειροτόνησε ἱερωνομικούς Μητροπολίτες καὶ ὑπῆρξε συνοδικὸς τοῦ Ἱερώνομου στὴν τελευταία φάση τοῦ καθεστώτος τοῦ Παπαδόπουλου.

“Ὅτι οἱ δικτατορικὲς παρεμβά-

σεις καὶ ἀντικανονικὲς πράξεις μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας (ὅπως αὐτὲς τοῦ Ἱερώνομου) δὲν ἀντιμετωπίζονται μὲ ἄλλες δικτατορικὲς παρεμβάσεις καὶ ἀντικανονικότητες, ἀλλὰ μόνο μὲ τὴ σωστὴ τήρηση καὶ ἐφαρμογὴ τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, πού σώζουν τὴν ἀλήθεια της καὶ τὴ γνησιότητα τοῦ ἡθους της.

“Ὅτι οἱ δικτάτορες δὲν προσφέρουν ἐξουσίες παρὰ μόνο σὲ ἀφωσιωμένα τους ὄργανα· κι’ ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, ὁ λαὸς δὲν ξεχνάει τὸ θλιβερὸ ἐκεῖνο «διάγγελμα» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, τὸ βράδυ τῆς 20ῆς Ἰουλίου τοῦ ’74, πού ἐκάλυπτε τὴν προδοσία τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἀνεκδιήγητη γε-νικὴ ἐπιστράτευση» μὲ ἀφελῆ συνθήματα πατριδοκαπηλείας.

2. Δεύτερη διαπίστωση: Τὸ ὑπεραπλουστευμένο σχῆμα ἐρμηνείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος καὶ ἡ μεθοδευμένη προβολή του ἀπὸ τὸν Τύπο εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ μετατεθῇ ἡ προσοχή τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν ἀρμοδίων ἀπὸ τὸ ἐπίκεντρο τοῦ προβλήματος σὲ μιὰ περιφερειακὴ λεπτομέρεια. Ἐδῶ καὶ μῆνες τώρα, ἡ εἰδησεογραφία τῶν ἐφημερίδων, οἱ ἐπερωτήσεις στὴ Βουλὴ καὶ τὰ ἀνακοινωθέντα τῆς Διαρκοῦς Συνόδου περιορίζουν καὶ ἐξαντλοῦν τὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα σὲ μιὰ καὶ μόνο ἐκκρεμότητα: στὴν ἀποκατάσταση ἢ τὴ μὴ-ἀποκατάσταση τῶν 11 ἱερωνομικῶν Ἐπισκόπων, πού ἐκθρονίστηκαν δίχως κανονικὴ κρίση καὶ ἀπολογία, μὲ τὴ δύναμη τῶν Συντακτικῶν Πράξεων τῆς δικτατορίας Ἰωαννίδη.

Βέβαια, καὶ μόνο αὕτη ἡ ἐκρεμότητα εἶναι ἓνα πελώριο σκάν-

δαλο, ἀφοῦ εἶναι ἡ μοναδική περίπτωσις γιὰ τὴν ὁποία διατηρεῖται μέχρι σήμερα ἡ ἰσχὺς τῶν Συντακτικῶν Πράξεων τῆς δικτατορίας, πού ἀπαγορεύουν στοὺς Ἐπισκόπους αὐτοὺς τὴν προσφυγὴν στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας. Καὶ τὸ θέμα δὲν μπόρεσε νὰ φτάσῃ οὔτε κἀν στὴ Βουλὴ, ἀκόμα κι' ὅταν συγκεντρώθηκαν ὑπογραφές 152 βουλευτῶν, πού ζητοῦσαν τὴν «ἄρσιν τοῦ ἀπαρδεκτοῦ προσφυγῆς» στὸ Σ.τ.Ε.

Τὸ αἶτημα νὰ δοθῇ στοὺς ἱερωνυμικοὺς Ἐπισκόπους τὸ στοιχειῶδες δικαίωμα κάθε πολίτη νὰ καταφεύγῃ στὴ Δικαιοσύνη τοῦ τόπου του, δὲν συνεπάγεται καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀποκατάστασις αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων, πού πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ κριθοῦν ἀπὸ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, μὲ βάση τοὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ βαρύτατα παραπτώματα σκανδαλισμοῦ τῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ καὶ «κανονικῶν» αὐθαιρεσιῶν στὰ ἑφτά χρόνια τῆς τυραννίας. Ἀλλὰ ἡ ὁμάδα Σεραφεῖμ καὶ οἱ δυνάμεις πού τὴν κρατοῦν στὴν ἐξουσία ξέρουν πολὺ καλά, πὼς ἂν λειτουργήσῃ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη, τὸ ἔργο της δὲν θὰ εἶναι δυνατό νὰ περιοριστῇ στοὺς 11 ἱερωνυμικοὺς Ἐπισκόπους. Γι' αὐτὸ καὶ προσπαθοῦν νὰ μεταθέσουν τὴν οὐσία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος, συγκεντρώνοντας τὴν προσοχὴ τοῦ κοινοῦ στοὺς «ἀμετανόητους» 11 «χουντικούς» Ἐπισκόπους, πού ἐπιμένουν νὰ ἀπαιτοῦν τὸ δικαίωμα προσφυγῆς τους στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας—δικαίωμα πού δὲν τὸ στέρηθηκε οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Παπαδόπουλος.

Καὶ τὸ ἐρώτημα εἶναι: ποιοὶ πα-

ράγοντες ἢ ποιές «δυνάμεις» εἶναι αὐτές, πού κατορθώνουν νὰ φιμώσουν τὴ φωνὴ 152 μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου καὶ νὰ διατηροῦν τὴν ἰσχὺ τῶν Συντακτικῶν Πράξεων τῆς δικτατορίας ἕνα ὁλόκληρο χρόνο μετὰ τὴν πτώση της; Καὶ πόσο ἀφελὴ πιστεύουν τὸ λαὸ, συγκεντρώνοντας τὴν προσοχὴ τοῦ στήν ἐνοχλή τῇ μὴ-ἐνοχλή τῶν 11 καὶ καλύπτοντας τὴν οὐσία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος, πού εἶναι νὰ ῥθῇ ἐπιτέλους ἡ Ἐκκλησία τὴν «κανονικὴν» καὶ νόμιμη ἡγεσία της, πέρα ἀπὸ τὸ τεχνητὸ δίλημμα ἀνάμεσα στὰ ὄργανα τοῦ Παπαδόπουλου καὶ στὰ ὄργανα τοῦ Ἰωαννίδη;

3. Τρίτη διαπίστωση: Ἡ μεγάλῃ «ἐπιτυχία» στὴ μεθόδευση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος εἶναι ὅτι μεταβλήθηκε σὲ πρόβλημα δημοσιογραφικόν. Πὺ σημαίνει, πὼς ὅποιος ἔχει μὲ τὸ μέρος του τοὺς εἰδικούς στο ἐκκλησιαστικὰ δημοσιογράφους τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου, αὐτὸς ἔχει ἐξασφαλισμένη καὶ τὴν προώθησιν τοῦ προβλήματος πρὸς τὴ λύσιν πὺ τὸν εὖνοεῖ.

Πραγματικὰ, κανένας ἄλλος δὲν «κινεῖ» οὐσιαστικὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα, ἕνα χρόνο τώρα. Ἡ ἀρθρογραφία τῶν θρησκευτικῶν ἐντύπων καὶ οἱ θεολογικὲς ἀπόψεις πονεπιστημιακῶν Καθηγητῶν, ἔπесαν ὅλα στὸ κενόν, δὲν πέρασαν οὔτε σὰν «εἶδησις» στὶς στήλες τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου. Κάποια ἀόριστη λογοκρισία ἀφαιρεῖ, εἰδικὰ ἀπὸ τὴν εἰδησιογραφία τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου, κάθε αἰχμή, πού θὰ μπορούσε νὰ θίξῃ στὸ παραμικρὸν τὸ καθεστὼς πού ἐγκατέστησε μέσα στὴν Ἐκκλησίαν ἡ ΕΣΑ: Ὑπῆρξαν Ἱεράρχες πού πολέμη-

σαν, στὰ χρόνια τῆς δικτατορίας, μὲ ἀπίστευτο θάρρος τὴν ἱερωνυμική αὐθαιρέσια. Καὶ τότε οἱ στήλες τῶν ἐφημερίδων ἦταν γι' αὐτοὺς ἀνοιχτές, καὶ τὰ κείμενά τους καὶ οἱ διαμαρτυρίες τους τροφοδοτοῦσαν καθημερινὰ τὴ σχετική εἰδησεογραφία. Ἀλλὰ μόλις ἄρχισαν νὰ στιγματίζουν, μὲ τὴν ἴδια τιμιότητα, καὶ τὴ σεραφειμική φαντασία, στάθηκε πιά ἀδύνατο νὰ διοχετεύσουν στὸν Τύπο ἔστω καὶ τὴν παραμικρή τους ἄποψη.

Ἡ εὐθύνη γιὰ τὴ μεθοδευμένη αὐτὴ μονοπώληση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προσλήματος βαθαίνει, ὁπωσδήποτε, τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας. Κανένας Ὑπουργός, ἐνα χρόνο τώρα, δὲν τόλμησε νὰ ἀπαγκιστρώσῃ τὸ πρόβλημα ἀπὸ τοὺς χειρισμοὺς τῆς ἀνεύθυνης δημοσιογραφίας, προχωρώντας στὴ συγκρότηση μιᾶς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, μὲ τίς καλύτερες θεολογικὲς δυνάμεις τοῦ τόπου καὶ καθολικά ἀναγνωρισμένο κῆρος, πού θὰ μπορούσε νὰ ἀποφανθῇ, ὕστερα ἀπὸ σοβαρὴ μελέτη, γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὁρμώτερη καὶ πρακτικὰ ἀποτελεσματικώτερη λύση τῶν διοικητικῶν περιπλοκῶν τῆς ἐλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πρόβλημα ἀφέθηκε νὰ λυθῇ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν «Ἐκκλησία» — δηλαδή, μὲ ἐσωτερικοὺς συμβιβασμοὺς καὶ παζαρέματα ἀνάμεσα στίς ἀντιμαχόμενες μερίδες, πού εἶναι καὶ οἱ δυὸ ἐξίσου κανονικά καὶ οὐσιαστικά ὑπόδικες. Ἀλλὰ Ἐκκλησία, γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση, δὲν εἶναι μόνο τὸ σώμα τῶν Ἐπισκόπων (αὐτὸ τὸ ξέρει καὶ ὁ πρωτοετής φοιτητὴς τῆς Θεολογίας)· τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τὸ συγκροτεῖ κληρὸς καὶ

λαός, καὶ μόνο τὸ σύνολο Σῶμα μπορεῖ νὰ διασώσῃ τελικὰ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐλλαδικὴ Ἐκκλησία ἔχει τίς θεολογικὲς καὶ πνευματικὲς προφυλακὲς τῆς στὸ Ἄγιον Ὄρος καὶ τίς ρίζες τῆς στὸ μητρικὸ κορμὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἄν εἴχαμε συνειδητοποιήσει ὅτι ἡ σημερινὴ τρομακτικὴ κρίση πού μαστίζει τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι, πρὶν ἀπὸ ὅλα, κρίση θεολογικὴ καὶ πνευματικὴ, θὰ εἴχαμε στραφῇ στίς δυὸ αὐτὲς πηγὲς γιὰ νὰ ζητήσουμε γνώμη καὶ καθοδήγηση.

Τί ὑπάρχει, λοιπόν, πίσω ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τίς διαπιστώσεις καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτῇ ἡ τόσο ἐπιμελημένη μεθόδευση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος;

Ἡ ἀπάντηση δὲν εἶναι εὐκολή, ἂν θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ κανεὶς τίς αὐθαίρετες ἐρμηνείες. Ἴσως, ἓνα μεγάλο μέρος τῆς «μεθόδευσης» νὰ ἀποβλέπῃ στὴν προστασία ἀτομικῶν συμφερόντων, συντήρησης τῶν κεκτημένων, ἢ στὴν κάλυψη εὐθυνῶν. Ἀλλὰ σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση διερωτᾶται κανεὶς, πῶς εἶναι δυνατὸ κάποια ἀτομικά, ἀπλῶς, συμφέροντα καὶ φιλοδοξίες νὰ κατορθώνουν τὴν ἔμμεση ἢ ἄμεση ὑποστήριξη ἢ τὴ σιωπηλὴ ἀνοχή ὅλων τῶν ἰσχυρῶν παραγόντων τοῦ δημόσιου βίου, καὶ μάλιστα τοῦ τύπου ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀποχρώσεων;

Μιὰ δευτέρη ὑπόθεση θὰ μπορούσε νὰ εἶναι, ὅτι τὸ γενικώτερο κλίμα τοῦ δημόσιου βίου ἐμφανίζεται ἀρνητικὸ γιὰ κάθε τι πού ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησία καὶ στοὺς

ἐκπροσώπους της: Τὸ τρομερὰ χαμηλὸ μορφωτικὸ καὶ πολιτιστικὸ, ἀλλὰ καὶ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀνώτατου κλήρου, οἱ ἀτέλειωτες ἐσωτερικὲς προστριβὲς καί, κυρίως, ἡ ἀνοιχτὴ συνεργασία τῆς πλειονότητος τῶν Ἐπισκόπων μὲ τὴ στρατιωτικὴ δικτατορία, ἔχουν δημιουργήσει στοὺς παράγοντες τῆς πολιτείας ἓνα εἶδος ἀπεχθειας, ποὺ διατυπώνεται συνήθως μὲ τὴ φράση: «ἄφησε τοὺς παπάδες νὰ φαγωθοῦνε μονάχοι τοὺς».

Βέβαια, μιὰ τέτοια ἄποψη εἶναι τουλάχιστον ἀφελής, γιατί ἀγνοεῖ ὅχι: μόνο τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν οὐσία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴ σημασία της γιὰ τὴν πνευματικὴ ὑπόδομή καὶ τὴν πολιτιστικὴ ταυτότητα τοῦ τόπου. Ἐξ ἄλλου, ἡ κρίση ποιότητος στὴν ἡγεσία δὲν εἶναι φαινόμενο ποὺ περιορίζεται ἀποκλειστικὰ στὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση. Καὶ εἶναι νὰ ἀπορῇ κανεῖς, γιατί ἡ τόσο ἐπίμονη καὶ μεθοδευμένη προβολὴ τῆς ἀναξιότητος τοῦ κλήρου νὰ συντηρῆται, χρόνια τώρα, μὲ τὴ σὴν ἐπιμέλεια στὸν τόπο μας: τοιοῦς σκοποὺς ἐξυπηρετεῖ καὶ ποῦ τελικὰ ἀποβλέπει;

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἐρώτημα θὰ μπορούσε ἴσως νὰ συνδέσῃ τὸ χρόνιο ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα στὴν Ἑλλάδα μὲ ἄλλα ἀντίστοιχα χρόνια προβλήματα, ποὺ συντηροῦνται στὴν ἀποτελμάτωση ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν «ἀλλαγὴν», δώδεκα μῆνες τώρα (ὅπως ἡ ὑπανάπτυξη τῆς Παιδείας ἢ ὁ καθυστερημένος παιδισμὸς τῆς ἐλλαδικῆς διπλωματίας). Τὰ προβλήματα αὐτὰ παραμένουν σὲ χρόνια κρίση, ἢ γιατί δὲν διαθέτουμε τὸ ἀνθρώπινο ὕλικο, ποὺ θὰ μπορούσε οὐσιαστικὰ νὰ

τὰ ἀντιμετωπίσῃ, ἢ γιατί δὲν ἀντιλαμβάνομαστε τὴν ἀπόλυτη προτεραιότητά τους, ἢ γιατί ἔχουμε δεχθῇ ἀνομολόγητα τὴν ἀπεμπόληση τῆς πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ταυτότητας γιὰ χάρη τοῦ ἐξευρωπαϊσμοῦ μας ἢ ἄλλων σκοπῶν.

Πάντως, εἰδικὰ στὸ χῶρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοίκησης, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ δεχθῇ κανεῖς ὅτι ἡ σημερινὴ ἡγεσία διαλέχθηκε τυχαῖα ἀπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ Ἰωαννίδη, ὅτι τυχαῖα ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τρεῖς, ὡς τώρα, δημοκρατικὲς Κυβερνήσεις. καὶ ὅτι τυχαῖα «καλύπτεται» ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ καθημερινοῦ τύπου. Οὐτε εἶναι εὐκόλο νὰ δεχθῇ κανεῖς, ὅτι ὅλοι ὅσοι πολέμησαν τὸν Ἰερώνυμο, ἀπὸ τὴν ὁμάδα Ἰωαννίδη ὡς τοὺς δημοσιογράφους τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, εἶχαν συνειδητοποιήσει τίς οὐσιαστικὲς θεολογικὲς παρεκκλίσεις καὶ τὸν κίνδυνο ἐκπρατεσταντισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἀντιπροσώπευε ὁ Ἰερώνυμος. Τί, λοιπόν, τοὺς ἐνόχλησε πραγματικὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰερώνυμου; Μήπως ἡ συνεργασία του μὲ τὴ χούντα; Ἀλλὰ τότε, πῶς εἶναι δυνατό νὰ ὑποστηρίζουν ἢ νὰ καλύπτουν τὸν διάδοχό του, τὸν ἐκλεκτό τῆς Ε.Σ.Α., τὸν ρήτορα τοῦ διαγγέλματος τῆς 20ῆς Ἰουλίου;

Στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μόνο μιὰ ὑπόθεση μπερεῖ νὰ ἀνταποκριθῇ μὲ σχετικὴ ἐπάρκεια: ὁ Ἰερώνυμος, μὲ τὴν ἐκκοσμικευμένη προτεσταντικὴ νοοτροπία του, ἐνσάρκωνε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ὀργανωθῇ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς μὲ τρόπο συγχρονισμὸ καὶ ἀποδοτικὸ. Εἶχε κατορθώσει νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν πολιτεία τὴν εὐθύνη

και την ὀργάνωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, με σκοπὸ νὰ μορφώνη ἡ Ἐκκλησία καὶ νὰ κατάρτιζῃ μὴν της τὰ στελέχη της. Καὶ ἔβαλε τίς βάσεις γιὰ νὰ ἀξιοποιηθῇ ὀρθολογιστικὰ ἡ τεράστια ἐκκλησιαστικὴ περιουσία (ποὺ εἶναι γνωστὸ πόσοι τὴν ἐπωφθαλμιοῦν σὲ αὐτὸ τὸν τόπο), με σκοπὸ νὰ γίνῃ κάποτε ἡ Ἐκκλησία οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητη καὶ ἀδέσμευτη ἀπὸ τὸ κράτος.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἓνας θεολόγος θὰ εἶχε οὐσιαστικὰς ἀντιρρήσεις, με τὰ μέτρα τῆς ὀρθόδοξης ἀληθείας γιὰ τὴν Ἐκκλησία (καὶ θὰ μοῦ συγχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ τοῦ θυμίσω κάποια σχετικὰ ἄρθρα μου, ἀπὸ αὐτὴ τὴ στήλη, στὰ χρόνια τῆς δικτατορίας). Ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ δεχθῇ κανεὶς, ὅτι ὁ Ἱερώνυμος ἔπεσε γιὰ λόγους «θεολογικούς». Οὐτε μπορεῖ νὰ λησμονήσῃ κανεὶς, ὅτι ἡ πρώτη διοικητικὴ πράξις τοῦ Σεραφεῖμ ἦταν νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πολιτεία τὴν

εὐδύνην τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, καὶ στὴ συνέχεια νὰ ἀποδιοργανώσῃ τὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Μὲ βάση τὴν τελευταία αὐτὴ «ὑπόθεση», μπορεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν πρώτην παράγραφο τῆς σημερινῆς ἐπιφυλλίδας: ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα ἔχει πάρει σήμερα τίς διαστάσεις «υποδείγματος» ἢ ἀποκάλυψης τῶν τρόπων με τοὺς ὁποίους μεθοδεύεται στὴν Ἑλλάδα ἡ ὑποανάπτυξις τῆς πνευματικῆς ὑποδομῆς τοῦ τόπου καὶ ἡ ἀποδυνάμωσις τῶν θεσμῶν ποὺ συντηροῦν τὴν πολιτιστικὴν του ταυτότητα.

Τώρα, ποιοὶ ὑπηρετοῦν συνειδητὰ καὶ ποιοὶ ἀνεπίγνωστα αὐτὴ τὴ μεθοδευμένη ὑποανάπτυξις καὶ ἀποδυνάμωσις, εἶναι ἓνα πρόβλημα κρίσεως — κρίσεως συνειδητέων.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

(«ΤΟ ΒΗΜΑ», 19.7.'75)

Περὶ τὸν ἀντικαρκινικὸν ἀγῶνα

Μία παροιμία λέει: «Ὅταν σφάλῃ μετὰ τὸ φρόνιμος, σφάλῃ γιὰ καλὰ». Ἐνῶ δηλαδὴ τοῦ κουζουλοῦ τὸ σφάλμα περνάει ἀπαρτῆρητο, γιατί σφάλῃ μετὰ τὸ παραμικρό, τοῦ σοφοῦ ἔχει θάρος γιατί τὸ λάθος του εἶναι μεγάλο.

Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν παροιμία θυμήθηκα, ὅταν διάβασα ὅτι ὁ σεβασμιώτατος Φλωρίνης καὶ συμπαθὲς ζηλωτὴς τῶν ἀρχαίων παραδόσεων Αὐγουστίνος, ἀρνήθηκε τὴν συνδρομὴν τῆς Ἐκκλησίας στὴν περιφέρειά του γιὰ τὴν συλλογὴ χρημάτων ὑπὲρ τοῦ Ἀντικαρκινικοῦ Ἀγῶνος.

Ἀπέσυρε τὸ χέρι του στὴ βοήθεια ποὺ ζητοῦν χιλιάδες θύματα τῆς «ἐπάρατης» αὐτῆς νόσου, ὅπως ἀποκαλεῖται ὁ καρκίνος. Ἀπέστρεψε

τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὸ θέαμα τῶν χτυπημένων ἀπὸ τὴ μοῖρα συνανθρώπων του, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἴσως ἀνήκουν ἄμεσα καὶ σὸ ποίμνίό του.

Ἐκλείσει τὰ ὦτα με ὦτασπίδες στὴ φωνή, τὴν οἰμωγὴ καὶ τὸν ἀνθρώπινο πόνο.

Καὶ γιατί νομίζετε; Διότι στὴν ἀνώτατὴ ἐπιτροπὴ Ἀντικαρκινικοῦ Ἀγῶνος συμμετέχουν καί... μασόνοι! Καὶ ἡ Ἐκκλησία μάχεται τὸν τεκτονισμό γιὰ τὸν θεωρεῖ ἐχθρὸν της.

Δὲν συζητῶ τὴν στιγμὴ αὐτὴ τὸ ἐπιμέρους αὐτὸ θέμα, γιατί ὅταν κάποιοι ἔπεσε στὴ θάλασσα καὶ παλεύει μετὰ κύματα καὶ κινδυνεύει νὰ πνιγῇ, δὲν ἐξετάζεται οὔτε ἡ

ἐθνικότης, οὔτε ἡ θρησκεία τοῦ ναυαγασώσῃ πού θά πέσει σὸν νερό γιὰ νὰ τὸν σώσει. Τοῦρκος εἶναι, Ἑβραῖος εἶναι, Ἀλλαμάνος εἶναι, Ρωμηὸς εἶναι, δὲν ἔχει νὰ κάνει. Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ σωθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἀσήμαντα.

Ἄν δηλαδή, ὁ ἴδιος ὁ σεβασμιώτατος, θρискόταν σὲ μιὰ παραλία κι ἕνας Τέκτων ἔπεφτε στὴ θάλασσα, δὲν θά τοῦ ἔδιδε χεῖρα βοηθείας ἐπειδὴ ἦταν μασόνος;

Ἄλλὰ καὶ σὸ κεφάλαιο τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη πού μᾶς ἀφηγείται τὸ Εὐαγγέλιο, κάτι ἀνάλογο συνέβη κι ἔπρεπε ν' ἀντλήσει διδάγματα, νομίζω, ὁ σεβασμιώτατος.

Οἱ Ἰουδαῖοι «οὐ συνεχρῶντο» Σαμαρείταις. Τοὺς ἐχώριζαν φυλετικά, ἐθνικά καὶ θρησκευτικά μίσση, καὶ δὲν ἔπαιρναν νερό ἀπὸ τὸ χεῖρι ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου. Καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Ἰησοῦ μετὴν Σαμαρείτιδα, ὅταν ἔφτασε διψασμένος καὶ κάθισε σὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, τὸ ἐπίδεδαιώνει. Πῶς Ἰουδαῖος ἐσύ, θά τοῦ πεί ἡ γυναῖκα ἐκείνη, ζητᾷς νὰ σοῦ δώσω ἐγὼ νερό νὰ πιεῖς, πού εἰμαι Σαμαρείτης; Καὶ ἀκολούθησε ἡ ὠραία ἐκείνη σκηνὴ μετὴν τόσο ἐπιοκοδομητικὸ διάλογο πού κείμενό του ἀπετέλεσε θεμελιακὸ δόγμα στὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Σαμαρείτης λοιπὸν ἦταν ἐκεῖνος πού ἔδωσε βοήθεια κι ἔσωσε τὸν πληγωμένο ἀπὸ ληστὲς καὶ κατακείμενο ἡμιθανὴ στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου τῆς Ἱεριχοῦς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα. Προηγούμενως εἶχαν περάσει καὶ ἄλλοι καὶ μάλιστα καὶ ἕνας λευῖτης, δηλαδή, ἱερωμένος ὅπως ὁ σεβασμιώτατος Φλωρίνης καὶ ὅλοι τὸν ἀντιπαρῆλθαν. Κανένας δὲν σταμάτησε νὰ τὸν βοηθήσει. Καὶ ὁ ἄνθρωπος θά πέθαινε ἀπὸ αἱμορραγία καὶ βαρὺ τραυματισμό, ἂν δὲν περνοῦσε καὶ ὁ Σαμαρείτης, πού μόλις τὸν εἶδε τὸν εὐσπλαχνίσθη. Καὶ κατέβη ἀπὸ τὸ ἄλογό του, ἐπλυνε τὴς πληγὲς του μετ' ἑλαιον καὶ οἶνον, τὸν ἔβαλε ἀπάνω στὴ σέλα

καὶ τὸν πῆγε προσεκτικὰ σὸ πρῶτο πανδοχεῖο. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐτακτοποίησε, ἔβγαλε δηνάρια, τὰ ἔδωσε στὸν ξενοδόχο καὶ τοῦ εἶπε: «Λάβε δύο δηνάρια καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσεις, ἀποδώσω σοι ἐν τῷ ἐπανερχεσθαί με». Τοῦ πληρώσει ἀπὸ τὴν τσέπη καὶ τὰ νοσήλεια...

Δὲν κύτταξε ὁ καλὸς ἐκεῖνος Σαμαρείτης νὰ δεῖ τί ἐθνικότητα εἶχε ἢ τί πίστευε ὁ πληγωμένος κι ἀνάλογα νὰ πράξει, ἀλλὰ χωρὶς δισταγὸ ἐκαμε ὅ,τι ἐπέβαλλε ἡ φιλανθρωπικὴ καρδιά του, καὶ πρὸ αἰσθηματῆς ἀλληλεγγύης πρὸς τὸν ἄνθρωπο πού ἔπασχε. Τί σημασία λοιπὸν, ἔχει τί πιστεύουν καὶ τί δὲν πιστεύουν ἐκεῖνοι πού παίρνουν στὰ χέρια τοὺς καὶ συνεχίζουν τὸ ἔργο τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη γιὰ τοὺς συγχρόνους πληγωμένους ἀνθρώπους; Ἡ πράξη καὶ ἡ προαίρεση καὶ ἡ πρόθεσή τοὺς ἔχει ἀξία. Αὐτὴ μόνον. Ἕνας χριστιανὸς, δὲν πρέπει νὰ πάρει κατὰ τὸν Φλωρίνης ἕνα φάρμακο, πού τὸ κατασκεύασε Τοῦρκος ἢ Ἑβραῖος γιὰ νὰ σωθεῖ; Κι ἂν ὁ ἴδιος ἀρρωστοῦσε ἔπρεπε ν' ἀρνηθεῖ καὶ τίς περιποιήσεις ἀλλόδοξου γιατροῦ; Δὲν εἶναι νομίζω, πράγματα σοβαρὰ αὐτὰ καὶ μᾶλλον ἐκθέτουν τὴν Ἐκκλησίαν. Γιατὶ τὴν ἐμφανίζουν σὰν ἄρνηση σ' ἕνα τομέα χωρὶς σύνορα, χωρὶς φυλετικὲς διακρίσεις, καὶ ὅπου μόνον ὁ πονεμένος ἄνθρωπος ὑπάρχει, αὐτὸν πού προσπαθεῖ ὅλος ὁ κόσμος νὰ σώσει ἀπὸ τὸν δυσπολέμητο καρκίνο, σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση, σὲ βορρᾶ καὶ νότο.

Ἐσφαλε, νομίζω, λοιπὸν, γιὰ καλὰ ὁ ἐπίσκοπος Φλωρίνης ν' ἀρνηθεῖ τὴν βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας στὸν Ἀντικαρκινικὸ Ἔρανο, μετὴν ἔωλη δικαιολογία ὅτι μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀγῶνος ὑπάρχουν καὶ μασόνοι.

Τὸ περίσοο, χαλᾷ τὸ ἴσο...

ΕΠΑΡΧΙΩΤΗΣ

(ΠΑΤΡΙΣ Ἡρακλείου Κρήτης, 5.6.'75)

Σογιούζ - 'Απόλλων

«Ιστορικό έγχείρημα» έχαρακτηρίσθη ή σύνδεσις του αμερικανικού διαστημοπλοίου «'Απόλλων» και του ρωσικού «Σογιούζ» εις ύψος 140 μιλίων επάνω από την Εύρωπη, στις 19.09 ώρα Ελλάδος της 17 'Ιουλίου. Μετά 10 περίπου λεπτά οί δύο βετεράνοι άστροναύτες, ό Τόμας Στάφφορντ και ό 'Αλεξέϊ Λεόνωφ ένηγκαλίζοντο, άντήλασσαν σημαίες των χωρών τους και ό Ρώσος ξδινε στον 'Αμερικανό μιá σημαία των 'Ηνωμένων 'Εθνών, την όποιαν έφερε πίσω στη Γῆ. Ο Στάφφορντ πρώτος έχαιρέτησε τόν συνάδελφό του ρωσιστί και ό Λεόνωφ άπήντησε άγγλιστί.

Οί άστροναύτες των δύο διαστημοπλοίων (πέντε έν δ-λω) έκαμαν σειρά πειραμάτων ιδιαιτέρας έπιστημονικής άξίας. Έκτός από τó βασικό γεγονός της συνδέσεως των δύο διαστημοπλοίων, πήραν μικρές ποσότητες μικροβίων από την έπιδερμίδα ό ξνας του άλλου και από τις έπιφάνειες των διαστημοπλοίων. Αύτά θά έπιστραφούν στην

γῆ και θά συγκριθούν με τά δείγματα που έλήφθησαν πριν από την έκτόξευση των πέντε άστροναυτών.

Τά πληρώματα των δύο διαστημοπλοίων μετέφεραν μαζί τους στο διάστημα καλλιεργημένα μικρόβια μανιταριού τά όποία δταν θά τά φέρουν πίσω στην γῆ, θά μελετηθούν για νά έξακριβωθούν οί έπ' αυτών έπιπτώσεις των κοσμικών ακτίνων και των ενεργειακών μορίων. Αυτό έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα για τις μελλοντικές διαστημικές πτήσεις σε άλλους πλανήτες.

Οί άστροναύτες έλειωσαν και άνέμιξαν μέταλλα, έδημιούργησαν κρύσταλλα και μετέτρεψαν ουσίες από στερεές σε ύγρες και σε άέριες και τó αντίστροφο για νά μελετήσουν τις έπιπτώσεις της έλλείψεως της βαρύτητος σε τέτοιες διαδικασίες.

Δουλεύοντας με λειωμένα μέταλλα σε βαρύτητα μηδέν, επί παραδείγματι, οί άστροναύτες δέν άντιμετωπίζουν τó πρόβλημα έπιπλεύσεως των έλαφρών στοιχείων και καθιζήσεως των βαρυτέρων. Έτσι

κατασκευάζουν πολύ πιό ά-
γνά μείγματα.

Άλλά τὸ σπουδαιότερο ἀ-
πὸ ὅλα τὰ τεχνικῆς φύσεως
ἐπιτεύγματα ἦταν τὸ νέο
«κλίμα» τῆς συναντήσεως. Αὐ-
τὸ καὶ ἐτόνισαν οἱ ἀστροναῦ-
τες στὴ συνέντευξη ποὺ ἔδω-
σαν, ἀπαντώντας σ' ἐρωτή-
σεις ἀπὸ τὸ Χιοῦστον καὶ τὴν
Μόσχα.

Ἡ συνέντευξις ἄρχισε μὲ
τὸν Ἀμερικανὸ ἀστροναῦτη
Τόμας Στάφφορντ, ὁ ὁποῖος
ἐδήλωσε:

«Ἡ σύνδεσις τῶν δύο δια-
στημοπλοίων ἀνοίγει μιὰ νέα
ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀν-
θρωπότητος. Ὅταν ἀνοίξαμε
τὸ φινιστρίνι μεταξὺ τῶν δύο
διαστημοπλοίων, ἐσήμανε τὸ
ἀνοιγμα μιᾶς νέας ἐποχῆς
στὴν γῆ γιὰ τὴν ἀνθρωπότη-
τα. Τὸ μέλλον τῆς νέας αὐ-
τῆς ἐποχῆς θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ
τὴν ἀποφασιστικότητα, τὶς ὑ-
ποχρεώσεις καὶ τὴν πίστη τῶν
λαῶν τῶν δύο χωρῶν καὶ τοῦ
κόσμου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ
συμβάλῃ στὸ μέλλον γιὰ τὸ
καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος».

Ὁ Ἀλεξέϊ Λεόνωφ εἶπε:

«Οἱ λαοὶ μας καὶ οἱ κυβερ-
νήσεις μας θέλουν νὰ ἐργα-
στοῦν μαζί μὲ πνεῦμα συνερ-
γασίας. . . ἡ δουλειὰ αὐτὴ ἄρ-
χισε πρὶν ἀπὸ χρόνια στὸ
κλίμα τῆς ὑφέσεως καὶ ἡ
πραγματικὴ συνεργασία με-
ταξὺ τῶν χωρῶν μας ἀποτε-
λεῖ σημαντικὸ βῆμα στὸν δρό-
μο τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ δια-
στήματος μὲ κοινὲς προσπά-
θειες ὁλόκληρης τῆς ἀνθρω-
πότητος».

Ὁ Βαλέρι Κουμπάσωφ ἐ-
ρωτήθηκε ἀπὸ τὴν Μόσχα:
«Ἔχεις παιδιὰ, τί θὰ ἤθελες
νὰ εὐχηθῆς σ' αὐτὰ ἀπὸ τὸ
διάστημα καθὼς ἐπίσης καὶ
γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ κό-
σμου;».

Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἦταν:
«Φυσικὰ θὰ ἤθελα νὰ εὐχηθῶ
εὐτυχία σὲ ὅλα τὰ παιδιὰ ὥ-
στε τὸ μέλλον τοὺς νὰ εἶναι
καλὸ καὶ εἰρηνικόν, νὰ μπο-
ροῦν νὰ ζήσουν εὐτυχισμένα
μὲ τοὺς γονεῖς τοὺς, νὰ μὴν
χάσουν ποτὲ τοὺς γονεῖς καὶ
τ' ἀδέλφια τοὺς ὅπως συνέβη
κατὰ τὸν τελευταῖο πόλε-
μο...».

Ἐμφοβὸς εἰρήνην

Τὸ ἐρώτημα εἶναι: Ἡ εἰρή-
νη θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ στη-
ρίζεται στὴν «ἰσορροπία τοῦ
τρόμου» τῆς ἀτομοβόμβας ἢ
θὰ συντελέσῃ σὲ κάποια διερ-
γασία ψυχολογικῆς μεταβο-
λῆς ἔναντι τῶν αἰτίων, ποὺ
προκαλοῦν τοὺς πολέμους,
ὥστε νὰ θεμελιωθῇ μία εἰρή-
νη ἔξω καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ
τὸν τρόπο τοῦ πυρηνικοῦ ὀ-
λέθρου;

Εἶναι πάρα πολὺ νωρὶς γιὰ
νὰ ἐπιχειρηθῇ ἀπάντησις σ' ἔ-
να τέτοιο ἐρώτημα.

Ὁ φιλόσοφος Κάρλ Γιά-
σπερς ἔγραψε: «Ἡ πολιτικὴ
ποὺ περιορίζεται σ' ἓνα μόνον
τομέα τῆς ἀνθρώπινης δρα-
στηριότητος, εἶναι ἀνίκανη νὰ
λύσῃ τὸ πρόβλημα ἂν ἡ ἀν-
θρωπότης θὰ παραμείνῃ στὴ
ζωὴ ἢ ὄχι. Ἡ φιλοσοφικὴ σκέ-
ψις θὰ πρέπει νὰ πάρῃ μέρος

καί στην έσωτερική οικόδομη-
ση του ατόμου, λέγοντας ότι
στην ολοκληρωτική αυτή ά-
πειλή μπορούμε ν' άπαντή-
σουμε κατά ένα μέρος με την
λογική. Πρέπει νά ζήσουμε
άντιμετωπίζοντας τούς κινδύ-
νους, πού περικλείουν τά γε-
γονότα».

Σύμφωνα με τόν Γάλλον ί-
στορικό Ραϋμόν Άρόν, ύ-
πάρχει ή ειρήνη του φόβου θ-
πως καί ή ειρήνη της άμοιβαί-
ας άδυναμίας. Η μόνη όμως
πραγματική είναι ή «ειρήνη
της ίκανοποιήσεως», ή οποία
πάρχει ή ειρήνη του φόβου θ-
ταν δέν έχουν λόγους νά δυσ-
πιστούν καί ν' ανταγωνίζων-
ται πολιτικώς ό ένας τόν άλ-
λον. Παράδειγμα ή Ίταλία καί
ή Γαλλία. Για την ώρα, οί δύο
ίμπεριαλισμοί, ό ρωσικός καί
ό άμερικανικός, διαθέτουν τόν
ζωτικό τους χώρο. Καμιά ά-
πό τίς δύο μεγάλες Δυνάμεις
δέν βρίσκεται στην θέση της
προπολεμικής Γερμανίας, δέν
είναι υποχρεωμένη νά άναζη-
τήση χώρους έξω από τά όριά
της. Μέχρι πότε όμως θά κρα-
τήση αυτό;

Η μόνη λύσις είναι ή δη-
μιουργία του υπερκράτους,
πού θά μπορή (έχοντας καί
την θέληση καί την δύναμη)
νά φρουρήση την ειρήνη έν-
αντίον κάθε ύπονομεύσεως ά-
πό τά επί μέρους κράτη. Οί
μελετηταί μάλιστα του παν-
επιστημίου του Σικάγου έ-
γραψαν καί τά βασικά άρθρα
του παγκοσμίου συντάγμα-
τος. Τό έργο δημοσιεύθηκε
με πρόλογο του Τόμας Μάν,

ό όποιος υπεστήριζε την ου-
τοπία ως την μοναδική μορφή
έλπίδος.

Ο Ίταλός φιλόσοφος Νορ-
βέρτο Μπόμπιο είναι της
γνώμης ότι ένα υπερκράτος
δέν θά μπορέση ποτέ νά εξα-
σφαλίση την εύτυχία στην
Ειρήνη. Εάν εξησφάλιζε την
έλευθερία καί την δικαιοσύνη
θά ήταν αρκετό. Για την ει-
ρήνη είναι νωρίς. Η άτομική
άπειλή εξακολουθεί νά εύρί-
σκεται στη «στροφή του δρό-
μου». Άν χρησιμοποιήσωμε
την εικόνα του Βίττυγκενστάϊν,
ό σημερινός άνθρωπος είναι
σαν μύγα πού βρίσκεται μέ-
σα σ' ένα μπουκάλι: ξέρει ότι
ύπάρχει μιá έξοδος αλλά δέ
μπορεί νά την βρή.

Σήμερα, ή πυρηνική άπειλή
μάς προτείνει μιá νέα πολιτι-
κή πραγματικότητα. Δέν μάς
την προσφέρει έτοιμη. Έκεί-
νο πού μάς προσφέρει είναι
ό εκβιασμός του όλέθρου —
ύπέρ της ειρήνης.

«Χιλιασταί»

Τάς άρχάς Ίουλίου συνήλ-
θον περί τούς 20.000 χιλια-
σταί της Ελλάδος εις αθηναϊ-
κόν ποδοσφαιρικόν γήπεδον
πρός συγκρότησιν «περιφε-
ρειακής συνελεύσεως», με ά-
ποτέλεσμα νά σημειωθή ξφα-
ρις της αντιδράσεως των Όρ-
θοδόξων έναντίον της όργα-
νώσεως αυτής, ή οποία, προσ-
φάτως, άνεγνωρίσθη ύπό του
Συμβουλίου της Έπικρατείας
ως «γνωστόν θρήσκευμα», δι-
καιούμενον έπομένως, νά ά-

πολαύη τῶν Συνταγματικῶν δικαιωμάτων. Ἐξη ὀρθόδοξα χριστιανικά περιοδικά, ὑπερπηδῶντα τὰς μεταξὺ των διαφορὰς καὶ ἔριδας, ἐξέδωσαν κοινήν προκήρυξιν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀνθέλληνες». Οἱ χιλιάσται ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «πράκτορες τοῦ διεθνοῦς Σιωνισμοῦ», κινούμενοι μὲ τὰ δολλάρια τῶν Ἀμερικανοεβραίων, «ἐχθροὶ ὅχι μόνον τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος», «κῆρυκες τοῦ ἀφανισμοῦ ὅλων τῶν ἔθνων καὶ ἐπικρατήσεως τοῦ Ἰσραὴλ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον» — φρασεολογία, ἡ ὁποία σὰν «κάτι» νὰ θυμίζει, σὰν τί; — ἐπομένως ἐκαλοῦντο οἱ Ἕλληνες νὰ μὴν ἐπιτρέψουν τὴν συγκέντρωσιν. . .

Σχετικῶς, ὁ γνωστὸς δημοσιολόγος κ. Θεόφ. Παπακωνσταντίνου ἔγραψε στὴν «Ἀκρόπολιν» (Κυριακὴ 10 Ἰουλίου) μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

Ἡ μεγάλη ἐξάπλωσις τοῦ χιλιασμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία διεπιστώθη καὶ ἐκ τοῦ τελευταίου ἐπισήμου συνεδρίου των, ἀποτελεῖ ἀποτυχίαν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ προσκνηθέντες ὑπὸ τῆς αἵρέσεως αὐτῆς ὁπαδοί, οὔτε ἄθεοι, οὔτε θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι, οὔτε ἑτερόδοξοι ἢ ἀλλόθρησκοι ἦσαν. Ἀνῆκον προηγούμενως εἰς τὸ «ποιμνιον» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐκ μέρους των ἀποδοχὴ τῶν αὐθαιρέτων δογμάτων τοῦ χιλιασμοῦ, ἀποδεικνύει ὅτι ἐ-

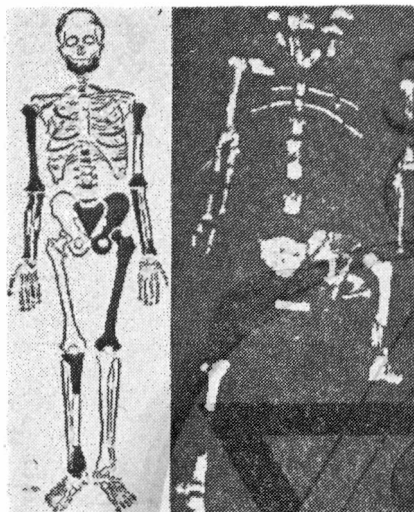
πρόκειτο περὶ ἀτόμων ἐντόνως καὶ ὑπὲρ τὸ δέον θρησκευόντων καὶ μυστικοπαθῶν, τὰ ὁποῖα ἐλιποτάκτησαν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Θ' ἀπετέλει σήμερον ὑπερβολικὴν σκληρότητα ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἀνεπαρκειῶν, ποὺ ἐπροκάλεσαν τὰς ἀθρόας αὐτὰς ἀποσκιτήσεις ὑπὸ συνθήκας μάλιστα, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐξησφάλιζαν τὴν ἀκώλυτον δρᾶσιν τῶν χιλιαστῶν, διότι ἡ Πολιτεία παρενέβαλλεν ἕως τώρα εἰς αὐτὴν πολλὰ ἐμπόδια. Τὸ πρόβλημα καθίσταται ἐφεξῆς δυσχερέστερον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ καθήκοντά της βαρύτερα. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ χιλιασμοῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ κωδωνοκρουσίας τῶν ναῶν ἢ μὲ «δυναμικὰ» μέσα, ὥπως συνέστησε κάποιος μονίμως γελοιοποιῶν τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν. Χρειάζεται κόπος καὶ σοβαρότης καὶ ἐξαγνισμὸς τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας, διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ αἱμορραγία της.

Ὁ ἀρχαιότερος «ἄνθρωποειδής»

Κατὰ τὴν διάρκειαν ἀνασκαφῶν στὴν περιοχὴ Χαντὰ τῆς ἀνατολικῆς Αἰθιοπίας ἀνευρέθη «ὁ πλέον πλήρης καὶ ὁ πλέον ἀρχαῖος σκελετός», ἀνθρωποειδοῦς, μετεφέρθη δὲ στὸ Παρίσι, στὸ Μουσεῖον τοῦ Ἀνθρώπου.

Ὁ σκελετὸς ἀπετελεῖτο ἀπὸ 9 σπονδύλους καὶ μερικὰ πλευρικά ὀστά, τὸ ἥμισυ τῆς

λεκάνης καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, σχεδὸν πλήρης ὁ δεξιὸς θραχίων, μέρος τοῦ ἀριστεροῦ, αἱ κνῆμαι, μερικά ὅστ᾽ αὐτῶν ποδῶν, μεταξύ τῶν ὀπείων ὁ ἔ-

νας ἀστράγαλος, μερικά ὅστ᾽ αὐτῶν χειρῶν, ἡ γνάθος μετὰ τῶν ὀδόντων καὶ μικρὰ τμήματα τοῦ κρανίου.

Στὴν εἰκόνα, ἡ ὁποία παρατίθεται δεξιὰ εἶναι ἡ φωτογραφία τοῦ σκελετοῦ, ἀκριβῶς ὅπως ἀνευρέθη καὶ ἀριστερὰ τὸ σχέδιον τοῦ συμπληρωμένου σκελετοῦ, μὲ μελανὰ τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια τοῦ.

ἤδη, οἱ παλαιοντολόγοι μελετοῦν τὸ εὗρημα.

«Οὐνῖται»

«Κατόπιν τούτου δηλοῦμεν, ἀναφέρει εἰς ἀνακοίνωσίν του ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ — ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλά-

δος καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς διακόπτομεν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Ρώμης, ἐφ' ὅσον αὕτη πιστεύει εἰς τὴν διαιωνίαν ἐν μέσῳ ἡμῶν τοιοῦτο διεκκλησιαστικὸν σκανδάλου.

»Προσωπικῶς δὲ δηλοῦμεν, ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ δεχθῶμεν ἐπισκέψεις Ρωμαιοκαθολικῶν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπικρατήσουν ἀπόψεις σύμφωνοι πρὸς τὸ πνεῦμα σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος».

«Κατόπιν τούτου» — ποίου; Κατόπιν τοῦ διορισμοῦ νέου ἐπισκόπου τῶν ἐν Ἀθήναις Ἑλληνορρυθμῶν Καθολικῶν — τῶν οὐνιτῶν. Εἶχεν ἐκφρασθῇ εὐχὴ νὰ ἀφεθῇ ἡ θέσις κενή, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προηγουμένου ἐπισκόπου. Ἀλλὰ τὸ Βατικανὸν δὲν ἐξετίμησε τὸ θέμα καθ' ὃν τρόπον ἠλπίζετο ἀπὸ τοὺς κύκλους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὕπαρξις τῆς «Οὐνίας» — τῶν Ἑλληνορρυθμῶν Καθολικῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Πάπα, ἀλλὰ φερόντων ὀρθόδοξον ἀμφίεσιν, θεωρεῖται «σκάνδαλον», θὰ ἔλεγε κανεὶς μᾶλλον «οὐτοπίαν». Διότι, ἡ Οὐνία, ὑπόλειμμα τῆς ἀποπείρας συμφιλίωσης Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας (1439) ὀλίγον πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ Βυζαντίου πρὸς πιθανὴν στρατιωτικὴν βοήθειαν ἐκ τῆς Δύσεως, ἔναντι

τῆς ἐπὶ θύραις θανασίμου ἀπειλῆς τῶν Τούρκων δὲν ἐδικαιώθη ἱστορικῶς. Ἡ δὲ ἐκ τοῦ συγχρόνου Βατικανοῦ ἐκπορευθεῖσα κίνησις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ δὲν ἀποτελεῖ ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, παρὰ ὁμολογίαν περὶ τῆς οὐτοπίας νὰ ἀναμένεται ἔνωσις τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τὸν Πάπαν ἔναντι διατηρήσεως τοῦ ράσου.

«Δὲν ὑπῆρξε» ποτέ Ἀτλαντίς...

Ὁ ἀρχαιολόγος κ. Α.Ι. Γαβρίλης σὲ τρεῖς ἐπιφυλλίδες του σὲ ἀθηναϊκὴ ἔφημερίδα προστίθεται στὴν ὀλιγομελῆ χορεία τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἐκδοχῆς τῆς Σαντορίνης. Καθὼς εἶναι γνωστόν, πρῶτος ὁ καθηγητὴς Σπ. Μαρινᾶτος, τὸ 1939, διετύπωσε τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ καταστροφή τῶν μινωικῶν κέντρων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 16ου π.Χ. αἰ., ἰδιαίτερα τῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν πόλεων ποὺ βρίσκονται στὴν βόρεια πλευρὰ τῆς Κρήτης, ὀφείλεται σὲ μιὰ τρομακτικὴ ἔκρηξη τοῦ ἡφαιστείου αὐτοῦ, ἡ ὁποία πιστεύεται ὅτι ἦταν ἀνάλογη μὲ τὴν ἔκρηξη τοῦ Κρακατάου στὶς Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες, τὸ 1887. Κατ' αὐτὴν ἡ ἡμέρα μετεβλήθη σὲ νύχτα, οἱ κρότοι τῶν ἐκρήξεων προξένησαν διάφορες ζημιὲς σὲ κτίρια, ἡ ἡφαιστειακὴ σποδὸς ἐκτοξεύθηκε ἐκατοντάδες χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὸν κρατῆρα λόγῳ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἡλεκτρισμοῦ

κεραυνοὶ ἔπληξαν οἰκοδομήματα καὶ μία σειρὰ πελωρίων κυμάτων ἀπλώθηκαν μὲ «ὀλεθρία ταχύτητα» στὰ γύρω νησιὰ ἰσοπεδώνοντας πόλεις καὶ παρασύροντας ὄγκολιθους, ἀτμομηχανὲς καὶ ἓνα ὀλόκληρο ἀτμόπλοιο.

Ἡ Κρήτη βέβαια—γράφει—δὲν καταβυθίσθηκε ὀλόκληρη οὔτε καὶ στρῶμα λάσπης κάλυψε τὸν χῶρο της, ὅπως κατὰ τὴν πλατωνικὴ διήγηση συνέβη γιὰ τὴν περιοχὴ ὅπου καταποντίσθηκε ἡ μυθικὴ νῆσος. Οἱ διαφορὲς ὅμως αὐτὲςμποροῦν εὐκόλῳ νὰ γεφυρωθοῦν.

Ὁ κ. Γαβρίλης «ἐξοφλεῖ» πολὺ εὐκόλῳ, μὲ τὴν «ποιητικὴν ἄδειαν τοῦ Πλάτωνα, ὅλα τὰ προβλήματα τῶν τεραστίων διαφορῶν ἀνάμεσα στὶς προφορικὲς ἀφηγήσεις τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων στὸν Σόλωνα γιὰ τὴν Ἀτλαντίδα καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἡφαιστειακῆς ἐκρήξεως στὴ Σαντορίνη—γιὰ νὰ ἀποφανθῇ ὅτι Ἀτλαντίς «δὲν ὑπῆρξε ποτέ» καὶ ἐπομένως ἡ ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς «χαμένης ἡπείρου» πρέπει νὰ θεωρῆται ματαιοπονία.

Τὸ μόνον ἐπιτρεπόμενον σχόλιον: Ἴσως «πρέπει». Ἀλλὰ «δὲν θὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ἀναζήτησις τῆς χαμένης ἡπείρου». Ἀπλῶς, ἓνας ἀκόμη «Ἀτλαντιδολόγος» θὰ προστεθῇ στοὺς πλέον ἀπὸ 5 μυριάδες τῶν ἐρευνητῶν καὶ μελετητῶν...

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ ΙΛΙΣΟΥ παρακαλεῖ τὴν κυρίαν ἣ ὁποία ἐπεσκέφθη τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὴν 3ην Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ ἔδωκεν ἐνὶ φάκελλον, ὅπως μᾶς γνωστοποιήσῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσίν της, διότι δὲν ἀναγράφονται ἐπὶ τοῦ φακέλλου.

Ἡ κυρία Θερμῶς παρακαλεῖται νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν τὰ Γραφεῖα μας, ἢ νὰ τηλεφωνήσῃ 32.46.837, Δευτέραν — Τετάρτην — Παρασκευὴν 10-12 π.μ.

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὁδὸς 6ος, (Πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ 9,30—12,30 π.μ. Τηλέφ. Γραφείων 3246—837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποσταλέτε με ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποσταλαὶ με τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ

Δὲν ὑπάρχουν τεύχη ὑπ' ἀριθ. 2 —9, 11—18, 21—23, 25—26, 28 —33, 43—45, 49—50, 54—60, 67—70, 77—80, 85—87, 89, 91, 99—100.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μετὰ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστο». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

Γ. ΚΑΤΣΑΦΑΔΟΣ

Μιά ἐξαιρετικὴ προσωπικότης στὸν κόσμον τῆς πολιτικῆς, τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ τῆς ἀνθρωπιστικῆς φιλοσοφίας ἐξέλιπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γεωργίου Κατσαφάδου.

Ὑπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας ἐπὶ ἔτη, ἱδρύσε τὴν Ἑλληνικὴν Ἀντικαρκινικὴν Ἑταιρείαν, τῆς ὁποίας ἦτο καὶ πρόεδρος μέχρι τῆς ὑστάτης πνοῆς του, συνετέλεσε ἐπίσης τὰ μέγιστα στὴν δημιουργίαν τοῦ ὑποδειγματικοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος «Οἶκος Ξενίας» καὶ περιθάλψεως ἀτόρων καρκινοπαθῶν, ἀλλὰ εἰργάζετο ἐπίσης ὑπὲρ ἑτέρων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων προστασίας ἀπροσαρμόστων παίδων «Ἡ Θεοτόκος», κ.ἄ.

Παραλλήλως ἐνδιεφέρετο γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἦτο ἀνώτερον στέλεχος πνευματικῶν ὁργανώσεων.

Ἐπέσε στὴ μάχην ἐναντίον τοῦ καρκίνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔσωσε ἀρκετοὺς καὶ περιέθαλψε περισσοτέρους...

ΑΘΗΝΩΝ

Μαρ. Καλατζῆ, Δικηγόρος, Καυκάσου 32. Στ. Κανδιδάκης, Φαλήρου 77. Κων. Παγματίδης, Ἀναπαύσεως 15. Θεοφ. Παπαγεωργόπουλος, Χερσικράτους 17, Ζωγράφου, Θεοδ. Παπαδάκης, Πεύκων 15. Δημ. Τοπρακτσόγλου, Χ. Τρικούπη 65.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἄντ. Ἀλεξανδρίδης, Δρακοντοπούλου 19, Ἡράκλειον. Κ. Ἀρναούτογλου, ΑΤΕ Ἡράκλειον. Μ. Βαθουρανάκης, Χημικός, Ἀγ. Νικόλαος.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ

ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Μιχ. Μπακούρης, Πειραιεύς
Δημ. Σαμαρτζῆς, Βόλος

Ἐπιστολαὶ στὸν «Ἰλισό»

1ο 20ὸν ἔτος

Ἀγαπητέ κ. Μελισσαρόπουλε,

Γιὰ τὴν συμπλήρωση 20 χρόνων ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ ἀγαπητοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», συμμερίζομαι τὴν χαρὰ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ κοινοῦ ἀναγνώστη. Διευθύνετε τὸ ἐκλεκτὸ περιοδικὸ ἐπάξια, δημιουργικὰ, εἰσθε ἡ ψυχὴ του. Εὐχόμαι, γιὰ πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἀκόμα, νὰ κρατᾶτε αὐτὴ τὴν ἐπαλξιν, ἐπ' ὠφελεία καὶ τῆς Ἀνθρωπιάς καὶ τῶν Γραμμάτων.

Μὲ τὶς εὐχὰς καὶ τὰ συγχαρητήριά μου

Κ. ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ

μέλος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων

Λογοτεχνῶν

Ἀθήνα 27.7.1975

Ἀγαπητέ καὶ πολῦτιμε Ἀδελφέ,

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 20ετίας τοῦ περιοδικοῦ, οὗτινος τόσον ἐπαξίως καὶ καρποφόρως προΐστασθε, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἐκ βαθέων ἔκφρασιν τῶν συγχαρητηρίων καὶ εὐχῶν μου, ὑπὲρ υἱείας ὑμῶν προσωπικῶς καὶ τῆς οἰκογενείας σας, ὡς καὶ τῶν πολυτίμων συνεργατῶν τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», περιοδικοῦ καλύπτοντος ἓνα Μεγάλον κενὸν τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τοῦ τόπου μας.

Ἀκόμη εὐχόμαι ὅπως Κύριος ὁ Θεός, ὁ Βασιλεὺς τῶν Δυνάμεων, ἀξιόσχη ὑμᾶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ διευθύνετε τὸ περιοδικόν μας, αἱ σελίδες τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ὅσιν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, τοσοῦτον στείραν εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα.

Μετὰ πάσης τιμῆς

Ἀλέξ. Χατζηθανασίου

Θεσσαλονίκη 28.7.1975

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς εἰσόδου τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» στὸ 20ὸν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, εὐχόμαι ὁλόψυχα, γιὰ πολλά, πάρα πολλά χρόνια νὰ ἐξακολουθῇ νὰ καθοδηγῇ καὶ νὰ φωτίζει.

Μὲ ἀγάπην

Πυθ. Δρουσιώτης

Λεμεσὸς 6.8.1975

Τὰ Ἀναστενάρια:

Μία ἄλλ' ἄποψις

Κύριε διευθυντὰ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»,

Σχετικὰ μὲ τὰ δημοσιευθέντα γιὰ τὰ Ἀναστενάρια τῆς Θράκης καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου τῆς ἀκαΐας, θέλω νὰ σημειώσω ὅτι σὲ μερικὰ χωρὶα τῆς Ἑλλάδος καλοῦνται ἀστενάρια (ἢ ἀσθενάρια). Ἐὰν δὲν πρόκειται περὶ παραφθορᾶς, τότε ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν, καὶ ἡ πρόθεσις (ἀνά) στὰ ἀναστενάρια σημαίνει τὴν περιοδικὴ ἐμφάνισιν τῆς ἀσθενείας, τὸν ὑποτροπισμὸν. Ἐάν, ὅμως, καθὼς προεῖπα, εἶναι παραφθορὰ τῆς λέξεως ἀναστέναρ: α. τότε ἡ λέξις ἐπλάσθηκε ἀπὸ τὰ ἀχ καὶ ἔχ, τὰ ἀναστενάγματα τῶν πυροβολῶν.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου, ἐνδέχεται τοῦτο νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα καταλήψεως τοῦ σώματος τῶν ἀναστενάρηδων ἀπὸ κατώτερες ὀντότητες, συγκεκριμένως ἀπὸ τὰ «στοιχειακά τῆς φωτιάς».

Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ καὶ ἀπὸ τὰ συμπτώματα ποὺ προηγούνται τοῦ φαινομένου τῆς Ἀκαΐας ὅπως π.χ. ἡ ἀνεξήγητη βαθειὰ μελαγχολία ποὺ καταλαμβάνει τοὺς Ἀ-

ναστενάρηδες, ή αλλαγή του χαρακτήρα, οί μανιακές κρίσεις, οί στροβιλισμοί κι' οί άφροί που βγαίνουν από τὸ στόμα τους· κάτι ανάλογο μ' αὐτὸ που συμβαίνει καὶ στὴν περίπτωση τῶν σεληνιαζομένων. Πρὸ πάντων ὅμως ἐκεῖνο που πιστοποιεῖ τὴν σχέση τῶν πλάσμάτων αὐτῶν μὲ τὰ στοιχειακὰ (στοιχεῖα) εἶναι ἡ σφαγὴ ζῶων ὑπὸ μορφήν θυσίας που προηγείται τῆς τελετῆς τῆς Ἀκαΐας. Εἶναι πασίγνωστο σ' ὅλους τοὺς μαθητὲς τῆς «Ἱερῆς Ἐπιστήμης» ὅτι, οί θυσίες αἵματος συνδέονται πάντα μὲ τὴν λατρεία καὶ τὴν ἐπίκληση τῶν στοιχειακῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὶς τελετουργίες τῆς «Μαύρης Μαγείας». Ἐνας διορατικὸς που θὰ παρευρισκόταν στὴν τελετὴ αὐτὴ θὰ μπορούσε θαυμάσια νὰ δῇ τὶς στοιχειακὲς ὀντότητες, θρονιασμένες μέσα στὰ σώματα τῶν Ἀναστενάρηδων.

Τώρα ἂν στὰ Ἀναστενάρια κρατοῦν ἀναμμένες λαμπάδες καὶ εἰκονίσματα ἁγίων κι' ἂν προηγούνται τῆς τελετῆς ἁγιασμοί, αὐτὸ δὲν μεταβάλλει καθόλου τὴν ἐσωτερικὴ φύση τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, οὔτε καὶ λιγοστεύει τοὺς κινδύνους που διατρέχουν τὰ δυστυχησμένα αὐτὰ πλάσματα.

ΠΥΘ. ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

Λεμεσός, 15.7.1975

Ἡ συμπεριφορὰ τῶν χορτοφάγων

Ἀξιότιμε κ. Μελισσαρόπουλε,

Παρακολουθῶ τὸν «ΔΙΔΙΣΟ» καὶ θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω μερικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὴν συμπεριφορὰ τῶν χορτοφάγων. Δὲν

σημαίνει αὐτὸ ὅτι δὲν ἐκτιμῶ τὴν εὐαισθησία των γιὰ τὰ ζῶα. Ἀλλά, ἐμένα ἡ καρδιά μου ραγίζει περισσότερο γιὰ ἄλλα πλάσματα, που καὶ αὐτὰ δὲν ἔχουν μοῖρα στὸν ἥλιο καὶ εἶναι ταλαιπωρημένα. Ἐννοῶ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐρωτῶ, λοιπόν, τοὺς συνανθρώπους χορτοφάγους:

«Περισσότερο συγκινεῖσθε ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο «πέφτουν ἡρωικῶς» στὰ σφαγεῖα τὰ κάθε εἶδους ἀγαπημένα σας ζῶα, παρὰ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐξαφνίζονται χιλιάδες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, κάθε μέρα καὶ σὲ κάθε μέρος τοῦ κόσμου;

»Σοκάρεσθε καὶ ἀρνεῖσθε νὰ πάρετε μέρος στὰ διάφορα «θυέστεια δεῖπνα», ὅπως λέτε τὶς κρεοφαγίες μας. Καταγγέλλετε τὶς μεθόδους που χρησιμοποιοῦνται στὰ σφαγεῖα γιὰ τὴν θανάτωση τῶν ζῶων καὶ κόπτεσθε ὑποδεικνύοντας «ἀνθρωπιστικώτερους» τρόπους θανάτου των. Διαμαρτύρεσθε γιὰ τὴν ἐκθεση τῶν σφαγμένων ζῶων στὰ χασάπικα. Τὰ αἱματωμένα κρέατα σὰς προκαλοῦν φρίκη. Ναί, δίκηο ἔχετε. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ μὲ μένα ἀκόμα. Βλέπετε, τὸ αἷμα ἀνέκαθεν μᾶς προκαλοῦσε φρίκη καὶ ἀηδία, γιὰτὶ μᾶς θύμιζε κάποιες ἀποτρόπαιες πράξεις που ἔκαναν κάποιοι ἀποτρόπαιοι ἀνθρωποι. Κάπου ἐδῶ ὅμως χρειάζεται μιὰ διευκρίνηση. Τὸ αἷμα τῶν ζῶων. Γιατὶ εἶναι κι' ἓνα ἄλλο αἷμα, τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων. Τῶν ἀθῶων ἐκείνων ἀνθρώπων που ποτίζει κάθε μέρα τὴ γῆ μας, κάνοντας ποτάμια ὀλάκερα.

»Ἀπεχθάνεσθε νὰ βλέπετε σουβλισμένα «πρώην ζωντανὰ πλάσμα-

τα», κι' όμως, δὲν ἀπεχθάνεσθε, τόσο πολύ, νὰ βλέπετε πεθαμένους ἀπὸ πείνα ἢ ἀπὸ πόλεμο, «πρώην ζωντανούς ἀνθρώπους». Ἀκόμα λιγώτερο ἀπεχθάνεσθε νὰ βλέπετε κάποιους παλιούς ἀγωνιστὲς πὺ ἀφῆσαν γιὰ ἐνθύμιο τὰ μέλη τους σὲ κάποιες κορφές πὺ πολέμησαν.

»Συνεπὴς ἡ στάση σας ἀπέναντι στὰ πολυαγαπημένα σας ζῶα. Πιὸ συνεπὴς τουλάχιστον ἀπὸ τὴν στάση ἐκείνων τῶν ἀπάνθρωπων κρεοφάγων. Σωστὰ ὅλ' αὐτὰ καὶ ἄγια. Πότε ὅμως θ' ἀρχίσουμε νὰ εἴμαστε συνεπεῖς καὶ μὲ τοὺς ἐαυτούς μας; Πότε θ' ἀρχίσουμε νὰ κάνουμε παρόμοιες ἐκδηλώσεις καὶ μὲ τόσο μεγάλο ζῆλο καὶ γιὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων; Πότε θὰ ἀγωνισθοῦμε καὶ γιὰ τὴν διάσωση τῶν δικῶν μας ζώων, πότε θὰ ἐναντιωθοῦμε σὲ κάτι ἄλλους καννίβαλους πὺ βάλθηκαν νὰ ξεκληρίσουν τὸ ἀνθρώπινο βασίλειο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς δικές τους ὀρέξεις;

»Δὲν ξέρω ἂν φερνώμαστε ἀπάνθρωπα στὰ ζῶα μας. Ξέρω ὅμως πολὺ καλὰ πόσο ἀπάνθρωπα φερνώμαστε στοὺς συνανθρώπους μας καὶ στοὺς ἐαυτούς μας. Κι' ἐδῶ θέλω νὰ ρωτήσω. Ποῦ ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ στρέψουμε τὴν προσοχή μας; Στὴ «σκυλίσια ζωὴ» τῶν ζώων, ὅπως ὑποστηρίζετε ὅτι κάνουν, ἢ στὴ «σκυλίσια ζωὴ» τῶν ἀνθρώπων πὺ δὲν θέλετε νὰ βλέπετε ὅτι κάνουν; Καὶ κάτι ἄκόμα. Αὐτὸ πὺ πρέπει νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι τὸ πῶς θὰ πάψουμε νὰ εἴμαστε κρεοφάγοι ἢ τὸ πότε θὰ πάψουμε νὰ γινώμαστε ἀνθρωποφάγοι;»

ΔΕΛΗΚΟΥΡΑ ΒΑΡΒΑΡΑ

Στὴν παραπάνω ἐπιστολὴ (ἡ ὁποία δημοσιεύεται μὲ συντομεύσεις, πὺ δὲν ἐπηρεάζουν τὴν οὐσία τῶν γραφομένων) ἀπήντησε ταχυδρομικῶς ὁ διευθυντὴς τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» ὡς ἀκολούθως (πάλι μὲ περιτομὰς):

Δὲν βλέπω γιατί κάνετε ἐπίθεσι ἐναντίον τῶν «χορτοφάγων». Ποῦ βλέπετε οἱ «χορτοφάγοι» νὰ μὴ ἐνδιαφέρονται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν εἰρήνην, τὸν ἀνθρωπισμό; Νὰ μὴ ἀποτροπιάζονται τὸν πόλεμο, τὰ θύματα τῆς ἀπανθρωπίας;

Θὰ ἔλεγε κανεῖς ὅτι θέλετε νὰ ἀρχίσετε ἐναντὶ ἐμφύλιου πόλεμο, ἐνῶ χρειάζεται συστέρωση ὅλων ὅσοι ἐμπνέονται ἀπὸ ἀλτρουϊστικὲς διαθέσεις. Μπορεῖ νὰ μὴ εἶναι κανεῖς χορτοφάγος, ἀλλὰ πρέπει νὰ συμπαιθῇ ὅσους βρίσκουν βάρβαρη τὴ σφαγὴ τῶν ζώων. Δὲν ὑπάρχει βέβαια ἀμφιβολία ὅτι ἀκόμη πιὸ βάρβαρη — ἀγρία — εἶναι ἡ «σφαγὴ» τῶν ἀνθρώπων, πὺ πραγματοποιεῖται μὲ χίλιους — δυὸ τρόπους. Ἀλλὰ τὸ ἐνὰ δὲν ἐμποδίζει τὸ ἄλλο.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Πέτρου Γκράδιγγερ: Ἐγκυκλοπαίδεια Ἑσωτερισμοῦ καὶ Ἀποκρύφου Γνώσεως. Τόμος Α' Ἀθῆναι 1974.

Εὐαγ. Σταμάτης: Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος (Ἀνάπτυον). Ἀθῆναι 1975.

Δημ. Β. Σιωμοπούλου: Ἡπειρωτικά. Ἰωάννινα 1975.

Κώστα Ζάππα: Οἱ νάρκισσοι καὶ τὸ κάτοπτρο. Ἀθῆναι 1975.

Φοῖβου Δέλφη: Κώστας Ζάππας «Ποιήματα». Ἀθῆναι 1975.

Κατίνης Τζαταρωνάκη - Χριστοδούλου: Ἡ Ροὺθ στὰ μονοπάτια (ποιήματα). Ἀθῆναι 1975.

Κικίης Βούτσινα - Σώφρονα: Τὸ πνευματικὸν φῶς τοῦ Κούλη Κάση. Ἀθήναι 1975.

Μάκη Τζιλιάνου: Ἐμπειρίες (ποιήματα). Ν. Ὑόρκη 1975.

Ρόης Παπαγγέλου: Πνοὲς (ποιήματα). Ἀθήνα 1975.

Γεωργίου Π. Σταματίου. Πέντε Σπενταῖωτες ποιητές. Ἀθήνα 1975.

Εὐαγγέλου Ἀνδρέου: Οἱ δρόμοι τοῦ Συνειρμοῦ στοῦ πνεύμα τοῦ Ἀλέκου Κοντοπούλου. 1975.

Ἐπιμελεία. Π.Δ. Ἀναγνώστου: Πάπυρος τῶν Ἑσσαιῶν περὶ τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ. Ἀθήναι 1975.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀχαϊκά Χρονικά (Ἀπρ. - Μάϊ. - Ἰουν.).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Μάϊος - Ἰουν.).

Σταθμοὶ (Μάϊος - Ἰούν.).

Οὐρανὸς (Ἰούν.), περιέχων ἓνα ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ ἱατροῦ κ. Ἰω. Λεῖμονιτῆ «Ἡ Ψυχοσωματικὴ Ἀποψις εἰς τὴν ἱατρικὴν».

Νέα Σύνορα (Μάϊος - Ἰούλ.).

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος (Μάϊος - Ἰούν.).

Πνευματικὴ Κύπρος (Ἰούν. - Ἰούλ.).

Ἐνοριακὰ Χρονικά (Ἐλευσίνος - Ἰουν.).

Σμύρνα (Ἰούν. - Ἰούλ. - Αὐγ.).

Προσανατολισμοὶ (Ἰούλ. - Αὐγ.).

Κρίκος (Ἰούλ. - Αὐγ.).

Δελτίο Πρακτορείου Πνευματικῆς Συνεργασίας (Ἰούλ. - Αὐγ.).

Φύσις καὶ Ζωὴ (Καλοκ. '75)

Ὁ Φυσιολάτρης (Ἰούλ. - Αὐγ., Σεπτ.).

Ἰδιακτῆτης: Ἐκδόσεις «Ἰλιόσος» Συν. Π.Ε., Δραγατσάνου 6. Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδῶνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπώσεις: «Ἐπιτάλοφος» Ε.Π.Ε., Ζωολογικὰ 5, τηλέφ. 631.675.

Τιμὴ τεύχους δρχ. 20

Ἀθήναι, Ἰούλ. - Ὀκτ. 1975

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Ἀλεξ(δ)ρούπολις: Ἐλευθ. Γιαννιώτας

Βόλος: Γ. Κουκουθίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ν. Ταμπολίης

Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς

Θεσσαλονίκη: Ἰω. Στάσας

Καβάλα: Σ. Ρωμανιδᾶς

Καλαμάτα: Χρ. Παρασκευάπουλος

Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀθραμίδης

Κομοτινὴ: Ἰ. Σαμουρκασιδης

Λαμία: Κ. Φαλίδας

Λάρισα: Ἀριστ. Σοφίτης

Μυτιλήνη: Ἀριστ. Ἀρμούντας

Ξάνθη: Εὐελπὶς Ράνος

Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκης

Ρόδος: Μ. Φωσιτέρης

Σῶρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χανιά: Ν. Βαρδάκης

Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος

Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανῶ

Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς

Πάφος: Κ. Καθηγεζιώτης

Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελίς
Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος	209
Νικ. Καρβούνη: Ὁ λιμός τῶν ψυχῶν	213
Χρ. Πολάτωφ: Ὁ Πλούταρχος διδάσκει περὶ ψυχικῆς γαλήνης	221
Ἡ δῖμα τῆς Ἀλήθειας	225
Σαρ. Παυλεᾶ: Τρία ποιήματα	226
Ἰω. Ν. Δάμπαση: Οἱ Κάβειροι	227
Λ. Μοσελλε: Διεθνὲς ἔτος τῆς Γυναίκος	238
Ἑλληνικὸς ρυθμός	240
Ν. Σρί Ράμ: Μήνυμα στὶς Γυναῖκες	240
Σωτ. Σκίπη: Γυναίκα Ἱερή	243
Κωστή Παλαμᾶ: Εὐα	245
Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ αἱ γυναῖκες	246
Ἑρατ. — Αἰκ. Μέλλου: Γυρεύοντας τὴν θεομητέρα	249
Ἀφιέρωμα γιὰ τὴν παγκόσμια ἡμέρα τῶν Ζώων	253
Προσευχὴ	254
Ἡ γάτα τοῦ Κουτούζη στὴν ἀγιογραφία	255
Ἱστορίες σκυλιῶν	260
Παν. Δ. Ἀναγνώστου: Ἡ ἀκρεοφαγία	265
Μία ἐβδομάδα χωρὶς κρέας	271
Ἀπομυθοποίησις τοῦ κρέατος ὡς τροφῆς	272
Ἡ παράκλησις τοῦ ἵππου	274
Τρῶτε ἄφθονα λαχανικὰ καὶ φρούτα	275
Μελισσάνθης: Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι	278
Σοφ. Ἀντζακα: Ντ. Σουζούκη: Ζὲν ἢ Ἐσωτερικὸς Βουδδισμός	279
Ἀποκόμματα: Νὰ μεταφρασθῇ ἡ Καινὴ Διαθήκη στὴ Δημοτικὴ. Τὸ	
Ἐκκλησιαστικὸ: Ἐνα ὑπόδειγμα προβλημάτων περὶ τὸν Ἀν- τικαρκινικὸν ἀγῶνα	284
Χρονικὸ	293
Μεταξὺ μας	299

Τὸ ὠραιότερο δῶρο

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπε Τιμοκατάλογον Βιβλίων
εἰς σελ. 2 ἐξωφύλλου

(᾿Αποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Συνδρομὴ 1975 δρχ. 100 (ἐξωτερικοῦ \$ 5.00)

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νὰ ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογῆς

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

Β' Τριετίας 1959—1960—1961

ἑκαστον πρὸς δρχ. 120 ἀντὶ δρχ. 140

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

᾿Αποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 40 δεμ. 70

Μ ε λ ε τ ῆ μ α τ α ἄδ. 90 δεμ. 120

Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ. 100 δεμ. 150

Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας . . . ἄδ. 80 δεμ. 120

ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) Β' ἐκ-

δοση ἀναθεωρημένη 1971 δεμ. 140

Ἑκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισμαμοῦρτι . ἄδ. 80 δεμ. 130

Ὁ Ἰησοῦς χαρτόδ. 60

Ἐκυκλοφόρησε

τὸ βιβλίον

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

τοῦ Ἑγγλ. συγγραφέως
ΙΡΒΙΝΓΚ ΚΟΥΠΕΡ

Τὸ μεγάλο πρόβλημα
τῆς Μεταφυσικῆς
σὲ ἐκλαΐκευση

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ